

Studentski list **Teofil**

God. X./2015./br. 1 (14)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU

TEMA BROJA

Sveto ufanje

Izdavač:

Katolički bogoslovni fakultet
u Đakovu

Odgovara:

doc. dr. sc. Suzana Vuletić

Glavni urednik:

Zlatko Hnatešin

Uredničko vijeće:

Goran Franjić
Marija Kozić
Luka Ivković
Anita Lučić

Suradnici u ovom broju:

Tihomir Borić
Marko Ivančičević
Marijana Kvaka
Ivan Kunčević
Josip Matezović
Martina Peunić
Krešimir Šaf
Tihonija Zovko, dipl. teolog
i viši knjižničar

Adresa uredništva:

KBF u Đakovu
Petra Preradovića 17
31400 Đakovo
Telefon: 031/802-402

Lektura:

s. Marija Stela Filipović

Grafička obrada:

Glas Slavonije d.d.

Tisak:

Glas Slavonije d.d.

Naklada:

400 primjeraka

Zlatko Hnatešin

Tihomir Borić

Ivan Kunčević

Goran Franjić

Marko Ivančičević

Anita Lučić

Marija Kozić

Marija Kvaka – Luka Ivković

Marija Kozić

Zlatko Hnatešin
doc. dr. sc. Suzana Vuletić

Krešimir Šaf

Josip Matezović

Martina Peunić

N. N.

1	Riječ urednika
	Tema broja – Sveto ufanje
3	Povezanost vjere, nade i ljubavi
9	Definitivnost i nada
13	<i>Ave crux, spes unica!</i>
20	O usmjerenju nade kao teološke krjeposti
22	Grijesi protiv krjeposti ufanja
27	<i>Spe salvi. U nadi spašeni</i>
33	Sv. Terezija Avilska i Zamak duše
	Intervju s vodstvom Fakulteta
40	Doc. dr. sc. Suzana Vuletić Doc. dr. sc. Šimo Šokčević Doc. dr. sc. Grgo Grbešić
	Promišljanja
44	In memoriam, mr. sc. Marko Tomić
47	Isus je zakon!
50	<i>Njegov poziv; Kraljici zvijezda; Slabost</i>
51	<i>Pjesme</i>
51	Promišljanje o pozivu
	Događanja / Kronika
52	Kronika studentskih događanja
58	Znanstvena kronika
64	Predstavljanje I. godine

Piše: Zlatko Hnatešin, urednik

Poštovani čitatelji! Pred vama se nalazi novi broj studentskoga lista *Teofil*. Tema je ovoga broja »Nada«. Odlučili smo nastaviti slijed tema prethodnih brojeva. Naime, zadnja dva broja teme su bile »Ljubav« i »Vjera«, stoga smo odlučili ovaj broj posvetiti i trećoj krjeposti, a to je nada ili krjepost sv. ufanja.

Na naslovnoj stranici donosimo mozaik iz patrijarhalne bazilike u Akvileji. Mozaik predstavlja pijetla i kornjaču, kao simbol borbe dobra i zla. Pijetao predstavlja Krista kao pobjednika i simbol je uskrsnuća i pobjede dobra nad zlom, dok kornjača simbolizira tamu i zlo, koje biva poraženo od Krista Uskrsloga. Pobjeda dobra nad zlom vječni je motiv i nama ostavlja nadu i vjeru u spasenje. Mozaik je jedan od mnogobrojnih detalja koje su naši studenti imali prilike vidjeti na studijskom putovanju u Akvileju i Ravennu u travnju ove godine.

Marko Ivančičević piše o Usmjerenju nade kao teološke krjeposti. Tihomir Borić progovara o Povezanosti vjere, nade i ljubavi. Ivan Kunčević piše o Definitivnosti i nadi. O smislu patnje i nadi kao odgovoru, u članku »Ave crux, spes unica«, piše Goran Franjić. Anita Lučić piše o grijesima protiv nade. Marija Kozić donosi prikaz enciklike »Spe salvi«. Luka Ivković piše o sv. Tereziji Avilskoj u kontekstu 500. godine njezina rođenja. Marija Kozić donosi intervju s novim vodstvom Fa-

kulteta. U kronici događanja navode se istaknuti događaji akademske godine 2014./2015., a donosimo i tradicionalno predstavljanje studenata prve godine.

Suvremeno društvo i nove okolnosti života donijele su svojevrsnu relativizaciju nade. Nada je svakako veoma važna za kršćanina i ne bismo smjeli dopustiti njezinu relativizaciju i banaliziranje. Ufanje (nada) bogoslovna je krjepost po kojoj čeznemo za nebeskim kraljevstvom i vječnim životom kao za svojom srećom, stavljajući svoje pouzdanje u Kristova obećanja i oslanjajući se ne na svoje sile, nego na pomoć milosti Duha Svetoga. »Držimo nepokolebljivim ispovijedanje naše nade, jer je vjeran Onaj koji je obećao« (Heb 10, 23).

Duh Sveti bogato je izliven »na nas po Isusu Kristu, Spasitelju našem, da opravdani njegovom milošću budemo, po nadi, baštinici života vječnoga« (Tit 3, 6-7). Imajući u vidu pročitano iz *Katekizma Katoličke Crkve*¹, kršćani bi trebali uvijek živjeti u nadi, mogli bismo reći da je nada trajno stanje koje bi trebalo biti oličenje svakog kršćanina. Nada zasigurno obuhvaća čitav naš život i on je cijeli u nadanju. Ako promatramo bilo koje razdoblje ljudskoga života, uistinu možemo reći da je svako prožeto nadom.

¹ Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb, 1994., br. 1817.

Nadamo se da ćemo dobro proći u školi, da ćemo upisati željeni fakultet, da ćemo pronaći odgovarajući posao, da ćemo zasnovati obitelj, nadamo se da ćemo ostati zdravi, da će naši bližnji biti uz nas... Mogli bismo ovako unedogled nabrajati i promatrati kroza što se sve u našem životu provlači nada.

Ipak, najveća nada koju posjedujemo (ili bismo trebali posjedovati) jest nada u život vječni, nada koja se temelji na Kristovu obećanju

da će doći, da će nas otkupiti i izvući iz ponora grijeha, te nas povesti u svoje nebesko kraljevstvo. Jer, ako Abraham povjerova »u nadi protiv svake nade« i Gospod mu usliša molitvu i nagradi ga zbog njegove vjere i ufanja, tko smo mi da odbacujemo ovu krjepost i da dopustimo pad u beznade, te tako omalovažavamo Kristovu spasenjsku volju?

»U nadi budite radosni, u nevolji strpljivi« (Rim 12, 12).

Molitva sluge Božjeg Ivana Pavla II. Blaženoj Djevici Mariji!

*Marijo, Majko nade, budi uz nas na našem putu!
Nauči nas naviještati Boga živoga; pomози nam da budemo svjedoci Isusa,
jedinog Spasitelja; učini nas uslužnima prema bližnjemu,
darežljivima prema potrebnima, vršiteljima pravde,
revnim graditeljima pravednijeg svijeta; zauzmi se za nas koji djelujemo u povijesti,
sigurni da će se Očev plan ispuniti.*

Zoro novog svijeta, pokaži se Majkom nade i bdij nad nama!

*Bdij nad Crkvom u Europi: daj da ona bude odraz Evandjelja;
da bude istinsko mjesto zajedništva; da živi svoje poslanje naviještanja,
slavljenja i služenja Evandjelja, nade za mir i radost svijetu.
Kraljice mira, štiti čovječanstvo trećeg tisućljeća! Bdij nad svim kršćanima:
da s pouzdanjem nastave na putu zajedništva kao kvasac sloge Kontinenta.
Bdij nad mladima, nadom budućnosti, da velikodušno odgovore na Isusov poziv.
Bdij nad poglavarima naroda: da se založe u izgradnji zajedničkog doma,
u kojem će se poštivati dostojanstvo i prava svakog pojedinca.
Marijo, daruj nam Isusa!*

*Daj da ga nasljedujemo i ljubimo! On je nada Crkve, Europe i čovječanstva.
On živi s nama, među nama, u svojoj Crkvi. S tobom govorimo:
»Dodi, Gospodine Isuse« (Otk 22,20), da nada slave koju je On ulio u naša srca
donesе plodove pravednosti i mira!*

Povezanost vjere, nade i ljubavi

Piše: Tihomir Borić

Uvod

Ovim člankom želimo dotaknuti neke vidove onih temeljnih stavova kojima se ljudska egzistencija otvara Bogu.¹ Upravo su vjera, nada i ljubav temeljni načini otvaranja Bogu. Ove tri krjeposti zasnivaju, nadahnjuju i obilježavaju moralno djelovanje kršćanina. Bog ih ulijeva da ih osposobi da djeluju kao njegova djeca i zasluže vječni život (usp. *KKC* 1812-1813). »Vjera, nada i ljubav predstavljaju, u čudesnom spletu, dinamizam kršćanskog života prema punom zajedništvu s Bogom.«²

Živimo u vremenu u kojem znamo što se sve može načiniti i od stvari i od ljudi, ali što su stvari, što je čovjek – o tom se više uopće ne govori. Takoreći, postali smo veliki u »činjenju«, ali smo zaboravili »umijeće egzistiranja«.³ Tako se može danas često čuti, možda i među samim vjernicima: nije bitno što vjeruješ, bitno je da ljubiš. Sam sadržaj vjere postaje nevažan za djelovanje, forma biva iznad sadržaja, a teologija je time osuđena na beznačajnost.⁴ »Nerijetko se događa da se vjernici više brinu za društvene, kulturne i političke posljedice svojega zauzimanja, dok na vjeru i dalje gledaju kao na nešto što se samo po sebi podrazumijeva u zajedničkom životu. No zapravo ta pretpostavka ne samo

da se više ne može uzimati zdravo za gotovo, već je štoviše često zaniijekana.«⁵ Zato ćemo ovdje pokušati naći odgovor na neka bitna pitanja koji si svaki vjernik treba postaviti: »Što se zbiva kad postanem kršćanin, kad se podložim Kristovu imenu i tako ga prihvatim kao mjerodavna čovjeka, kao mjerilo svoje čovječnosti? Kakvu preobrazbu bitka postizem time, kakav stav zauzimam prema čovječstvu? Koliko je dubok taj događaj? Do kakva vrjednovanja stvarnosti dolazi pritom?«⁶

1. Vjera

Temelj je kršćanske vjere susret »s događajem, Osobom, koja životu daje novi obzor i zajedno s tim konačni pravac«⁷ pa prema tomu slijedi da je vjera temeljni čin kršćanske egzistencije. Čin je to nadilaženja sama sebe i susretanje sa Sasvim-Drugim: s Bogom koji mi govori i koji me poziva na ljubav.⁸ Osoba, upravo zbog toga što uključuje u sebi nešto neviđeno, skriveno i tajnovito, želi prvenstveno da joj vjerujemo, ne da je spoznamo, ljubimo, osjetimo. Prema Tomi Akvinskome vjera se ne može odnositi na ono što se vidi.⁹ Kršćanin može vjerovati u Boga jer

¹ Usp. J. RATZINGER, *O vjeri, nadi i ljubavi*, Verbum, Split, 2014., str. 8.

² PAPA FRANJO, *Lumen fidei*, KS, Zagreb, 2013., br. 7.

³ *Isto*, str. 12.

⁴ Usp. I. RAGUŽ, Neki vidovi teologije vjere Tome Akvinskoga, u: *Diacovensia* 21(2013).2, str. 287.

⁵ BENEDIKT XVI., *Porta fidei*, KS, Zagreb., 2012., br. 2.

⁶ J. RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo*, KS, Zagreb, 2007., str. 84.

⁷ BENEDIKT XVI., *Deus caritas est*, KS, Zagreb, 2006., br. 1.

⁸ Usp. J. RATZINGER, *O vjeri, nadi i ljubavi...*, str. 12.-13.

⁹ Usp. I. RAGUŽ, *Credo. Meditacije o apostolskoj ispovijesti vjere*, KS, Zagreb, 2000., str. 9.

se Bog sam objavio u Isusu Kristu ušavši u povijest, u prisutnost, zbog čega je kršćanska vjera bitno povijesna.¹⁰ Ona nije opredjeljena za nekakav duhovni temelj svijeta; njezin središnji obrazac ne glasi: »Vjerujem u nešto«, već »Vjerujem u Tebe«. U tom se nalazi najdublja i temeljna značajka vjere: osobni karakter. Vjera je susret s čovjekom Isusom i u tom susretu doživljava smisao svijeta kao osobu.¹¹ »Isusova osoba jest njegov nauk, a njegov nauk jest on sam. Zato kršćanska vjera, tj. vjera u Isusa Krista, jest uistinu »personalna vjera« (...). Takva vjera nije prihvaćanje nekog sistema, već prihvaćanje osobe koja je istovjetna sa svojom riječi, dakle: prihvaćanje riječi kao osobe i osobe kao riječi.«¹² U tom smislu možemo s J. Pieperom reći da »vjerovali uvijek znači: nekome nešto vjerovati«¹³. Ona je u svojoj biti »dioništvo u Isusovu gledanju, posredovano njegovom riječju, koja je zbiljski izraz njegova gledanja.«¹⁴

Još jedna bitna dimenzija vjere jest da je ona »susret s Osobom koja živi u Crkvi«¹⁵ i zato je nužno crkvena. Ona živi i kreće se u »mi« Crkve i stoga ja svoju osobnu vjeru ne mogu graditi na privatnom dijalogu s Isusom Kristom. Vjera i život, istina i život, »ja« i »mi« ne mogu se odijeliti i samo u tom suživotu vjernika, u »mi« Crkve, ona može razviti svoju logiku.¹⁶ Upravo ovdje, u ovom životu Crkve bilo bi dobro iznova otkriti važnost dogmi za vjeru, jer je vjera u svojoj srži dogmatska vjera

(»rečenična«)¹⁷, poslušnost spram onoga što čovjek nije sam domislio, što mu je darovano i što samo poslušnom predanošću može primiti. No treba imati na umu da iako takva, ona nije vjera u rečenice, ne zaustavlja se na njima nego preko njih želi doći do zbiljskoga sadržaja.

To su istine koje se »ispovijeda«, a to znači sebe unosi u njih, s njima živi, prema njima ravna svoj život, u konačnici u njima i po njima stupa u odnos s Bogom. Dakle, vjera nije vjera u formule, izričaje, rečenice, nego vjera u osobnoga Boga.¹⁸ »Vjera kao osobno pouzdanje u Boga i vjera koju ispovijedamo u Vjervanju neraskidivo su povezane, jedna na drugu upućuju i jedna drugu zahtijevaju. Postoji duboka povezanost između življene vjere i njezinih sadržaja.«¹⁹ To znači da »svaki čovjek posjeduje vjeru samo kao *symbolon*, kao nesavršeni i otkinuti komad koji svoje jedinstvo i svoju cjelinu može naći tek u povezanosti s drugima (...). Vjera traži jedinstvo, zahtijeva zajednicu vjernika: ona se bitno odnosi na Crkvu.«²⁰

2. Nada

»Čovjek je po svojoj biti usmjeren prema budućnosti. On ne može živjeti kada se poništi ovaj temeljni element njegova bića.«²¹ Iz dana u dan u čovjekovu se srcu rađaju mnoge, manje ili veće, nade, već prema tomu koje je životne dobi. Ponekad mu se čini da bi, kad bi

¹⁰ Isto, str. 15.

¹¹ Usp. J. RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo*, KS, Zagreb, 2007., str. 74.

¹² J. RATZINGER, *Isto*, str. 202.

¹³ J. PIEPER, *O vjeri*, KS, Zagreb, 2012., str. 12.

¹⁴ J. RATZINGER, *O vjeri, nadi i ljubavi*, Verbum, Split, 2014., str. 43.

¹⁵ BENEDIKT XVI., *Porta fidei*, KS, Zagreb, 2012., str. 18.

¹⁶ Usp. J. RATZINGER, *Op.cit.*, str. 44.

¹⁷ Usp. I. RAGUŽ, Neki vidovi teologije vjere Tome Akvinskoga, u: *Diacovensia* 21(2013.)2, str. 289

¹⁸ Isto, str. 291.

¹⁹ KONGREGACIJA ZA NAUK VJERE, *Nota s pastoralnim smjernicama za godinu vjere*, KS, Zagreb, 2012., str. 33.

²⁰ J. RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo*, KS, Zagreb, 2007., str. 92.

²¹ J. RATZINGER, *O vjeri, nadi i ljubavi*, Verbum, Split, 2014., str. 59.

mu se neka od tih nada ispunila, bio potpuno zadovoljan i da ne bi trebao druge nade. On se može nadati velikoj ljubavi za koju misli da će ga potpuno ispuniti, ili određenom zvanju u poslu, nekakvom uspjehu koji bi mu bio presudan za ostatak života itd. No kad se te nade ispune, čovjek pomalo ostane razočaran jer shvaća da to nije sve. Jasno izlazi na vidjelo da čovjek treba neku veću nadu. Uviđa da ga potpuno može zadovoljiti samo nešto što je beskonačno, nešto što će uvijek biti iznad dosga njegovih vlastitih sila.²² Ovdje bi možda bilo dobro napraviti jednu distinkciju, koju nemalo puta u svakodnevici znamo poistovjetiti. Ideološki optimizam (»fundamentalni čin vjere modernih ideologija«), ovaj surogat kršćanske nade, treba razlikovati od optimizma temperamenta i naslijeđene sklonosti. Ovaj potonji jednostavno je prirodna psihološka dispozicija, koja se može povezati i s ideološkim optimizmom i s kršćanskom nadom, ali se ne može poistovjetiti ni s jednim ni s drugim. On je kao i sve ostale sklonosti, moralno neutralna kvaliteta i treba se razvijati i njegovati kako bi pozitivno suoblikovao čovjekovu moralnu fizionomiju. Tek tada on može rasti u kršćanskoj nadi i postajati zreliji i dublji.²³ Cilj je ideološkoga optimizma utopija konačno i zauvijek slobodna i sretna svijeta, savršeno društvo, postignut ljudskim silama, uspjehom naših sposobnosti činjenja, odnosno napretkom. Cilj kršćanske nade, nasuprot tomu, jest Božje kraljevstvo, tj. ujedinenje svijeta i čovjeka s Bogom, ali činom božanske moći i ljubavi. Ona svoje opravdanje ima u utjelovljenju Božje riječi u Isusu Kristu.²⁴ Dakle »cilj je kršćanske nade dar,

dar ljubavi, koja nam se daje mimo našega činjenja; to je nada da postoji ono ne-iznudivo, a ipak od svega najbitnije za čovjeka, da ga, dakle, i pored njegove beskonačne gladi, ne očekuje praznina; za to nam jamče prodori Božje ljubavi u povijest, a najsnažnije lik Isusa Krista, u kojem se božanska ljubav osobno s nama susreće.«²⁵

Iz ovoga bi se moglo zaključiti da »onaj tko prima milost (...), ne treba više djelovati«²⁶. No, »nadnaravno, veliko obećanje, ne gura narav u stranu, nego posve suprotno: ono priziva ulaganje svih naših napora za potpuno otvaranje našega bitka, za razvoj svih njegovih mogućnosti«²⁷. »Nada je let, kaže Bonaventura: nada od nas zahtijeva korjenit napor; ona traži od nas da svi naši udovi postanu pokret kako bismo se odigli od zemljine sile teže i uspeli u stvarnu visinu našega bića, k Božjim obećanjima.«²⁸ »Još jednom: mi trebamo nade – manje ili više – koje nas iz dana u dan drže na našem putu. Ali bez velike nade, koja mora nadvisiti sve drugo, one nisu dovoljne. Ta velika nada može biti samo Bog, koji obuhvaća cjelokupnu stvarnost i koji nam može ponuditi i dati ono što sami svojim silama, ne možemo postići.«²⁹ I završimo sa sv. Tomom: »Ne treba se naime nadati nečemu što je manje od njega samoga.«³⁰

3. Ljubav

»Božja ljubav prema nama temeljno je pitanje za naš život i pokreće važna pitanja o tom tko

²² Usp. BENEDIKT XVI., *Spe salvi*, KS, Zagreb, 2008., br. 31

²³ Usp. J. RATZINGER, *O vjeri, nadi i ljubavi*, str. 55.

²⁴ Isto, str. 57.

²⁵ Isto, str. 57.-58.

²⁶ Usp. I. RAGUŽ, *Sretni u nadi. Teološka razmatranja o sreći*, HILP, Zagreb, 2013., str. 153.

²⁷ J. RATZINGER, *O vjeri, nadi i ljubavi*, str. 76.

²⁸ Isto, str. 75.

²⁹ BENEDIKT XVI., *Spe salvi*, br. 31

³⁰ T. VEREŠ (prir.), *Toma Akvinski. Izabrano djelo*, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2005., str. 548.

je Bog i tko smo mi.«³¹ Iako je »riječ »ljubav« danas postala jedna od najupotrebljivijih ali i najzloupotrebljivijih riječi s najrazličitijim značenjima»³², možemo se ipak složiti da je »ljubav uvijek *mysterium*, i to više no što se može proračunati i računalčki shvatiti. A sama Ljubav – nestvoreni, vječni Bog – mora stoga biti tajna u najvećoj mjeri: *sam mysterium*»³³. »U činu objave Bog ne dokida svoju tajnu; on ne skida zavjesu sa sebe, da bi mi od tada točno njega poznavali. Objava se radije sastoji u tom da Bog objavljuje svoju skrivenu tajnu, naime tajnu svoje slobode i osobe. Objava je dakle objava skrivenosti Božje.«³⁴

Biti kršćanin znači ljubiti, a to je nevjerojatno teško i istovremeno nevjerojatno jednostavno. To znači ostvariti kopernikanski obrat života, zahvaljujući kojemu prestajemo sebe pretvarati u središte svijeta, nalažući drugima da se okreću oko nas.³⁵ »Jer ljubiti u biti ne znači drugo nego osloboditi se skućena pogleda koji je usmjeren na vlastito »ja« te izići iz sebe samih da budemo »za druge«. Temeljni pokret kršćanstva zapravo je temeljni pokret ljubavi, po kojoj sudjelujemo u samoj stvarateljskoj ljubavi Božjoj.«³⁶

No ovdje odmah treba odbaciti tendenciju koja bi htjela odijeliti eros i religioznu ljubav kao dvije posve oprječne stvarnosti. Time bi ih obje izobličili, jer ljubav koja bi htjela biti

samo »nadnaravna« ostaje bez snage, dok na drugoj strani zatvaranjem ljubavi u ono što je konačno, njezinim profaniranjem i odjeljivanjem od dinamike vječnoga, zemaljsku se ljubav pretvara u krivotvorinu, jer je ona po svojoj biti žed za beskonačnom puninom.³⁷ »Značajka je zrele ljubavi da obuhvaća sve ljudske potencijale i zahvaća, da tako kažemo, čitava čovjeka. Susret s vidljivim očitovanjima Božje ljubavi može u nama pobuditi osjećaj radosti koji se rađa iz iskustva da smo ljubljeni. Ali taj susret također uključuje našu volju i naš razum. Upoznavanje Božjega života put je prema ljubavi, a pristanak naše volje uz njegovu sjedinjuje naš razum, volju i osjećaj u sveobuhvatni čin ljubavi. No, to nije završen proces; ljubav nije nikada »završen« i gotov čin; tijekom života ona se preobražava, sazrijeva i upravo tako ostaje vjerna samoj sebi. On je prvi nas ljubio i nastavlja nas prvi ljubiti; zbog toga i mi možemo odgovoriti s ljubavlju. Bog od nas ne zahtijeva osjećaj koji mi sami nismo kadri pobuditi u sebi. On nas ljubi, daje nam vidjeti i kušati svoju ljubav i, budući da je on nas »prvi ljubio«, na tu ljubav možemo odgovoriti ljubavlju. Kako taj susret raste, jasno se otkriva da ljubav nije samo neki osjećaj. Osjećaji dođu i prođu. Osjećaj može biti divna početna pobuda, ali nije punina ljubavi.«³⁸ Tako »kršćanin može imati Isusove oči, njegove osjećaje, njegovu sinovsku raspoloživost, jer je postao dionikom njegove Ljubavi, koja je Duh sveti.«³⁹ »Molim te, promisli da je Isus Krist tvoja Glava, a ti jedan od njegovih udova. On je tebi ono što je glava udovima; sve njegovo je tvoje: duh, srce, tijelo, duša, sve sposobnosti. Možeš ih

³¹ BENEDIKT XVI., *Deus caritas est*, KS, Zagreb, 2006., str. 7.

³² Usp. isto, str. 7.

³³ J. RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo...*, str. 156.

³⁴ W. KASPER, *Bog Isusa Krista. Tajna trojedinog Boga*, UPT, Đakovo, 2003., str. 197.

³⁵ Usp. J. RATZINGER/BENEDIKT XVI., *O smislu kršćanskog života. Tri adventske propovijedi*, KS, Zagreb, 2006., str. 50.-51.

³⁶ Isto, str. 40.

³⁷ Usp. J. RATZINGER, *O vjeri, nadi i ljubavi...*, str. 99.

³⁸ BENEDIKT XVI., *Deus caritas est...*, br. 17

³⁹ PAPA FRANJO, *Lumen fidei...*, br. 21

upotrijebiti kao da su tvoje..., a ti njemu kao ud glavi, zbog čega neprekidno želi koristiti sve tvoje sposobnosti, kao da su njegove...«⁴⁰

4. Vjera – nada – ljubav

»Vjera je vjera u Boga, a ne u bližnjega. Iz toga proizlazi da se kršćanin razlikuje od nekršćanina u ljubavi prema bližnjemu upravo po vjeri, a to znači po vjeri oblikovanoj ljubavlju spram Boga. Nažalost, danas postoji velika sumnjičavost prema vjeri, a time i vjeri oblikovanoj ljubavlju prema Bogu. Kao da postoji strah od govora o vjeri u Boga i ljubavi prema Bogu. Sve se svodi na to da budemo praktični, djelatni, bez obzira u što vjerujemo i što ljubimo. No, Toma, a s njim i cijela kršćanska tradicija, neprestance ističe da se kršćanin razlikuje upravo po vjeri i ljubavi prema Bogu, a kršćani se također razlikuju upravo po većoj vjeri, a ne samo po većoj ljubavi. A istinska vjera i ljubav ne mogu ne biti ostvarene i u ljubavi prema bližnjemu. Stoga ljubav prema bližnjemu, koja nije usidrena u vjeri u Boga i ljubavi prema Bogu, gubi svoje kršćansko nadahnuće, žarište i snagu. Mogli bismo reći, onaj tko istinski vjeruje i ljubi Boga Isusa Krista, taj najviše i ljubi bližnjega.«⁴¹

»Rekli smo da je nada plod vjere; u njoj se naš život širi prema cjelovitosti svega stvorenoga, prema bezgraničnoj budućnosti koja nam postaje dostupna u vjeri (...). U njoj mi Stvoritelj svih stvari govori: sve što je moje tvoje je (*Lk* 15, 31). Bog je pak »sve u svemu« (*1 Kor* 15, 28); komu on priopći sve svoje, za njega više ne postoje granice i skončanja. Ljubav prema kojoj je usmjerena kršćanska nada u svjetlu vjere nije ništa

privatno, individualno, ona me ne zatvara u mali, vlastiti svijet. Ova ljubav mi otvara čitav svemir koji po ljubavi postaje »raj«. Tako je nada sigurnost da ću primiti veliku ljubav koja je nerazoriva i da sam već sada ljubljen tom ljubavlju. Nada i ljubav stoga pripadaju jedna drugoj, kao što se vjera i nada ne mogu odijeliti jedna od druge.«⁴²

»Vjera nada i ljubav idu zajedno. Nada se odjelotvoruje po krjeposti strpljivosti, koja ne jenjava u dobru čak i pred prividnim neuspjehom, i poniznosti, koja prihvaća Božje otajstvo i uzda se u njega i kada tama zavlada posvud. Vjera nam pokazuje da je Bog dao svoga Sina za nas i daje nam pobjedonosnu sigurnost da je zaista istina: Bog je ljubav! Na taj način ona našu nestrpljivost i naše sumnje preobražava u sigurnu nadu da Bog drži svijet u svojim rukama i da usprkos svakoj tami on pobjeđuje (...). Vjera, koja promatra Božju ljubav – koja se objavila u probodenom Isusovu srcu na križu – rađa ljubav. Ljubav je svjetlo – u konačnici jedino svjetlo – koje uvijek iznova rasvjetljuje svijet obavljen tamom i daje nam hrabrosti potrebne za život i djelovanje. Ljubav je moguća i mi smo je sposobni prakticirati jer smo stvoreni na sliku Božju.«⁴³

Zaključak

Vidjeli smo da je čovjek bliži sebi što je bliži drugomu i zato on dolazi k sebi jedino kad napušta sebe. Odnosno, samo preko drugoga i time što jest kod drugoga, on dolazi k sebi, a to vrijedi i u najdubljoj dimenziji. No, ako je taj drugi bilo tko, čovjek može izgubiti sama sebe. Zato je on u krajnjoj liniji upućen na Drugoga, tj. na Boga koji je uistinu

⁴⁰ J. RATZINGER, *O vjeri, nadi i ljubavi...*, str. 113.

⁴¹ I. RAGUŽ, *Neki vidovi teologije vjere Tome Akvinskoga...*, str. 303.-304.

⁴² J. RATZINGER, *O vjeri, nadi i ljubavi...*, str. 81.-82.

⁴³ BENEDIKT XVI., *Deus caritas est...*, br. 39

drugi. Stoga čovjek može biti potpuno svoj samo onda kad ne stoji u sebi, kad se ne zatvara u se, kada ne naglašava sebe, nego je čista otvorenost prema Bogu.⁴⁴ Ovo se može dogoditi jedino ako čovjek dopusti da bude obasut darovima, ako prihvati da u svakom slučaju živi od milosti.⁴⁵

Ova otvorenost prema Bogu očituje se trima dimenzijama čovjekove egzistencije: vjerom, nadom i ljubavlju. Autentična ljubav nužno uključuje i vjeru jer gdje nema vjere, ljubav postaje proizvoljnim činjenjem. Dakle, vjera i ljubav međusobno se uvjetuju i traže. No, unutar principa ljubavi prisutan je i princip nade koja traži cjelinu nadilazeći pojedinačni trenutak.⁴⁶ »U zajedništvu vjere i ljubavi, nada nas okreće prema sigurnoj budućnosti, smještenoj u drukčijoj perspektivi od one koju nude varljivi idoli ovoga svijeta i koja daje polet i novu snagu našem svakidašnjem životu.«⁴⁷

»Trojstvo vjere, nade i ljubavi u određenu se pogledu podudara s tri dimenzije vremena: poslušnost vjere prihvaća riječ koja dolazi iz vječnosti i odzvanja u povijesti, preobražava je u ljubav, u sadašnjost, i tako otvara vrata nadi. Posebnost je kršćanske vjere u tomu što su sve tri dimenzije skupljene i nošene u Kristovu liku te u njemu istodobno bivaju nošene i u vječnost. U njemu vrijeme i vječnost postoje zajedno, u njemu je premošćena beskonačna provalija između Boga i čovjeka. Jer Krist je onaj koji je došao, a da pritom nije prestao biti kod Oca. On je prisutan u zajednici vjernika, a istodobno je još uvijek

onaj koji dolazi.«⁴⁸ Tako »čovjek u krajnjoj liniji ne dolazi samom sebi i ne obistinjuje svoju čovječnost po onom što čini, nego po onom što prima. On mora čekati poklon ljubavi, a ljubav nije moguće primiti nego samo kao poklon. Ljubav nije moguće »činiti« bez drugoga; čovjek mora čekati ljubav; ona je dar. On ne može na drugi način postati *potpunim* čovjekom, nego tako da *biva* voljen, i da se dade voljeti.«⁴⁹ Tako svaki kršćanin, ukoliko pripada Kristu (krist-janin) na neki način ima zahtjev: »biti kao Sin, postati sin, dakle, ne stajati oslonjen na sebe i u sebi, nego živjeti potpuno u otvorenosti i predanju, u onom »od« (Drugoga) i onom »prema« (drugomu).«⁵⁰

»Sve to znači uvijek iznova napuštati prirodnu sigurnost, osjećaj samozadovoljstva i osjećaj da smo u pravu; znači stalno napuštanje sebe poradi Onoga koji o tom govori: a to nije ništa drugo do nasljedovanje.«⁵¹ »Samo nam vjera omogućuje da dotaknemo istinu u njezinu najotajstvenijem otajstvu – premda nam ne dopušta da ga vidimo. Ona nas smješta u to strogo određeno žarište, za nas neizostavno tamno, odakle izbija konačna svjetlost (...). Budući da je trajanje nepovratno, sve postoji samo jedanput, tako da svaki čin poprima u tom posebno dostojanstvo i istodobno strašnu težinu; pa upravo stoga što je svijet povijest, jedincata povijest, život je svakoga čovjeka drama.«⁵² »A sada ostaje: vjera, ufanje i ljubav – to troje – ali najveća je među njima ljubav« (1 Kor 13, 13).

⁴⁸ J. RATZINGER, *Crkva, Izrael i svjetske religije*, Verbum, Split, 2007., str. 96.

⁴⁹ J. RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo...*, str. 266.

⁵⁰ *Isto*, str. 181.-182.

⁵¹ R. GUARDINI, *Gospodin*, UPT, Đakovo, 2000., str. 320.

⁵² H. de LUBAC, *Katoličanstvo*, Ex Libris, Rijeka, 2012., str. 309.-310.312.

⁴⁴ Usp. J. RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo...*, str. 233.-234.

⁴⁵ *Isto*, str. 259.-260.

⁴⁶ *Isto*, str. 270.

⁴⁷ PAPA FRANJO, *Lumen fidei...*, br. 37

Definitivnost i nada

Piše: Ivan Kunčević

1.1. Krist – zadnji čovjek

Kada molimo »vjerujem u Isusa Krista, jednorodena Božjeg sina, našega Gospodina« često ne razumijemo što time ispovijedamo. Kršćanska vjera jest vjera u Isusa iz Nazareta kao egzemplarna čovjeka, čovjeka-prauzora. Upravo kao primjerni, mjerodavni čovjek, on nadilazi granice čovječstva. Samo tako i upravo na temelju toga on je zaista egzemplarni čovjek. Jer čovjek je to bliži sebi što je bliži drugomu. K sebi on dolazi jedino kada napušta sebe. Samo preko drugoga i time što jest kod drugoga dolazi sebi. Čovjek je u krajnjoj liniji upućen na Drugoga, na Boga koji je uistinu drugi. A Isus Krist je čovjek koji je potpuno nadrastao sebe i tako uistinu našao samoga sebe.

Isus kao zadnji Adam ne smije ostati iznimkom, nego mora privući na sebe čitavo čovječanstvo (usp. Iv 12, 32).¹ Kršćanska vjera uči da je u Kristu obistinjeno spasenje ljudi, da je u njemu neopozivo započela prava čovjekova budućnost koja je na taj način prošlost i dio naše budućnosti. Ova izjava u sebi uključuje princip definitivnosti koji je od najvećega značenja za kršćansku egzistenciju. Time je rečeno kako je Krist početak budućnosti i definitivnosti ljudskoga bića koja se već obistinjuje.

U čovjeku je Isus Bog definitivno izrekao samoga sebe čime je Objava postigla svoj cilj. To znači da vjera čovjeku postavlja definitivan zahtjev svakoga kršćanina.² Papa Ratzinger ističe da čovjek, kao vrhunac kompleksiteta

stvaranja, zahtijeva stremljenje za napretkom. Pravi je kršćanin onaj koji je svojim kršćanstvom zaista postao čovječnijim, i onaj koji se oslobodio sama sebe u korist jednostavne ljudske dobrote. Takva autentična ljubav uključuje vjeru koja ljubav izdiže s razine proizvoljnoga činjenja. Zaključno, ljubav u sebi sadrži i princip nade, koja traži cjelinu nadilazeći pojedinačni trenutak. Preostaje jedino rekapitulirati rečeno Pavlovom formulacijom stupova kršćanske zbilje.³ »Sada ostaju vjera, nada i ljubav – to troje – ali je najveća među njima ljubav« (1 Kor 13, 13).

1.2. Ponovni Kristov dolazak i posljednji sud

Život nužno uključuje i susret s fenomenom smrti. Shodno tomu, svijest o životu ujedno je i svijest o smrtnosti. Ili još jasnije, smrt u životu ne stoji punktualno, nego naprotiv ovozemaljski život je ujedno i stupnjevito umiranje. Svijest o iskustvu smrti ni sveti tijekom povijesti nisu uspjeli promatrati bez strahovitosti, jer se smrt u njoj uvijek iznova nameće.⁴ »Smrt nije jednostavno pridodana životu poput svršetka neke teške drame koja može imati ovakav ili onakav ishod, već proizlazi iz njegova tkiva i tijeka.«⁵ Dva su temeljna razloga i svrhe smrti u kršćanskoj teologiji: smrt je posljedica istočnoga grijeha, i drugo, smrt je prirodan svršetak čovjekova postojanja. Međutim, ona nije kraj čovjekova

¹ Usp. J. RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo*, KS, Zagreb, 1972. str. 209.–217.

² Usp. isto, str. 237.–245.

³ Usp. isto.

⁴ Usp. J. RATZINGER, *Dogma i navještaj*, KS, Zagreb, 2011., str. 273.–278.

⁵ R. GUARDINI, *Posljednje stvari*, KS, Zagreb, 2002., str. 10.

postojanja u cjelini, nego samo biološki završetak koji se medicinski objašnjava kao prestanak rada najvažnijih organa. Nauk Katoličke crkve određuje smrt kao posljedicu grijeha i neospornu činjenicu ljudskoga života koja svakog čovjeka otajstveno povezuje s Kristovom smrću. Nadalje, Crkva odbacuje sva naučavanja o reinkarnaciji i selidbi duše, budući da smrću prestaje mogućnost donošenja odluka za i protiv Boga.⁶ Odredivši smrt na fenomenološkoj razini, postavlja se pitanje naravi stvarnosti koja dolazi nakon smrti.

1.2.1. Što dolazi nakon smrti?

Pitanje ima li budućnosti onkraj smrti ljude je zaokupljalo uvijek iznova i vjerojatno ih nikada ne će napustiti. Gdje se život iskušava kao patnju, misao o nastavku života nakon smrti može postati noćna mora, kao u budizmu i hinduizmu. Čeznja za ugasnućem u ništa, koja je osobito naglašena kod ateista, označuje nadu u izbavljenje od bitka, koji je patnja. Ukorijenjenost nade u čovjeka vidljiva je u usmjerenosti čovjeka na budućnost u kojoj vidi bijeg od bitka. Ta usmjerenost toliko je snažna da, ukoliko čovjek više ne vidi budućnosti, sadašnjost mu gubi smisao. Čovjeku je s jedne strane potrebna beskonačnost, ali ju s druge strane ne može podnijeti. »U čovjeku je naime prisutan prosvjed protiv smrti. To nije samo nagon za održanjem života, koji postoji i kod životinja, već prigovor uma koji nije kadar uvidjeti smisao smrti i stoga ne želi prihvatiti činjenicu njezina postojanja.«⁷ Čovjek u sebi nema postojanosti, pa je mora tražiti izvan sebe. Time je razbijen san čovjeka da si podari besmrtnost. On biva prisiljen manje se oslanjati na vlastitu moć, a više na ljubav, koju može primiti samo kao dar.

Papa Ratzinger ističe bitnu povezanost besmrtnosti s ljubavlju. Ono jedino vječno jest ljubav; kao ljubav Bog je vječnost. A njegova je ljubav pak čovjekova vječnost, a njegova budućnost, čime je ljubav Bogu ono posve njegovo i posve darovano. Nada čovjeka i čovječanstva jest ljubav jer potpuna vjera, otvorena onomu čime ne može raspolagati obdaruje onim što nijedan čovjek nije u stanju darovati: vječnim životom.⁸ Nauk o posljednjem sudu dio je eshatološke nade da će Bog spasiti cijeli svijet i svakog pojedinca. Temelj te istine nalazi se u Božjoj ljubavi prema čovjeku kojemu šalje svojega Sina. Susret s Bogom bit će osobni sud svakog čovjeka pojedinačno na kojem će umirati od srama i stida pred vječnom ljubavlju.⁹ Međutim, apokaliptika je vremenski i sadržajno odijelila posebni (osobni) sud čovjeka pojedinca od općega (posljednjega) suda koji predstavljaju dva različita vidika čovjekova susreta s Bogom. Osobni sud odlučuje o čovjekovoj budućnosti u vječnosti, a opći (posljednji) sud označava otkrivenje Božje pobjede u povijesti.¹⁰ O događajima nakon smrti teško je govoriti u vremenskim kategorijama. Stoga, činimo pomak prema sljedećoj temi koju Ratzinger razvija u svojim djelima – naravi posljednjega suda.

1.2.2. Narav posljednjega suda

Posljednji je sud simbol odgovornosti za život čovjeka. Još je od najranijih vremena svijest o sudu bila kriterij prema kojem su kršćani uređivali svoj ovozemaljski život. Istodobno je to bila opomena njihovoj savjesti i nada u Božju pravednost. Pogled prema času suda, koji je Gospodin više puta nagovijestio, ima važnost za sadašnji trenutak. U razvoju se ikonografije

⁶ Usp. L. NEMET, *Kršćanska eshatologija*, KS, Zagreb, 2002., str. 69.–70.

⁷ R. GUARDINI, *O posljednjim stvarima*, KS, Zagreb, 2002., str. 17.–18.

⁸ Usp. J. RATZINGER, *Dogma i navještaj*, KS, Zagreb, 2011., str. 288.–293.

⁹ Usp. L. NEMET, *Kršćanska eshatologija*, KS, Zagreb, 2002., str. 81.

¹⁰ Usp. L. NEMET, *isto*, str. 82.

sve veća prednost davala prijetećem i mračnom aspektu suda, koji je očaravao umjetnike očito više od sjaja nade, koji je često bio previše u drugom planu iza prijetećih slika.¹¹ Vjera u ponovni Kristov dolazak i time dovršenje svijeta mogla bi se tumačiti kao uvjerenje da naša povijest putuje prema krajnjoj točki u kojoj će priroda i duh tvoriti jedinstvenu i savršenu povijest.

Ponovni dolazak Isusa Krista, prema papi Ratzingeru, nije samo spasenje koje sve dovodi u red, nego i sud budući da konačni stadij svijeta nije rezultat nekog prirodnoga strujanja, već rezultat odgovornosti koja se zasniva na slobodi. Prema tomu stoji da će ljudi na svršetku biti suđeni prema svojim djelima, i da nitko ne može izbjeći polaganje računa o svojem životu.¹²

Jedna od najznačajnijih kršćanskih zadaća jest uspostavljanje identiteta odgovornosti nasuprot lažnom pouzdanju kojim odišu riječi: »Gospodine, Gospodine.« U trenutku Božjega pogleda zbiva se sud nad čovjekom. Presuda je konačna, jer to je Istina. Shvaćanje je suda otežano činjenicom da se čovjek ne profilira kao dobar ili zao, već se te dvije stvarnosti isprepliću u ljudskom životu. Čovjek nikada ne čini potpuno zlo, niti može činiti potpuno dobro. Shodno tomu postavlja se pitanje kako onda može biti podvrgnut apsolutnoj afirmaciji ili negaciji? To je moguće jer je Bog apsolutan i pravedan – vrši pravdu, te daje mogućnost čišćenja (usp 1 Kor 3, 11-15).¹³

1.2.3. Pakao, čistilište, nebo

Jedan od najznačajnijih teologa 20. stoljeća, Karl Rahner, određuje čovjeka kao »biće

mogućnosti krivnje koje mora računati s mogućnošću apsolutnoga ispunjenja u izricanju 'Ne' Bogu i tako s nespašenošću.«¹⁴ Govoreći o trima eshatološkim stanjima duše, Ratzingerovo tumačenje vrlo jasno odražava naučavanje Crkve. Stanje pakla odnosi se na pojedince koji su u sebi uništili svaku želju za istinom i spremnost na ljubav. Za njih ne bi postojala mogućnost ozdravljenja i popravka, i u njima bi dobro bilo nepovratno razoreno. To je ono što Ratzinger podrazumijeva pod pojmom pakao.¹⁵ Međutim, on navodi kako ni pakao ni raj nisu redovit slučaj u ljudskom životu. Kod najvećeg broja ljudi ostaju barem odškrinuta vrata za istinu, ljubav i Boga koji će suditi ljude prema stanju u kojem se nalaze. No postavlja se razumno pitanje, što je s ljudima koji su živjeli prije Isusa Krista? Crkva naučava da je Isusovim silaskom nad pakao, kojim su oslobođeni pravedni koji su mu prethodili, označeno dovršenje evanđeoskog navještaja spasenja.¹⁶

O čistilištu kao prijelaznom stanju Crkva naučava sljedeće: »Oni koji umru u milosti i prijateljstvu s Bogom, a nisu potpuno čisti, iako su sigurni za svoje vječno spasenje, moraju se poslije smrti podvrgnuti čišćenju, kako bi postigli svetost nužnu za ulazak u nebesku radost.«¹⁷ Ratzinger ovom crkvenom tumačenju čistilišta dodaje element posadašnjega. »Shvaćanje o čistilištu kao posrednom stanju, koje seže još iz ranoga židovstva, uključuje mišljenje da se duše nalaze jednostavno u nekoj vesti privremenoga uzništva, nego već sada trpe kaznu, odnosno uživaju privremeno blaženstvo. U tom su stanju moguća čišćenja

¹¹ Usp. BENEDIKT XVI., *Spe salvi*, enciklika, KS, Zagreb, 2008., br. 41.

¹² Usp. J. RATZINGER, *Uvod u kršćanstvo*, KS, Zagreb, 1972., 242.–245.

¹³ Usp. R. GUARDINI, *O posljednjim stvarima*, KS, Zagreb, 2002., str. 28.–29.

¹⁴ K. RAHNER, *Temelji kršćanske vjere*, Ex Libris, Rijeka, 2007., str. 535.

¹⁵ BENEDIKT XVI., *Spe salvi*, enciklika, KS, Zagreb, 2008., br. 45.

¹⁶ Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb, 1994., br. 663.–664.

¹⁷ KKC, br. 1030. (Ubuđue citirano kraticom KKC)

i ozdravljenja, po kojima duša sazrijeva za zajedništvo s Bogom.«¹⁸

S druge strane može biti čistih duša, koje su pustile da ih Bog potpuno zahvati. Kod tih osoba zajedništvo Bogom već sada usmjerava čitavo njihovo žiće i njihovo putovanje Bogu, odnosno punomu ispunjenju onoga što već sada jesu. »Taj savršeni život, to zajedništvo života i ljubavi s Presvetim Trojstvom, s Djevicom Marijom, anđelima i svim blaženicima – zove se nebo. Nebo je čovjekov krajnji cilj i ostvarenje njegovih najdubljih težnja, stanje najveće i konačne sreće.«¹⁹ Zaključujemo kako ljudsko spasenje, koje ima različite oblike, valja proći kroz »oganj« kako bismo postali potpuno otvoreni da primamo Boga i zauzmemo svoje mjesto za stolom na vječnoj svadbi.

1.2.4. Slika Boga pravednosti i nade

Bog je samo Dobro, jer je to zahtjev njegove volje koja je usmjerena prema ljudima i zahtijeva ispunjenje. Božja se volja upućena čovjeku treba razumjeti kao zahtjev za činjenjem dobra u slobodi, a ne kao nasilje nad osobom koje se ima dogoditi.²⁰ Ratzinger ističe stavove predstavnika Frankfurtske škole (Maxa Horkheimera i Theodora W. Adorna) koji odbacuju sliku dobrog i pravednog Boga, ali također navodi da se ne može pronaći ništa što bi zamijenilo Boga na ovom svijetu.²¹ No sam Bog bi si dao sliku postavi čovjekom u Kristu. U njemu, Raspetom, nijekanje je pogriješnih predodžbi Boga dovedeno do svoje krajnosti. Sada Bog objavljuje svoje pravo lice upravo u liku patnika koji na sebe osobno preuzima stanje čovjeka napuštena od Boga.

Taj je nedužni patnik dao sigurnu nadu: Bog postoji i Bog zna krojiti pravdu na način koji ne možemo shvatiti, već u vjeri možemo tek nejasno naslutiti. Postoji uskrsnuće tijela, pravda i opoziv prošloga trpljenja, obnova kojom se ponovno uspostavlja pravo zbog čega je vjera u posljednji sud nadasve nada. Pitanje pravde i pravednog Boga Ratzinger označava najsnažnijim argumentom u prilog vjere u vječni život jer, prema njemu, nije moguće da povijesna nepravda ima zadnju riječ, budući da postoji duboka potreba za Kristovim povratkom i novim životom. Bog je pravedan i čini pravdu. Bog je naša nada.²² Svijet bez Boga jest svijet bez nade. Samo Bog može ostvariti pravdu. A vjera nam daje sigurnost da on to ostvaruje. Slika posljednjega suda nije u prvom redu slika užasa već slika nade; za nas je slika nade od presudnoga značenja. Slika posljednjega suda u čovjeku ne treba izazivati osjećaj straha, nego formirati i oblikovati stav odgovornosti. »Njegov pogled, dodir njegova srca ozdravlja nas neizrecivo bolnom preobrazbom, kao ognjem. Ali to je blažena bol, u kojoj sveta moć njegove ljubavi kroz naše biće prostruji poput plamena, te nas osposobljuje da budemo potpuno to što jesmo i time potpuno Božji. Na taj način jasno se vidi i suodnos između pravde i milosti: nije nevažno kako živimo, ali naša prljavština ne ostavlja u nama neizbrisiv trag, ako smo bar nastavili težiti prema Kristu, prema istini i prema ljubavi.«²³ Susret s Isusom sažije sve lažno i preobražava i čisti akcidentalno od njegove biti. U boli toga susreta, u kojem jasno vidimo ono što jesmo, krije se spasenje.²⁴ Time bol ljubavi postaje naše spasenje i radost.²⁵

¹⁸ BENEDIKT XVI., *Spe salvi*, enciklika, KS, Zagreb, 2008., br. 46.

¹⁹ KKC, br. 1024

²⁰ Usp. R. GUARDINI, *O posljednjim stvarima*, KS, Zagreb, 2002., str. 27.

²¹ BENEDIKT XVI., *Spe salvi*, enciklika, KS, Zagreb, 2008., br. 43

²² Isto.

²³ BENEDIKT XVI., *Spe salvi*, enciklika, KS, Zagreb, 2008. br. 47

²⁴ Usp. isto, br. 47

²⁵ Usp. isto, br. 44

AVE CRUIX, SPES UNICA!

Piše: Goran Franjić

Promišljanja, koja se nalaze pred nama, nastoje osvijetliti pristup kršćanskomu govoru u nadi koji se postavlja kao problematičan ukoliko svojom brzopletošću ne odaje dojam realiteta suvremenom čovjeku. Time ne želimo reći kako naše polazište biva smješteno u antropologiji, te po nagnućima iste naknadno objektivira nadanje koje bismo tada nazvali kršćanskim. Upravo suprotno, naglasak na koji nastojimo uputiti čitateljstvo jest kristološko utemeljenje nade, budući da činjenicom utjelovljenja i pashalnoga događaja Druge božanske osobe, Bog potvrđuje vlastitu činjeničnost, fakticitet, odnosno realnost vlastitoga zahvata u stvorenu stvarnost – bol podsjeća da nismo mrtvi (E. Hemingway). Posljedično tomu, kristologija biva oslobađajuća, rasterećujuća u odnosu na antropologiju.¹ Time se otvara put koji u kršćanskom govoru o nadi omogućuje prepoznati vjerodostojnost, no do toga nam je tek doći.

Struktura samoga članka polazi od promatranja ontološke strukture čovječstva iz perspektive teologije stvaranja. U samoj ontološkoj strukturi čovječstva, teološka antropologija progovara o određenom antropološkom rasterećenju, prisutnom već u teologiji stvaranja (a time i kristologiji kao vrhuncu toga rasterećenja – budući da je Bog stvarajući čovjeka mislio na Krista, kako izriče Tertulijan). Pristup navedenim okvirima teologije stvaranja prvotno je obilježen promatranjem kozmogenezne suprotnih kršćanstvu. Nakon toga nastojimo utvrditi prisutnost i ozbiljnost beznađa

u stvorenoj stvarnosti koja odiše patničkim momentom, a kojega ni jedna antropologija ne može biti lišena, ukoliko nastoji biti autentična. Na tom tragu, u daljnjem promišljanju izlažemo moguće pokušaje teističkih odgovora, a koji se pokazuju nedostatnima ukoliko ih se apsolutizira, odnosno ukoliko ih se ne promatra iz perspektive Kristove uzvišenosti nad stvarnošću, te ljubećega stava u odnosu na istu. Posljednji dio ovoga članka upravo nastoji uputiti pogled čitatelja na zadivljujući Kristov prihvata i ne-napuštenost antropologije. Sve navedeno poslužiti će svojoj svrsi ukoliko čitatelj postane svjestan kako njegovo nadanje ne može biti zamijenjeno apsolutnim beznađem očaja, ukoliko njegov *contemplatio* ne odvraća pogled od čovjekoljubnoga Krista.

Antropološko rasterećenje teologije stvaranja

Nekršćanski govor o porijeklu stvorenja nastoji se definirati dvama različitim vidovima. U prvom redu govori se o emanaciji iz božanskoga bitka koji zbog svoje bezgraničnosti ne može ostati suzdržan u sebe te se prelijeva, izljeva u stvorenost. Drugi vid promatra razložnost stvorenja kao reakciju na Božju osamljenost (*Deus solitarius*) koji zbog potrebe interakcije stvara »drugoga«.² Ukoliko bismo prihvatili jedan od dva iznesena vida, utoliko ne bismo mogli misliti stvorenje bez elementa opterećenosti. Drugim riječima, »ako bi jedno od ovoga bilo istinito – bilo da je Bog morao svijet stvoriti zbog punine i izobilja vlastitoga života, bilo zbog svoje osamljenosti – što bi se onda dogodilo s dostojanstvom

¹ Ovomu u prilog zanimljivo je naglasiti kako ne čudi što Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu započinje riječima »Gaudium et spes, luctus et angor [Radost i nada, žalost i tjeskoba]...« (GS 1)

² Usp. G. GRESHAKE, *Kratki uvod u vjeru u trojedinog Boga*, KS, Zagreb, 2007., str. 48.

stvorenja, osobito čovjekovim? I što bi to imalo kao posljedicu? Ili je čovjek onda samo sastavni dio jednoga (...) prirodno-nužnog i zato neosobnoga emanacijskog procesa, ili je on tu jednostavno potreban, a to znači također: funkcionaliziran, namijenjen, zbog toga da konstituirati Boga u njegovoj ljubavi, da mu omogućiti da bude ljubav.«³

U prethodno istaknutom slijedu misli, trinitarna teologija progovara o smislenosti stvorenja budući da Bog u interpersonalnom ljubavnom događanju između Oca, Sina i Duha, kao punina vitalnosti i zajedništva ne potrebuje stvorenje u funkcionalnom smislu: »Upravo zato jer Bogu stvorenje nije nužno potrebno i jer ono ne proizlazi iz njega po samoj prirodi stvari, ono je od njega stavljeno u pogon u 'najslobodnijoj slobodi', da bi joj dao udio u božanskom životu, da bi ga 'besplatno', iz čiste dobrote i ljubavi, uveo u suzajedničarstvo života i ljubavi. Tako je stvorenju moguće biti 'ono samo'. Ono smije sebi reći: ja nisam 'kotačić' unutar jednoga nužnog procesa; Bog me ne treba da bih jednostavno 'funkcionirao', nego sam bio željen, a ne namjenski stvoren.«⁴ S druge strane, antropologija koja čovjeka reducira na funkcionalni vid, sadrži dijabolični moment prema kojem nastupa otuđenje. U ovom smislu, zanimljivo je istaknuti biblijsko definiranje đavla po principu broja: »Zvijer, protivna moć, nema imena, nego broj. Njezin broj je 666, kaže vidjelac (Otk 13, 18). Ona je broj i pretvara se u broj. Mi, koji smo doživjeli svijet koncentracijskih logora, znamo što to znači: njihov se užas temelji upravo na tom da uklanjaju lice, da brišu povijest, da čovjeka pretvaraju u broj, u zamjenjiv djelić velikoga stroja. Čovjek je tek njegova funkcija, ništa više. Danas se moramo bojati da je koncentracijski logor bio tek predigra, da svijet pod sveopćim zakonom stroja u cijelosti zadobiva

strukturu koncentracijskoga logora. Jer, ako postoje još samo funkcije, onda ni čovjek nije ništa drugo nego funkcija. Strojevi koje je sagradio sada mu nameću svoj zakon. Da bi ga računalo moglo registrirati, čovjek mora biti preveden u znamenku, u broj. Sve drugo postaje beznačajno. Što nije funkcija, ne vrijedi ništa.«⁵

Navedenim konstatacijama nastojali smo ukazati na opasnost nekršćanskih implikacija o ljudskoj stvorenosti na konkretnu stvarnost. U promišljanima koja slijede nastojat ćemo, polazeći od antropoloških naglasaka, postupno eksplicirati kristologiju, budući da stvarnost hipostatske unije Isusa Krista odražava Božje zauzimanje za svijet koje, dakle, u bitnom uzima u obzir kategorijalnu stvarnost – od trenutka njezine stvorenosti i nadalje.

Nedostatnost antropologije

Razlikujući između Adamova i Kristova principa, H. U. von Balthasar ističe kako Adam, budući da je stvoren *ex nihilo* (ni iz čega), ne može potpuno prodrijeti u polazište svojega postojanja, te budući da nije subzistentan, ne može postići potpuno sigurnost u samoga sebe unatoč tomu što u svojoj naravi detektira nagnuća prema nadnaravnom redu stvarnosti.⁶ Neosmišljenost Adamova principa možemo arikulirati dijelom teksta iz *Razbojnika*, F. Schillera: »Čovjek je nastao iz blata, i boravi neko vrijeme u blatu, i stvara blato, i truljenjem se ponovo pretvara u blato dok se napokon odvratno ne zalijepi o đonove svojih prounuka. To je kraj pjesme – blatni krug ljudske sudbine, i zato – sretan put, gospodine brate!«⁷

³ J. RATZINGER, *Bog Isusa Krista. Razmatranja o Trojedinom Bogu*, KS, Zagreb, 2005., str. 15.

⁶ Usp. H. U. v. BALTHASAR, *Theo-Drama. Theological dramatic theory. III: Dramatis personae: persons in Christ*, Ignatius Press, San Francisco, 1992., 34.

⁷ F. SCHILLER, *Razbojnici*, Biblioteka Jutarnjega lista, Zagreb, 2008., str. 93.

³ G. GRESHAKE, *isto*, str. 49.

⁴ G. GRESHAKE, *isto*, str. 50.-51.

Isto tako, antropologija koja ne bi bila teološka, dala bi za pravo J. Monodu izreći kako poticaji ljudske naravi prema 'višem' ne mogu pripadati objektivnom stanju stvorenoga, budući da njima izvjesnost stvarnosti neprestano biva stavljena u pitanje. Štoviše, prema Monodu, takva su ukazivanja nutrine »zlo duše«⁸, a čovjeku je potrebno probuditi se »iz svojega tisućljetnog sna i spoznati svoju posvemašnju napuštenost, svoju radikalnu tuđost.«⁹ Nadalje, budući da »samo i jedino slučaj leži u osnovi svake novosti, svakoga stvaranja u oživljenoj prirodi. Čisti slučaj, ništa osim slučaja, apsolutna, slijepa sloboda kao osnova čudesnoga zdanja evolucije«¹⁰, slijedi kako je svaki govor o smislenosti postojanja, istovremeno govor o »neumornom, herojskom naporu čovječanstva da očajnički niječe svoju vlastitu slučajnost.«¹¹ Čudesno zdanje evolucije u slučajnosti, besmislenosti i otuđenosti – krugu ovakvoga i svakoga sličnog mentaliteta zadivljenosti besmislom¹², Pascal će s pravom uputiti kritiku: »Pretpostavljaju li oni da su nas ugodno razveselili kad nam kažu da smatraju dušu tek za malo vjetera i dima, nadasve kad nam to kažu s nekim ponosnim i zadovoljnim naglaskom? Zar se to može reći veselo? Nije li to, naprotiv, nešto najtužnije u svijetu?«¹³

Navedenim nagalascima cilj je istaknuti da, iako antropologija jest rasterećena po svojoj

teološkoj smještenosti, ipak ostaje onaj trpeći moment koji neprestano podiže glas te nas potiče da mu uputimo pogled i bavimo se njime.

Očaj patnje

Patnja bez osmišljenja postaje problematična s obzirom na egzistenciju koja u bitnom potrebuje određenost krjepošću nade, štoviše postaje instanca njezine destrukcije. Takvu konstataciju možda najjasnije možemo izraziti uključivši jednu od postavki Arthura Schopenhauera u naše razmišljanje. A. Schopenhauer, nastojeći potvrditi objektivitet volje koja je prema njemu osnova svijeta, u činu suicida promatra negiranje patnje, odnosno ne negiranje života, već jednoga životnog vida koji postaje slijep, tj. beznadan.¹⁴ Istovremeno, zahvaljujući Božjoj približenosti u Isusu Kristu, čovječstvu je omogućena smještenost u unutar-trinitarnom sebedarju, te se ne možemo složiti s J. Monodom prema kojem čovjek »ima svoje mjesto poput Cigana na rubu svemira, koji je gluh za njegovu glazbu i ravnodušan spram njegovih nada, patnji ili zločina.«¹⁵ Budući da mi »ne bismo mogli zbog svoje situacije trpeti, kad ne bismo imali bar implicitnu (neizričitu) prvu predodžbu o neoštećenom, sretnom i ispunjenom bivanju, kad ne bismo bar implicitno pitali i težili za spasom i otkupljenjem. Samo jer smo mi ljudi načinjeni za spasenje, trpimo od vlastite nespasene situacije, samo zato se bunimo protiv nje. Da nema 'čežnje za sasvim drugačijim' (M. Horkheimer), mi bismo se pomirili s onim što jest i prihvatili ono što nije.«¹⁶ Stoga nam ostaje promotriti na koji se način definira realna pojavnost patnje.

⁸ Usp. Ž. MONO, *Slučajnost i nužnost. Ogled o prirodnoj filozofiji moderne biologije*, Beograd: Edicija Pečat, 1983., str. 200.-202.

⁹ Prema: F. COURTH, *Kršćanska antropologija*, UPT, Đakovo, 1998., str. 14.

¹⁰ Prema: F. COURTH, *Kršćanska antropologija*, UPT, Đakovo, 1998., str. 13.

¹¹ Prema: F. COURTH, *Kršćanska antropologija*, UPT, Đakovo, 1998., str. 13.

¹² GS 10: »Ima i takvih koji, zdvajajući nad tim da život nema smisla, hvale smionost onih koji se, držeći da ljudska egzistencija po samoj sebi i nema nikakva značenja, trude da joj sve značenje dadu iz svojega vlastitog genija.«

¹³ B. PASCAL, *Misli*, Mediteran, Beograd, 1991., str. 101.

¹⁴ Usp. S. RADIĆ, *Skripta iz povijesti suvremene filozofije*, KBF, Đakovo, 2010., str. 27.

¹⁵ Prema: F. COURTH, *Kršćanska antropologija*, UPT, Đakovo, 1998., str. 14.

¹⁶ W. KASPER, *Bog Isusa Krista. Tajna trojedinog Boga*, UPT, Đakovo, 2004., str. 249.

Teistički odgovori na pitanje patnje

Karl Rahner, pokušavajući evidentirati porijeklo i smislenost patnje, iznosi tradicionalne teističke pokušaje odgovora na teodicejski problem. Prvi odgovor ide za tim da patnju prikaže kao nužnu popratnu pojavu svijeta u razvitku. U tom sustavu momenti patnje jesu »pojave trvljenja koje su nužno dane s duhom, slobodom i moralnim razvitkom. Zlo bi, naime, bilo samo dobro koje nije došlo do punine ili neizbježan danak, što ga ograničeni duh treba platiti svojim materijalnim osnovama, na kojima počiva, i koje bi morao koristiti.«¹⁷ No, »zlo nije samo komplicirani slučaj biološki neugodnoga i onoga umiranja koje posvuda vlada. Silan prosvjed, što se uzdiže iz svjetske povijesti, nije neka jednostavno pojačana buka, koja zapravo uvijek i svugdje prati po sebi razumljiv život i umiranje. Tko tako podcjenjuje bol u svjetskoj povijesti, izdaje dostojanstvo osobe, slobode i apsolutnoga imperativa čudoređa, te s patnjom i smrću u povijesti čovječanstva na taj jeftini način izlazi na kraj samo tako dugo, dok ga ta patnja ipak još tek iz daleka pogađa.«¹⁸ Drugi teistički odgovor pokušava misliti patnju pod vidom negativne odluke, proizašle iz stvorene slobode. U takvoj postavci stvorena sloboda biva apsolutizirana, te je kao takva protivna kršćanskoj viziji osobe, budući da su »naše odluke opet potpuno obuhvaćene samim Božjim određivanjem, koje ima svoj razlog samo u njemu i ni u čemu drugom.«¹⁹ Stoga »tvrdnja da patnja potječe od slobode, nije posljednja ni konačna riječ, nego samo podatak, koji, ma kako značajan bio, sam opet iščezava u tajnu suverene slobode Boga samoga.«²⁰ Četvrti pokušaj teističkoga odgovora na problem patnje sastoji se u promatranju patnje pod vidom

dozrijevanja osobe, odnosno kao pedagoški sustav humanuma. Iako je navedeno razumijevanje primamljivo kao odgovor, ipak je potrebno konstatirati da »u svijetu ima užasno puno patnje, kojoj bi samo neka pobožna obmana izdaleka mogla podmetnuti jedan takav humani učinak. Djeca spaljena napalm-bombama nisu time proživjela nikakav humani proces dozrijevanja. (...) Mogli bismo gotovo očajnički reći da patnju kao sredstvo ljudskoga i kršćanskoga dozrijevanja može sebi priuštiti samo lijepa duša, koja bi, introvertirana, daleko od stvarne nevolje, mogla tjerati takvu kozmetiku duše.«²¹ Kao četvrti teistički odgovor, K. Rahner navodi patnju pojmljenu kao nužno sredstvo za vječnost. Nedostatnost takvoga odgovora jest u tom što se vječni život može promatrati kao »potpuno zamisliv bez sredstva patnje, može ga se, doduše, zamišljati kao nadvladavanje patnje, ali je ne opravdava.«²² Svi navedeni pokušaji odgovora na problem patnje, iako sadrže nedostatnost, ipak ih nije za odbaciti u potpunosti. Na koncu, možemo pitati kako se uopće legitimno može objasniti patnja koja, kako smo vidjeli upućivanjem na A. Schopenhauera, svojom prisutnošću može dovesti do krajnje negacije egzistencije pojedinca? Kao jedini preostali odgovor nudi nam se upućivanje na Isusa Krista, odnosno, on nas sam upućuje sebi. Stoga, u promišljanjima koja slijede ostaje nam promatrati sam Božji odgovor na patničko stanje čovječanstva.

Antropofilija Kristove supatnje

»Očuvavši dakle vlastitosti obiju naravi i sjedinivši ih u jednoj osobi, uzvišenost je prihvatila poniznost, snaga slabost, a vječnost smrtnost; da bi se isplatio dug našega stanja, nepovrjediva se narav sjedinila s onom koja može trpjeti: a to je bilo podobno za naše ozdravljenje.« /Leon I. Veliki (DH 293)

¹⁷ K. RAHNER, *Teološki spisi*, FTI, Zagreb, 2008., str. 405.

¹⁸ K. RAHNER, *isto*, str. 407.

¹⁹ K. RAHNER, *isto*, str. 410.

²⁰ K. RAHNER, *isto*, str. 410.

²¹ K. RAHNER, *Isto*, str. 411.

²² K. RAHNER, *isto*, str. 413.

Princip Kristova utjelovljenja izriče stvarnost ljubavi koja pristupa ljubljenomu na nenasilan, obazriv način, budući da »ljubav znači jedinstvo, kojim se drugoga ne pretvara u sebe, nego ga se u njegovoj različitosti prihvaća i potvrđuje, pa ga se tak tako postavlja u njegovu istinsku slobodu. Ljubav, koja drugomu daruje ne nešto nego samu sebe, znači upravo u tom sebedarju istodobno razlikovanje u sebi i samoograničenje. Onaj koji ljubi mora sam sebe suzdržavati, jer mu nije do sebe samoga, nego do drugoga. Još više, onaj koji ljubi dopušta da bude pogođen od drugoga; on postaje upravo u svojoj ljubavi ranjiv. Tako ljubav i trpljenje idu zajedno«²³ Ljubav se time pokazuje kao prostor u kojem beznade biva preobraženo u nadu. Ta preobrazba svoje polazište ima u Božjoj inicijativi. Drugim riječima, s obzirom na otajstvo utjelovljenja, tj. po blizini boštva ljudskosti uočavamo kako Krist teži poljubiti svaki onaj element i česticu od koje je načinjeno naše čovječstvo. Navedena konstatacija poprima čvršću izvjesnost nalazeći se u odnosu prema Drugom izvještaju o stvaranju Knjige Postanka (2, 7) – odakle i crpi svoj sadržaj. Konkretno, izvještaj o stvaranju čovjeka kazuje nam kako je Adam, u biti, čovječstvo sačinjeno od *adamah*, odnosno od tla, te stoga možemo reći kako »ukazivanje na zemaljsko tlo hoće reći da se čovjek sastoji od elemenata koji pripadaju zemlji.«²⁴ I toj zemlji Bog se približava, tj. Isus Krist jest ta Približenost Boga jer »kojigod da je bio oblik koji je tada Bog utisnuo u zemlju, imao je na pameti da će Krist postati čovjekom, tj. također i zemljom, te da će Riječ postati tijelom, koje je tada također bila zemlja.«²⁵ U tom

smislu možemo reći kako nas Bog »poznaje iznutra, ne kao predmete, ne kao strance, ne kao intimne, nego kao nas same. Njegovo je poznavanje nas čista svjetlost kojoj je naša samospoznaja samo taman odraz. On nas poznaje u sebi, ne samo kao slike nečega izvan Njega... On savršenije otkriva sebe u nama nego se otkrivamo mi sami.«²⁶

Možemo reći kako utjelovljeni *Logos* (Riječ) stvara *dialogos* (ragovor, komunikaciju, relaciju) u kojem čovječstvo nalazi svoje porijeklo, smisao i preobrazbu djelom otkupljenja (kojemu je usmjereno utjelovljenje) u kojem *dialogos* Sina i Oca biva prekinut, te Sin preuzima svaku razdvojenost sinova u Sinu i tim preuzimanjem zauvijek prekida monolog stvorenja. Sin se pokazuje kao soteriološki supatnik čovjeku. »Ukoliko Bog preuzima na sebe našu bijedu, on raskida sudbinske spona kojima smo okovani i čini nas slobodnima. Prevrtanje križa vodi do krize, do promjene, odnosno do samoga otkupljenja svijeta.«²⁷ Na taj način, ljubav kao radikalni čin posvema prodiše u našu vlastitost te u njoj relativizira patnju u smislu da isključuje njezinu apsolutnost jer po Kristu »sve postaje vidljivo istovremeno: što je grijeh i izgubljenost, zašto je Bog dopustio da postanu stvarnost; kako ih u samom sebi može ponijeti i propatiti: božanskim bolom u kojem je iskrvarila vječna ljubav, onkraj svih unutar-svjetskih rana. Bog istovremeno dokazuje svoje Trojstvo i svoju euharistiju. Svaka bol kao takva, ne prestajući biti bol, može zadobiti udjela u blaženstvu trojstvene ljubavi.«²⁸ Govoreći o Kristovoj supatnji kao odgovoru na problematiku patnje Joseph Ratzinger (Benedikt XVI.) ističe kako je njegova supatnja realitet, ne tek osjećaj jer

²³ W. KASPER, *Bog Isusa Krista. Tajna trojedinog Boga*, UPT, Đakovo, 2004., str. 300.

²⁴ F. COURTH, *Kršćanska antropologija*, UPT, Đakovo, 1998., str. 37.-38.

²⁵ TERTULIJAN, *La resurrezione dei morti*. Prema: A. SCOLA, Čovjek kao osoba. Teološka antropologija, KS, Zagreb, 2003., str. 121.

²⁶ T. MERTHON, *Nitko nije otok*, Symposium, Split, 1979., str. 166.-167.

²⁷ W. KASPER, *Isus Krist*, CuS, Split, 2004., str. 204.

²⁸ H. U. von BALTHASAR, *Pojašnjenja*, KS, Zagreb, 2005., str. 74.

»Božja supatnja ima tijelo. Ona znači bičevanje, krunjenje trnjem, raspinjanje, grob. On je unišao u našu patnju«, te nastavlja – »što to znači, što može značiti, mogli bismo naučiti pred velikim slikama Raspetoga i pred slikama Majke s mrtvim Sinom. Pred takvim slikama i u takvim slikama preobražavala se ljudska patnja: ljudi su iskusili da u dubini njihove patnje prebiva sam Bog, da su upravo u svojim mukama postali jedno s njim.«²⁹

Krist kao pomirilište Boga i čovjeka

Istovremeno, otkupljenje po Kristu rasterećuje antropologiju od njezina grješnog momenta kao uzročnika beznađu. Na tom tragu, želimo naglasiti kako naše nadanje, odnosno sreća stvorenja nije zamisliva bez zajedništva sa svojim Tvorcem. Naše nadanje – Krist – uistinu može biti shvaćen kao zadovoljština za grijeh (definiran kao razdavajuća instanica suodnosa stvorenoga i Stvoritelja) ukoliko se u njemu nalazi zajedništvo potpunoga boštva i potpunoga čovještva, tj. u njemu se čovjek i Bog dodiruju, a starozavjetna nemogućnost podmirjenja zadovoljštine biva ukinuta jer u hipostatskoj uniji, te razorenju i podizanju hrama unutar tri dana sam Bog daje zadovoljštinu.³⁰ On je pomirilište za naše grijeh, ispaštaj naših zlodjela, i time naša nada. Govoreći o Kristu kao zadovoljštini, zaustavit ćemo se na tekstu maronitanske liturgije (posljednjim riječima sv. Charbela), te ćemo na taj način načiniti poveznicu između euharištije (gdje je također prisutan Krist u punom boštvu i čovještvu) i zadovoljštine: »Oče Istine, evo tvogega Sina, dragovoljne žrtve, koji ti želi ugoditi. Udostoj se prihvatiti ga jer je otprio smrt kako bi moj život mogao biti opravdan. Evo Žrtve. Uzmi je milostivo iz

mojih ruku i zaboravi grijeha koje učinih u tvojoj božanskoj nazočnosti. Evo Krvi prolivene na Golgoti za moje spasenje. On te preklinje za mene. Pogledaj na njegove zasluge i prihvati moj prilog. Mojih je grijeha mnogo, ali Tvoja je dobrotu golema. Ako ih ujediniš, vidjet ćeš kako tvoje preteže sve drugo, kao planine koje nadvisuju svoju okolicu. Pogledaj na naše grijeha, ali primi i žrtvu prikazanu za njihovo okajanje. Prinosa i žrtva beskrajno nadilaze grijeha. Zato jer sam ja grijeshio, tvoj je Ljubljeni pretrpio okove i koplje, i njegova je patnja zacijelo dostatna da tebe zadovolji i meni daruje život.«³¹

Odgovor u liku nade

Promatrajući Kristovu utjehu, tj. Krista kao Utješitelja »u liku nade postaje jasan odgovor na problem zla.«³² Krist kao nada, »upravo time što ozbiljno uzima čovjeka grješnika i patnika, iskupljuje uvijek većom ljubavlju grijeh i patnju. To je nada u događaj apsolutne ljubavi, koja se identificira s trpljenjem i s patnicima u svijetu. Pitanje o Bogu za patnike pitanje je o su-čuti, o su-patništvu Božjem, o identifikaciji Boga s trpljenjem i smrti čovjeka«³³ jer »ako sam Bog trpi, trpljenje nije više razlog protiv Boga. Ako Bog trpi, to ipak ne znači da bi Bog bio pobožanstvenjenje trpljenja. Bog ne pobožanstvenjenjuje trpljenje, on ga iskupljuje. Jer, trpljenje Božje, koje proizlazi iz slobode ljubavi, pobjeđuje sudbonosni karakter trpljenja, što nas pogađa izvana kao strano i neshvaćeno. Tako svemoćnost Božje ljubavi dokida nemoć trpljenja. Trpljenje time nije dokinuto, ali je ipak

²⁹ J. RATZINGER, *Bog Isusa Krista*, KS, Zagreb, 2005., str. 41.-42.

³⁰ Usp. J. RATZINGER, *Isus iz Nazareta. Od ulaska u Jeruzalem do uskrsnuća*, Verbum, Split, 2011., str. 45.-48.

³¹ P. DAHER, *Sveti Šarbel*, Naklada Benedikta, Zagreb, 2013., Str. 138.

³² W. KASPER, *Bog Isusa Krista. Tajna trojedinog Boga*, UPT, Đakovo, 2004., str. 252.

³³ W. KASPER, *Isto*, str. 252.

iznutra preobraženo – preobraženo tako da je usmjereno na nadu.«³⁴

Primjetnim iznošenjem podugačkih navoda ne želimo ništa drugo nego uputiti pogled na zadivljujuće Božje zauzimanje za svoje stvorenje koje u tolikoj mjeri radikalnosti ne postoji ni u jednom drugom religioznom sustavu. Ukazivanjem na ljubeći stav Božjega otkupljenja u smislu transpozicije Božjega sebstva u sebstvo stvorenja, pronalazimo i stav koji stvorenje zauzima u odnosu na Stvoritelja. To je stav vjere koja se prepoznaje kao ljubeća i time uvijek uzima u obzir odricanje. »To obilježje 'odricanja', dakako, ne dokida mogućnost blaženoga ispunjenja, jer čovjek kao stvorenje, što on ostaje i u nadnaravnom ispunjenju, sebe samoga doista pronalazi samo onda kad se temeljito prepusti Božjemu raspolaganju, kad biva od Boga zahvaćen i svladan, ali ne kao neki autonomni subjekt, drugi riječima, kad stekne hrabrost koja obuhvaća i predaje cijelu njegovu egzistenciju (...) da vjeruje, da se nada i da ljubi, da se pronalazi samo ako sama sebe izgubi za Boga.«³⁵ Kao potvrdu momentu sebe-odrekunća koji potrebuje vjera, odnosno ljubav, možemo ukazati na Goetheov govor o *nedostajanju samom sebi* ukoliko se osoba ne pronade u drugom te u njemu ne postane svoja,³⁶ što u konačnici rezultira Wertherovom autodestrukcijom vlastite osobnosti u činu samoubojstva; tako Werther piše Lotti u predzadnjem paragrafu oproštajnog pisma: »O, da sam mogao biti dionikom sreće: da umrem za tebe.«³⁷

Ostaje nam pristupati Utjehi nad utjehama, Utjehi što na svojim leđima nosi križ koji pozdravljamo kao naše jedino nadanje, čak i kad

ga ne vidimo u njegovoj uzvišenosti, njegovu boštvu, tj. kad ga ne vidimo kao onoga koji može unijeti novost u opetovano sivu svakodnevicu, u momente naših umiranja. Pristupajmo njegovoj sakritosti u konkretnosti Kruha jer »On će nam doći poput dažda jesenskog, poput kiše proljetne što natapa zemlju« (Hoš 6, 3), glib naše stvorenosti.

Kao zaključak ovih promišljanja postavlja se konstatacija da govor o patnji, koji bi jeftinim optimizmom prelazio preko stvarnosti patnje, u sebi ostaje nedostatan. Razložnost takve konstatacije jest u tom što patnja koja kao izrazito realan moment egzistencije može dovesti do očajanja, koje sa svoje strane realitet te iste egzistencije hermeneutički zatvara od nadisanja onog transcendentnoga, mora biti prisutna u diskursu o nadi jer je drugačije takav diskurs odražava neozbiljnost – što je simptomatično s obzirom na parole o radosti gdje se često kao suprotnost radosti uzima ozbiljnost, a time i sama radost biva neozbiljna. Kristova realna supatnja, preobražava beznade u radost, ali upravo patničkim momentom. Stoga možemo klicati: *Ave crux, spes unica!*

»Bože moj, govori mi o nadi... Kako iz te jadne zemlje mogu niknuti misli nade? Ne mogu li one sći s neba? (...) Ne samo da nam dopuštati imati tu nadu, koja nas tako silno izdiže iz nas samih, koja je toliko iznad svih naših snova, nego nas obavezuješ na nju! (...) Makar bio toliko zao i makar bio toliko grješnik, moram se nadati da ću doći u nebo, ti mi zabranjuješ očajavanje... Makar bio toliko nezahvalan, toliko mlak, toliko kukavica, makar toliko zlorabio tvoju milost... Da, promatrajući sve što si učinio za mene, moram imati pouzdanje u tvoju ljubav.«³⁸ (bl. Charles de Foucauld)

³⁴ W. KASPER, *isto*, str. 301.

³⁵ K. RAHNER, *Teološki spisi*, FTI, Zagreb, 2008., str. 450.

³⁶ Usp. J. W. GOETHE, *Patnje mladoga Werthera*, ŠK, Zagreb, 1985., str. 67.

³⁷ J. W. GOETHE, *isto*, str. 127.

³⁸ R. VOILLAUME, *Kao u Nazaretu*, KS, Zagreb, 1986., str. 38.-39.

0 usmjerenju nade kao teološke krjeposti

Piše: Marko Ivančičević, IV. godina

O nadi općenito

Nada je krjepost od Boga u duše vjernih ulivena, kao i vjera i ljubav, te je kao i vjera i ljubav nužna za spasenje (usp. Heb 11, 1.6). Ne može se previše ljubiti, ni previše vjerovati. Na drugu stranu može se i premalo, i krivo i ljubiti, i vjerovati. Primjerice, krivo ljubiti znači zapasti u idolopoklonstvo, a krivo vjerovati znači zapasti u krivovjerje. Međutim, uvjetno i analoški rečeno, nadati se može i previše (ekscisivno) i premalo (defektno), ali to onda više nije nada.

Nada nam daje apsolutnu sigurnost da će nam Bog darovati svu milost potrebnu da nas uvede u blaženstvo. Nada nam daje sigurnost da će nas Bog uistinu uvesti u blaženstvo ako budemo surađivali s njegovom milošću. Nada se dakle u prvom redu oslanja na Boga u njegovoj neizmornoj moći, dobroti i vjernosti. Nada pak ne daje sigurnost da ćemo se mi tom milošću okoristiti.

Eksces i defekt

Eksces je prevelika količina nečega, a defekt je premala količina nečega. I eksces i defekt nade više nisu nada, više nisu krjepost od Boga ulivene, već grijesi protiv Duha Božjega.

Eksces nade jest preuzetnost. »...preuzetnost je neuredno oslanjanje na Božje milosrđe i moć koje se sastoji u nadanju da će se zadobiti slava bez zasluga i oprostjenje bez obraćenja.« Suarez govori sljedeće o načinima na koji se može biti preuzetan:

Prvi način jest ako se tko nada postići blaženstvo vlastitim silama. (...) Drugi je način ako se tko nada ili želi bez zasluga nadnaravne stvari ili oprostjenje grijeha bez pokore,

slavu bez zasluga, izvrsnu svetost mlakim djelovanjem; i to je luteranska preuzetnost. (...) Treći je kad se očekuje od Boga posebna pomoć u zločinima, kao primjerice za grijese, ili za izvršavanje osvete nad neprijateljima, ili preuzetnost u koju spadaju kalvini koji Bogu pripisuju Petrovo zatajenje kao i Pavlovo obraćenje. Četvrti način je ako se tko nada nadnaravnim dobrima bez reda Providnosti, ili tko bi se nadao imati svu slavu koju je imala Blažena Djevica, a u takvu pak preuzetnost spada Luther. (...) Naposljetku, ovdje se promatra i nada onih koji cijelo vrijeme ustraju u grijesima, ali se mirno nadaju budućem oprostjenju, toliko sigurnom kao da nisu ništa sagriješili.«

Sláže se on i s Tomom, budući da se na njemu temelji.

Defekt nade jest očaj, ili zdvajanje. Očaj je aktivno i voljno napuštanje svake nade u spas vlastite duše. To nije pasivno stanje, nego naprotiv, kao što je rečeno, aktivno i voljno. Čovjek »odlučuje« za sebe da mu je nemoguće spasiti se. Misli da su mu grijesi toliko veliki da su neoprostivi, te da mu je narav tako pokvarena da s Bogom ne može surađivati. Očaj povlači za sobom jednu krivu vjeru da Bog sa svoje strane ili ne može ili ne će providjeti nam za spasenje: »Pravo mišljenje o Bogu jest da od njega dolazi spas ljudi i daje se oprostjenje grješnicima. (...) Krivo je mišljenje da se raskajanom grješniku uskraćuje oprost, ili da grješnike k sebi ne obraća posvetnom milošću.« Zanimljivo je i što sljedeće kaže: »I tim načinom iz straha Božjega ili iz užasa vlastitih grijeha dodiruje se očaj, ukoliko se tim dobri- ma krivo koristi, dopuštajući im biti prigodom očaja.«

Usmjerenje krjeposti nade

U današnje vrijeme često se govori o nadi u spas drugoga, ili o tom da se smijemo nadati u prazan ili makar gotovo prazan pakao. Iza svega toga stoji jedan teološki problem, a taj teološki problem jest apropijacija relacije prema bližnjem, nadi kao krjeposti. Možemo li ljubiti ljude do te mjere da im svima želimo spasenje? Ne samo da možemo, nego i moramo ako želimo biti bogoliki (Tim 2, 4 i Iv 3, 16), a bivamo bogoliki, prema rječima sv. Grigura Nazijanskog, iz njegova 14. govora koji ima temu ljubavi prema siromasima: »Upoznaj (...) da si sin Božji, subaštinik Kristov i da si – da odvažnije rečem – postao bog...« Međutim, to je krjepost ljubavi. Sveti Augustin u svom *Enchiridionu* kaže:

»Također vjera se tiče svojih stvari i tuđih. Tako i svatko vjeruje za sebe, također i za druge ljude i druge stvari, da je počeo postojati, a ne da je bio vječan. Ne vjerujemo sve te mnoge stvari koje se tiču religije samo o drugim ljudima, nego uistinu i o anđelima. Nada pak nije ništa osim dobrih i budućih stvari, i to onih koje se tiču onoga koji nadu tih stvari preuzima nositi. Uzevši to u obzir, zbog tih razloga, vjera će biti razlikovana od nade, kako riječju, tako i racionalnom razlikom.«

Treba se također konzultirati i sv. Tomu Akvinskoga. On se referira na Augustina te nastavlja:

»Odgovaram govoreći da nečija nada može biti dvostruka. Na jedan način, apsolutno, i tako je uzvišeno dobro objekt nade koji se tiče onoga koji se nada. Na drugi način, iz pretpostavke nečega drugoga, i tako objekt nade mogu biti one stvari koje se tiču drugoga. Da se ovo dokaže, ima biti znano da se ljubav i nada razlikuju u tom što ljubav upućuje na određenu vezu zajedništvo ljubitelja i ljubljenoga; nada pak upućuje na određeni pokret ili protežnost težnje u neko drugo, uzvišeno dobro. Zajedništvo je pak zajedništvo različitih stvari, i stoga ljubav može

izravno gledati drugoga, kojega sebi netko sjedinjuje ljubavlju, imajući ga poput samoga sebe. Pokret je pak uvijek usmjeren na vlastiti cilj koji je proporcionalan pokretnomu, i zato nada gleda vlastito dobro [nositelja, subjekta], ne pak ono koje se tiče drugoga. Međutim, ako se pretpostavi zajedništvo ljubavi s drugim, onda netko može željeti i nadati se nekome drugom kao sebi. Prema tomu, netko se može nadati tuđem vječnom životu, ukoliko je ljubavlju sjedinjen s njim. I kao što je krjepost ljubavi ta kojom se ljubi Boga, sebe i bližnjega, tako je i krjepost nade ta kojom se nada sebi i drugome.«

Ispada da se Toma protivi onomu što se želi reći. Međutim, kada počinje odgovor citiranjem Augustina, on kaže: »Naprotiv...« Nada, dakle, kad se promatra u sebi zabrinuta je svojim nositeljem. Tek kada se nada stavi u relaciju s ljubavlju, a budući da ljubav uvijek nosi u sebi relaciju prema drugom, nada na neki način poprima od ljubavi ono što je ljubavi vlastito. Zato se primarno i pravilno može govoriti samo o ljubavi prema drugima i želji za njihovim spasenjem, a tek onda, u relaciji s tom ljubavlju, o nadi, dok, ako nada stoji zasebno, tiče se samo svojega subjekta.

Nadati se za druge možemo dakle samo iz ljubavi prema njima, a ne iz misli o Bogu koji će zaobići ljudsku sposobnost da slobodno kaže »ne«. Ne možemo se nadati iz svoje vlastite preuzetnosti prenoseći je na druge te iz krive misli i vjere o nepravednom Bogu koji svima nediskriminirajuće, dakle bez razlike, bez pogleda na zasluge, daje jednako. Jer i onaj koji nikoga ne nagrađuje i onaj koji sve nagrađuje jednako su nepravedni jer se po pravdi prima po zaslugama, a čovjek može i sposoban je zaslužiti i nagradu, i kaznu. Imajući takvu krivu sliku o Bogu, nužno mijenjamo i svoju sliku o čovjeku na način da ga gledamo kao nesposobnoga za zlo te u konačnici za pakao. Naša nada za druge ne smije proizlaziti iz krive slike o Bogu, nego iz naše ljubavi prema tim drugima, prema bližnjem, na što nas i sam Bog poziva.

Grijesi protiv krjeposti ufanja

Piše: Anita Lučić

U ovom ću članku nastojati pisati o grijesima protiv krjeposti ufanja za koje možemo reći da su uvijek aktualni. Obradila sam najpoznatije grijehe protiv krjeposti ufanja te sam prikazala posljedice koje svaki od tih grijeha ima na čovjekov život.

Ufanje

Katekizam Katoličke Crkve nam donosi definiciju ufanja koja nam najbolje prikazuje važnost nade u čovjekovu životu.

»Kada se Bog objavljuje i zove čovjeka, on ne može u potpunosti odgovoriti božanskoj ljubavi vlastitim snagama. Zato se mora ufati da će mu Bog darovati sposobnost da mu uzvрати ljubavlju i da djeluje u skladu sa zapovijedima ljubavi. Ufanje je pouzdano iščekivanje božanskoga blagoslova i blaženoga gledanja Boga; također jest strah uvrijediti Božju ljubav i zaslužiti kaznu.«¹

Nada je plod vjere i u njoj se naš život širi prema bezgraničnoj budućnosti koja nam u vjeri postaje dostupna. Ta cjelovitost bitka jest ljubav bez granica koja je veliko »da« mojoj egzistenciji. Ova ljubav otvara čitav svemir i od njega čini »raj«.²

¹ Katekizam Katoličke Crkve, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb, 1994., br. 2090. (dalje u tekstu KKC)

² Usp. J. RATZINGER, *O vjeri, nadi i ljubavi*, Verbum, Split, 2007., str. 81.

Grijesi protiv krjeposti ufanja

Čovjek griješi protiv krjeposti ufanja kada u takvoj mjeri zanemaruje čine ufanja i straha, da u opasnost dolazi njegov moralno-religiiozni život.³

Može se sagriješiti zbog nedostatka (*per defectum*) i zbog pretjerivanja (*per excessum*). Ono što je *per defectum*, to je *peccatum omissionis*, tj. propust, a *per excessum* je *peccatum comissionis*, tj. pretjerivanje.

Grijesi *per defectum* jesu: očaj i depresija, a grijeh *per excessum* preuzetnost.

Potrebno je razlikovati grijehe od ufanja i psihičkih bolesti, iako se to već samo po sebi razlikuje. Grijeh je svjesno i voljno odbacivanje predanja u Božju moćnu ruku kao i Boga kao svojega cilja. U tom kontekstu ističemo kako depresija ne mora biti uvijek grijeh protiv svetoga ufanja. Zato je važno razlikovati svjesno i ono voljno od bolesnih stanja.

Kod grijeha protiv nade radi se o svjesnom odbacivanju predanja u Boga i usmjerenja prema cilju. Naša predaja razlikuje dva stava oprečna nadi, a to su očaj i preuzetnost. Oba stava dodiruju se iznutra i na prvi pogled nam se čine kao rubni oblici ljudske egzistencije.⁴ Uz očaj dolazi i depresija kao

³ Usp. M. SRAKIĆ, *Moralna teologija*, Visoka bogoslovna škola, Đakovo, str. 46.

⁴ Usp. J. RATZINGER, *nav.dj.*, str. 82.

još jedan oblik koji ugrožava naše ufanje, a za koju možemo slobodno reći da je bolest suvremenog društva.

Grijesi *per defectum*

Grijesi *per defectum* mogu povrijediti nadu time što je umanjuju ili uništavaju, a u ovu vrstu grijeha ubrajamo očaj i depresiju.

a) Očaj

»Očajem se čovjek prestaje nadati svome osobnom spasenju od Boga, pomoći da ga postigne ili oproštenju grijeha. Tako se suprotstavlja Božjoj dobroti, pravednosti – jer Gospodin je, doista, vjeran svojim obećanjima – i njegovu milosrđu.«⁵

Teologija definira očaj kao primjer uvrjedljiva okretanja prema Bogu – *conversio offensiva*, tj. kao antiteologalni porok. Očaj započinje kao posljedica zablude u prosuđivanju glede postojanja spasenjskoga Božjeg djelovanja. Grijeh očaja jest čin svjesnoga i hotimičnoga odbacivanja ufanja jer ta osoba smatra da ne može postići vječno spasenje. Jednostavnije rečeno, ne uzda se u spasenje. Nedostaje prava želja da se teži za božanskim dobrima. Korijeni očaja ne nalaze se u osjećaju ili stanju duha već u činu razuma koji se temelji na zabludi u sudu vjere. Osoba koja očajava vjeruje da Bog ne će osigurati ono što joj je potrebno za spasenje, a takav stav je u suprotnosti s Kristovim obećanjem i kao takav je grješan. Dva poroka koja klasična duhovna baština označava kao najčešće uzroke očaja jesu duhovna lijenost (*acedia*) koju filozof S. Kierkegaard naziva »očaj slabosti« i razvratnost.⁶

Katekizam Katoličke Crkve u broju 2733 donosi pojam duhovne lijenosti: *»Duhovni oci pod tim podrazumijevaju stanoviti oblik klonuća zbog popuštanja u aksezi, smanjenja budnosti i nehajnosti srca.«*

Vid očaja, koji može zahvatiti vjernike, jest kolektivni očaj. Najbolji primjer za to može biti očaj mladih koji ne vide svoju šansu u budućnosti. Očaj mladih očaj je svih. Svjedoci smo razvoja filozofije očaja, pesimizma i beznađa. Beznađe je gore od očaja. Dok je očaj ogorčenost i nemirenje sa situacijom, beznađe je mirenje sa sudbinom, predavanje već postojećem, jednom riječju kapitulacija. Ne vidi se nikakav boljitak i napredak. Beznađe uzrokuje duševnu i osjećajnu tupost te ostaje jedna praznina. Produženi očaj i beznađe mogu dovesti do poremećaja i bolesti kao što je depresija koja sve više zahvaća suvremenoga čovjeka koji je izgubio osjećaj za vrijednosti.

Grijesi protiv ufanja zatvaraju čovjeka djelovanju Duha Svetoga. Očaj nije prepreka samo ufanju nego i vjeri, a često je očaj i rezultat gubitka vjere. Ukoliko je očaj istinski, on je teški grijeh – *»ex toto genere suo«*. Tipičan primjer očaja pruža nam Juda. Njegov grijeh u sebi krije trostruku krivnju, a najveća je ta što je posumnjao u Isusovu dobrotu i milosrđe te pao u očaj i oduzeo si život. Očaj je bio jači od vjere i nade. Nasuprot Judi imamo Petra koji je problem zatajivanja Isusa riješio tako što je našao spas u nadi.⁷

Da bi čovjek pobijedio očaj najprije mora:

- a) izići iz izolacije, prihvaćajući najprije pomoć koju mu netko nudi;

⁵ KKC, br. 2091.

⁶ Usp. R. CESSARIO, *Kreposti*, KS, Zagreb, 2007., str. 55.-56.

⁷ Usp. Ž. BEZIĆ, *Kakva nada?*, u: *Crkva u svijetu*, 27 (1992.) 4, str. 217.-218.

- b) mora povratiti svoj smisao u život i objektivno valorizirati svoju situaciju;
- c) vrlo je važna intervencija stručnjaka: liječnici, psihijatri, duhovne osobe.

Nakon toga je važno ponovno uvesti ritam molitve, vršenje svakodnevnih vjerskih obveza. Ovo je teoretski ispravno, u praksi je to jako teško, posebice natjerati osobu da objektivno promotri stvarnost. Utoliko je i veća obveza okoline da osoba prihvati i promijeni pogled na život. Gledajući kao vjernici važno je naglašavanje onih sredstava koje Bog nudi kako bi čovjek ne samo održao nadu, već u njoj i rastao.

Uz očaj kao pratnja često dolazi depresija koju sve više uzrokuje degradacija tradicionalnih vrijednosti koje suvremeno društvo obezvrjeđuje.

b) Depresija

Riječ »depresija« podrijetlom je iz latinskoga jezika »depressio« od *deprimere* što znači potisnuti, pritisnuti, udubiti ili potlačiti.

Depresija je stara koliko i čovječanstvo. Nije samo bolest naše epohe, već je prisutna u svim razdobljima povijesti, svim civilizacijama i kulturama. Ubraja se ne samo u najranije opisane bolesti u povijesti medicine nego i u najčešće psihičke poremećaje današnjice te je u ovo naše vrijeme posebno vidljiva jer suvremeni čovjek naglasak stavlja na emocije, a razum potiskuje u drugi plan.

Depresija je poremećaj u raspoloženju čije su značajke različiti stupnjevi tuge, razočarenja, osamljenosti, beznađa, sumnje u samoga sebe i krivnje. Ovi osjećaji mogu biti vrlo intenzivni i mogu trajati duže vremensko razdoblje. Svakodnevne aktivnosti mogu postati otežane, ali pojedinac još uvijek može biti

u mogućnosti nositi se s njima. Ipak, na ovoj razini osjećaji bespomoćnosti mogu postati tako intenzivni da se samoubojstvo može činiti kao jedino rješenje⁸.

Najčešće dijagnozu depresije nije teško postaviti. Dovoljno je pitati bolesnika je li tužan, uplašen, bezvoljan i može li se od srca nasmijati. Zato je neshvatljivo da je dvije trećine depresije nedijagnosticirano, neliječeno, pogrješno ili nedovoljno liječeno. Uzalud je očekivati da će depresija proći sama jer se to najčešće ne događa. Teško je očekivati da će se snagom volje, pozitivnim mišljenjem, pobijediti depresija jer su upravo volja i optimizam nestali kod bolesnika i on ih sam ne može povratiti. Nužno je ojačati socijalnu ili društvenu dimenziju osobe, odnosno više se uključivati u prikladno društvo, aktivirati u sebi želju da pomogne drugima u nevolji, razvijati prijateljske stavove i jednostavno voljeti druge. Ljubav je najbolji lijek protiv depresije.

Neke od najčešćih zabluda, koje bolesnici i njihove obitelji imaju, a koje negativno utječu na liječenje, jesu da će depresija proći sama od sebe, da je to bolest za slabe i bespomoćne, da depresivni bolesnik sam zna kako mu je te da si sam može i pomoći, te da će bolest proći promjenom okoline, no depresija kao kovčeg putuje zajedno s njegovim vlasnikom.

Depresija nije osjećaj prolaznoga neraspoloženja, to je bolest koja značajno narušava svakodnevni život. Nije znak moralne slabosti već je posljedica narušene ravnoteže kemijskih tvari u mozgu, pri čemu važnu ulogu ima nasljeđe, način života i stres. Velika

⁸ Usp. M. KRIZMANIĆ, »Depresija«, u: *Psihologijski rječnik*, ur. Boris Petz, Prosvjeta, Zagreb, 1992., str. 62.

je razlika između običnoga neraspoloženja i patnje uzrokovane depresijom.

Po nekima dobar vjernik ne bi nikada trebao patiti od depresije jer se s »pravom vjerom u Boga možemo nositi sa svim problemima«. Depresija je znak nedostatka prave vjere, znak je moralne slabosti ili duhovne nezrelosti. Za ateiste pojava depresije u dobrih vjernika dokaz je da Bog ne postoji i da ih njihova vjera ne može zaštititi od bolesti. Jedni smatraju da se depresija može liječiti samo uz pomoć psihologije i psihijatrije, dok drugi tvrde da je depresija primarno duhovni problem koji se može liječiti samo pravom vjerom i molitvom.

Osjećaj beznadnosti i pesimizam redoviti su u depresiji, no predstavljaju izlaz iz Kraljevstva Božjeg čiji je predokus ovdje na zemlji. Kako se možemo vratiti u to Kraljevstvo? Mislimo Isusa Krista i prepuštanju u Božje ruke kojima nas On nosi i štiti. Gdje je svjetlo vjere, tamo je nada, ljubav i optimizam. Bog želi da budemo sretni, zdravi i uspješni ljudi te čeka da koristimo Njegovu snagu snagom Isusa Krista. Jer, »sve je moguće onomu koji vjeruje« (Mt 9,23).

Dok je očaj deprimirajući i pasivan, preuzetnost je preaktivna pa i agresivna.

Grijesi *per excessum*

Čovjek je sklon pretjerivanju, pa lako griješi protiv nade *per excessum*, forsirajući je ondje gdje ne treba, kada ne treba i kako ne treba.⁹

⁹ Usp. Ž. BEZIĆ, *Kakva nada?*, u: *Crkva u svijetu*, 27 (1992.) 4, str. 212.

Preuzetnost

Preuzetnost se protivi spasonosnom strahu koji čini nužni moment božanske krjeposti ufanja.

»Dva su oblika preuzetnosti. Ili je čovjek preuzet po tom što precjenjuje svoje moći (te se nada da se može spasiti bez nebeske pomoći), ili po tom što neopravdano računa na svemoć i milosrđe Božje (nadajući se da će postići oprostjenje bez obraćenja i slavu vječnoga bez zasluge).«¹⁰

Oni koji precjenjuju milosrdnu svemoć Božju žele njegovu vrhovnu dobrotu i njegovo oprostjenje, ali izvan poretka uspostavljena mudrošću i božanskom pravdom. Preuzetnost uzrokuje neopravdano oslanjanje na Boga. Budući da nas taj porok tjera da vjerujemo kako Bog daje svoje oprostjenje onima koji ustraju u svojim grijesima ili da privodi slavi one koji izbjegavaju živjeti poštenim životom, preuzetnost tvori poročni stav kršćanske duše.¹¹

Uzroci preuzetnosti:

- a) *vanjski* – tehnički i znanstveni napredak koji tvrdi da čovjek može sve. To stvara mentalitet samodostatnosti koji kaže da čovjek može sve bez Božje pomoći.
- b) *nutarnji* – čovjekova oholost! Navodi ga na misao da nije potpuno ovisan o Bogu. Isto je i čovjekova lijenost da surađuje s milosti!¹²

Ovaj grijeh protivi se dogmi o darovanosti milosti ustrajnosti. Jer preuzetnik misli da je

¹⁰ KKC, br. 2732

¹¹ Usp. R. CESSARIO, *Kreposti*, KS, Zagreb, 2007., str. 57.

¹² Usp. Š. ŠIPIĆ, *Otkupljeni čovjek. Pregled kršćanske etike. Bogoliki život, božanske kreposti: vjena, ufanje i ljubav*, Markarska, 1979., str. 94.

ovu milost već zaslužio ili da će mu je stroga pravda Božja dodijeliti u budućnosti. Preuzetnost ima korijen u grijehu oholosti koju smo naveli kao nutarnji uzrok preuzetnosti, ali često i u krivovjerju (pelagijanizam, primjerice). Zapravo, *oba načina preuzetnosti povezana su s krivovjerjem*. U prvom slučaju radi se o herezi pelagijanizma. Jer tvrdi se da za spasenje ne treba milost, nego se ono može ostvariti svojim snagama. Milost bi bila samo dodatak našem djelovanju, ali ne i bitan element spasenjskoga vida.

Pelagijanizam možemo susresti u dva oblika. Poznat je tzv. *građanski pelagijanizam* koji hoće reći da, ako već postoji Bog, on ne može biti tako zahtjevan kako to Crkva predočava. Ja vršim svoje dužnosti, a male ljudske slabosti i nisu tako pogubne. Ovdje se naravno krije *acidia* – čovjek smatra sebe samodostatnim spram beskonačne ljubavi, za koju misli da mu u građanskom samozadovoljstvu nije potrebna. U trenutku krize čovjek koji ovako razmišlja: ili će se obratiti ili pasti u krajnji očaj. S druge strane poznat je *pelagijanizam pobožnih*. Oni koji zastupaju takav oblik pelagijanizma ne žele uopće nikakav dar od Boga. Ne žele oprostjenje, nego pravednu nagradu. Ne nadu, nego sigurnost. S raznim rigoroznim vježbama religiozne naravi, molitvama i pobožnostima žele sebi priskrbiti blaženstvo. Nedostaje im poniznosti da prime ono što im se daruje onkraj zasluge. Dakle radi se o poricanju nade u korist sigurnosti, jer ne može se izdržati napetost iščekujući ono što dolazi, te se prepustiti Božjoj dobroti.¹³

Možemo si postaviti i pitanje: je li preuzetnost teški grijeh »*ex genere toto*«? Nije uvijek. Ako bi netko primjerice počinjao samo lake

grijehe, a ipak očekivao nebo, ili ako bi netko odviše gajio pouzdanje u sebe, a ipak ne odbijao Božju pomoć. Međutim, ako se radi o heretičkoj preuzetnosti, ona je »*ex genere toto*« težak grijeh.

Na koncu, isto tako, ako bismo komparirali ova dva grijeha, možemo se pitati koji je grijeh veći, očaj ili preuzetnost? Po objektu ili sadržaju teži je očaj jer se protiv Božjoj dobroti kojoj je više vlastito oprostiti, nego kazniti.

Zaključna promišljanja

Grijesi protiv krjeposti nade vrlo lako mogu zahvatiti i nekoga od nas. Suvremeni se čovjek nalazi u vremenu gdje su tradicionalne vrijednosti izgubile na važnosti, ljudi postaju »robovi« medija i tehnike, izgubili smo vlastito »ja«, nameću nam se nove ideologije... Svi ovi uzroci lako dovode čovjeka na rub te on pada u očaj i beznađe, ne vidi više smisao svojega života.

Kršćanska se nada temelji na ljubavi, i to na onoj Ljubavi koja se dala razapeti na križ kako bi nas otkupila. Potrebno je vratiti se onim vrijednostima koje nas upravljaju našem cilju: Bogu.

Sv. Terezija od Isusa naglašava važnost borbe kršćanske nade koja se temelji na ljubavi: »*Ufaj se, dušo moja, ufaj. Ne znaš ni dana ni časa. Bdi pažljivo, sve prolazi kao hip, premda tvoje nestrpljenje može učiniti nesigurnim ono što je sigurno, i dugim vrijeme koje je veoma kratko. Razmisli da, što se više budeš borila, to ćeš više dokazati ljubav prema svojem Bogu i to ćeš više jednoga dana uživati sa svojim Ljubljenim, u sreći i ushitu koje ne će moći prestati nikada.*¹⁴«

¹³ Usp. J. RATZINGER, *nav.dj.*, str. 92. – 93.

¹⁴ KKC, br. 1821

Spe salvi. U nadi spašeni

Marija Kozić, IV. godina

Uvod

U kratkom članku pobliže će biti predstavljena enciklika *Spe salvi. U nadi spašeni* Benedikta XVI., pape u miru. Enciklika je upućena biskupima, prezbiterima i đakonima, zavjetovanim osobama i svim vjernicima laicima, a govori o kršćanskoj nadi.

Članak je podijeljen na osam naslova, od kojih svaki kroz određenu prizmu progovara o nadi, a u uvodu će biti samo kratko navedeni. Počevši od vjere kao nade, preko pitanja o životu vječnom i kršćanskoj nadi kao nečem individualnom što dovodi do naslova koji se bavi promjenom shvaćanja kršćanske nade u suvremenom dobu. Dalje će biti predstavljena teme pravoga lica kršćanske nade i molitve kao škole nade, što dovodi do tema koje nadu smještaju u konkretni život, a to su rad i trpljenje kao mjesta gdje se uči nadi, te Posljednji sud kao mjesto učenja i odjelotvorenja nade.

1. Vjera je nada

Osvrnut ćemo se na ono što Biblija govori o nadi, koja je zaista središnja riječ biblijske vjere i to tako da se čini kako se u određenim odlomcima riječi »vjera« i »nada« mogu jedna drugom slobodno zamijeniti. U *Poslanici Hebrejima* (Heb 10, 22) izraz »punina vjere« usko se povezuje s izrazom »nepokolebljiva vjera nade« (Heb 10, 23). Kada *Prva Petrova poslanica* potiče kršćane da uvijek budu spremni dati *logos* – smisao i razlog – nade koja je

u njima (usp. 1 Pt 3, 15), »nada« je istoznačnica »vjere«. Za prve je kršćane svijest da su primili pouzdanu nadu bila presudna, što se može vidjeti iz usporedbe sa životom kojim su živjeli prije nego su povjerovali. Pavao u Ef 2, 12 podsjeća Efežane da su, prije susreta s Kristom bili »bez nade... i neznabošcima svijetu«. Zna da su imali bogove, neku religiju, ali su se njihovi bogovi pokazali neuvjerljivima, a njihovi su kontradiktorni mitovi u čovjekovoj duši ostavljali pustoš beznađa. Bili su bez nade zato što su bili bez Boga. Naposljetku, prispijeli su spoznanju pravoga Boga – to znači primili su nadu. U 1 Sol 4, 13 na vidjelo izlazi prepoznatljiva odlika kršćana – oni su ljudi koji imaju nadu (ne znaju sve pojedinosti onoga što ih čeka, ali znaju da njihov život ne završava u ispraznosti). Kršćanstvo nije bilo samo »radosna vijest« kojom se ljudima prenosilo do tada nepoznate sadržaje, nego evanđelje djeluje na čovjeka i mijenja njegov život.¹

Kršćanstvo nije donijelo poruku koja je pozivala na izazivanje prevrata u društvu. Isus nije bio borac za političko oslobođenje. On, koji je i sam umro na križu, donio je nešto potpuno drugačije: susret s Bogom živim i susret s nadom, koja je život i svijet mijenjala iznutra. To se najočitije vidi u *Poslanici Filemonu* – osobnom pismu, koje je Pavao pisao u

¹ Usp. BENEDIKT XVI., Enciklika, *Spe salvi. U nadi spašeni* (30. studeni 2007., Rim), KS, Zagreb, 2008., 5. – 9. (ubuduće SS)

zatvoru i povjerio odbjeglom robu Onezimu da ga odnese svojem gospodaru Filemonu i ne traži ništa, već ga moli da roba dobije zauvijek, ali ne kao roba, nego kao ljubljenoga brata po Gospodinu (Fil 10-16). Ljudi koji se, prema svojem položaju u društvu, jedni prema drugima odnose kao gospodari i slugе, pošto postanu članovi Crkve, ophode se jedni prema drugima kao braća i sestre. Preobraženi su snagom krsta, napojeni istim Duhom i primaju zajedno Tijelo Gospodnje. Izvanjske strukture ostale su iste, ali je to mijenjalo društvo iznutra.²

U Rim 8, 24 sveti Pavao kaže »*Spe salvi facit sumus*« – u nadi smo spašeni. Prema kršćanskoj vjeri »otkupljenje« (spasenje) nije jednostavna, ni uza što vezana datost. Otkupljenje nam je dano u smislu da nam je dana pouzdana nada, zahvaljujući kojoj se može nositi sa sadašnjošću (kako bismo mogli prihvatiti sadašnje trenutke, ma koliko teški bili, a koji vode nekom cilju).³

Toma Akvinski, služeći se terminologijom filozofske tradicije kojoj je pripadao, objašnjava to ovako: vjera je »*habitus*«, trajno raspoloženje duše, zahvaljujući kojemu u nama se rađa vječni život, a razum je doveden u stanje da može dati svoj pristanak uz nevidljive stvarnosti. U nama je već prisutno ono čemu se nadamo: puni, pravi život. Ta prisutnost onoga što ima doći daje neku sigurnost. Ali, vjera nije samo osobna težnja prema onom što tek treba doći, a što je sada potpuno odsutno; ona nam već sada daje iščekivanu stvarnost, a ta nam je prisutna stvarnost »potvrda« da ono što se još ne vidi zbilja postoji. Vjera ono buduće dovlači u ovo sadašnje; između sadašnjosti i buduće stvarnosti došlo je do doticaja

te se buduće stvari, kao u nekoj spojenoj posudi, miješaju sa sadašnjima, a sadašnje s budućima. Vjera životu daje novi temelj, novi oslonac, čvrsto tlo pod nogama.⁴

Kršćanska vjera daje čovjeku nadu u život vječni, daje nadu da život nije samo prolazna stvarnost, te time budi želju i potiče na rad i razvoj kako bi svatko od nas dohvatilo »svoj komadić Neba« u vječnom životu.

2. Život vječni – što je to?

Već pri krštenju djeteta i njegova primanja u zajednicu vjernika, svećenik postavlja roditeljima pitanje o tom što traže od Crkve, na što je odgovor vjera, i taj odgovor izaziva novo pitanje i novi odgovor: »Što ti daje vjera?« »Život vječni.« Takvim dijalogom, roditelji su za svoje dijete tražili pristup vjeri, zajedništvo s vjernicima, jer su u vjeri vidjeli ključ koji otvara vrata »životu vječnoga«. Možda danas mnogi odbacuju vjeru jer im se život vječni čini kao preprjeka, kazna, a ne kao dar, jer žele živjeti u sadašnjem trenutku – smrt se želi odgađati što je više moguće. Na spomen »vječnoga«, automatski se stvara predodžba o nečem beskonačnom i to budi strah, a kada se spomene »život«, pomisli se na život koji poznajemo, volimo i ne želimo izgubiti, premda je često više muka nego izvor radosti. Ali mi i dalje, na neki način, želimo sam život, onaj pravi život, kojemu ni smrt ne može nauditi, ali istodobno ne poznajemo to prema čemu osjećamo neko nagnuće. Ne možemo tomu prestatu težiti, a »to« nepoznato jest zapravo prava »nada« koja nas goni. Riječju »vječni život« želi se izraziti ta nepoznata stvarnost.⁵

Kršćanin, ali i svaki čovjek, treba svojim životom uvijek stremiti nečemu što je iznad

² SS, 10. – 11.

³ SS, 5.

⁴ Usp. SS, 15. – 18.

⁵ Usp. SS, 21. – 24.

njega, što ga nadilazi, a samim time i određuje kao biće koje nije osuđeno na propast po završetku ovozemaljskoga života. Možda »vječni život« kao stvarnost plaši, zbog načina ovozemaljskoga života, gdje se sloboda naglašava kao nešto što čovjeka stavlja izvan ograničenja, a »život vječni« usmjerava prema određenoj stvarnosti – slobodu stavlja pred odgovornost, pred Onoga koji nam ju je darovao, pred Onoga koji je veći od čovjeka i koji čovjeku ulijeva nadu da ipak sve ne završava ovdje.

3. Je li kršćanska nada nešto individualno?

Tijekom svoje povijesti kršćani su pokušali tu (ne)znanu stvarnost predložiti pa su se služili slikama »neba« koje su daleko od onoga što poznajemo samo u niječnom obliku, po nekom ne-poznavanju. Ti pokušaji slikovitoga prikazivanja nade bili su mnogima poticaj da se odreknu materijalnih dobara potrebnih za život. Danas su takvi pobornici nade izloženi sve žešćoj kritici: predbacuje im se individualizam, jer oni tobože svijet prepuštaju njegovoj bijedi i sklanjaju se pod okrilje čisto privatnoga vječnog spasenja.

Henri de Lubac, u uvodu svojega glavnog djela *Catholicisme. Aspects sociaux du dogme*, naveo je karakteristične crte takvoga gledišta – protivio se individualističkom gledanju i dokazao je da se spasenje uvijek promatralo kao nešto što se tiče zajednice, ne samo pojedinca. U tomu se H. De Lubac oslanjao na otačku misao.

U *Poslanici Hebrejima* govori se o zajedničkom spasenju (usp. 11, 10.16; 12, 22; 13, 14), pa su u skladu s tim oci grijeh smatrali kao razbijanje jedinstva ljudskoga roda, kao uzrok raskola i podjele. Tako se »otkupljenje« javlja kao ponovna uspostava razbijenoga

jedinstva, u kojem se ponovno okupljamo u jedinstvo čiji se oblik nazire u zajednici vjernika rasutih diljem svijeta.⁶

4. Promjena u shvaćanju kršćanske vjere i nade u suvremenom dobu

Zahvaljujući otkriću Amerike i novim tehničkim postignućima, koji su omogućili taj razvoj, nastalo je novo doba. Taj epohalni preokret temelji se na novom suodnosu eksperimenta i metode koja čovjeku omogućuje da objasni prirodne zakone i konačno postigne da ljudska rukotvorina trijumfira nad prirodom. Ta se novost ostvaruje na suodnosu znanosti i prakse, a primjenjuje se i na teologiju: novi odnos između znanosti i prakse značio bi da se vladavina nad svim stvarima, povjerena čovjeku od Boga, a koju je čovjek izgubio čineći istočno grijeh, treba ponovno uspostaviti. Sada, u suvremenom dobu, obnova izgubljenoga »raja« ne očekuje se više od vjere, nego od novootkrivene veze između znanosti i prakse. Vjera se time ne niže, nego se prebacuje na razinu privatnih i onozemaljskih stvarnosti, postaje nevažna za svijet. To sve dovodi do krize vjere, ponajviše krize kršćanske nade, ali samim tim u središte ideje sve više dolaze razum i sloboda. Napretkom razum dolazi u »vladajuću poziciju« i doživljavalo ga se kao pozitivnu moć i moć za činjenje dobra. Također, napretkom se prevladavaju ovisnosti – to je napredovanje k potpunosti slobodi, koja se promatra kao obećanje u kojem čovjek raste prema svojoj punini. U oba pojma (sloboda i razum) prisutan je politički vid – kraljevstvo razuma očekuje se kao novo stanje ljudskoga roda koje je postalo potpuno slobodno; ali su, ipak, oba pojma prešutno tumačena kao nešto u kontrastu sa sponama koje čovjeka vežu uz vjeru i Crkvu.

⁶ Usp. SS, 25. – 26.

Ako napredak, da bi bio napredak, traži da čovječanstvo bude sve više duhovno, tada je prijeko potrebno razumu, kojim se čovjek služi u svojem djelovanju i zahvaljujući kojemu je kadar djelovati, ali se tu ne iscrpljuje njegova uloga. Da bi razum postigao svoju cjelovitost, potrebno je da se otvori spasenjskim moćima, razlikovanju dobra i zla – samo tako razum postaje doista ljudski i kadar je usmjeriti volju na pravi put, a to može samo kada pogled izdigne iznad sebe. U suprotnom će čovjek postati prijetnja i za sebe i za sav stvoreni svijet. Razum treba vjeru da bi prispio svojoj punini; razum i vjera trebaju jedno drugo da bi ostvarili svoju pravu narav i poslanje. Ljudska sloboda obuhvaća čitav splet različitih sloboda; taj splet temelj je i cilj naše slobode. Jednostavnije – čovjek treba Boga, inače će ostati bez nade.⁷

U 19. stoljeću gajila se vjera u napredak kao novi oblik ljudske nade i nastavilo se razumijevati razum i slobodu kao zvijezde vodilje koje valja slijediti na putu nade. Tehnološki napredak, koji je bio sve brži, a s njim povezana industrijalizacija, doveli su do nastanka novoga sloja društva – radničke klase, koja je živjela u neljudskim uvjetima. To tako nije moglo, potrebne su bile promjene. Napredak prema konačno dobrom svijetu dolazi od znanstveno utemeljene politike, a ne više od znanosti. Ako tehnički napredak nije napredak u etičkom odgoju čovjeka, u rastu unutrašnjega čovjeka, tada to nije napredak – već prijetnja čovjeku i svijetu.⁸

5. Pravo lice kršćanske nade

Rast napretka moguć je na tehničkom području. Na području etičke svijesti i moralnoga

odlučivanja ne postoji mogućnost progresivnoga rasta, budući da se čovjekova sloboda očituje na nov način te čovjek uvijek iznova mora donositi odluke. Duhovna baština čovječanstva nije prisutna kao što su prisutna oruđa kojima se čovjek koristi – ona postoji samo kao poziv na slobodu i kao mogućnost koja otvara vrata slobodi. Ispravnost ljudskih postupaka nikada ne će moći zajamčiti same strukture, ma koliko ispravne bile jer ne smiju istisnuti čovjekovu slobodu. Čovjek uvijek ostaje slobodan, a njegova je sloboda krhka, na ovom se svijetu stoga ne će moći ostvariti trajno kraljevstvo dobra. Svatko tko obećava bolji svijet, koji će trajati zauvijek, daje lažno obećanje jer time nijeće ljudsku slobodu. Svaki naraštaj ima zadatak iznova se upustiti u mukotrpno traženje kako uspostaviti pravi poredak, to nije nikada završeni posao. Suvremeno kršćanstvo, suočeno s uspjesima koje je znanost postigla u sve većem uređivanju svijeta, svoju pozornost velikim dijelom usmjerilo je na pojedinca i njegovo spasenje, time je suzilo obzor nade i nije u dovoljnoj mjeri prepoznalo veličinu svoje zadaće, premda ostvaruje postignuća u odgoju čovjeka i brizi za slabe i one koji trpe. Prava čovjekova nada, koja opstaje unatoč svim razočaranjima, može biti samo Bog koji nas je ljubio i ljubi nas do kraja, dok se sve ne ispuni. S Bogom stupamo u odnos po zajedništvu s Isusom, sami i vlastitim silama to ne možemo postići. Čovjek u mladosti može težiti za uspjehom, ljubavlju, ali kada se sve te nade ispune, ostaje pomalo razočaran jer mu postaje jasno da to još uvijek nije sve. Čovjeku je potrebna veća nada, zadovoljit će ga nešto beskonačno, što će uvijek biti iznad onoga što on može dosegnuti vlastitim silama. No, suvremeni svijet gajio je nadu u uspostavi savršenoga svijeta, pa je time biblijsku nadu u Božje kraljevstvo zamijenila nada u ljudsko kraljevstvo, u bolji

⁷ Usp. SS, 29. – 38.

⁸ Usp. SS, 33. – 36.

svijet. Sve te nade nisu dovoljne, ako tu nema velike nade (Boga) koja može nadvisiti sve druge. Božje kraljevstvo prisutno je upravo ondje gdje ga ljudi ljube i gdje njegova ljubav dopire. Njegova ljubav je jamstvo da postoji ono što tek nejasno slutimo, a što u dubini srca iščekujemo – pravi život.⁹

6. Molitva kao škola nade

Kada me više nitko ne sluša, Bog me i dalje sluša. Čovjek je stvoren za veliku stvarnost – za samoga Boga, stvoren je da ga Bog sobom ispuni. Moliti ne znači sići s pozornice povijesti i povući se u privatni kutak sreće. Kada se ispravno moli, u čovjeku dolazi do nutarnjega pročišćenja, postaje se otvorenim za Boga, a time i za ljude. Ali, moramo naučiti da od Boga smijemo moliti samo ono što je Boga vrijedno; ne smijemo moliti bilo što, upereno protiv drugoga; ne smijemo tražiti prolaznosti i udobnosti za kojima težimo u nekom trenutku jer nas i mala pogriješna želja može odvući od Boga – moramo pročititi svoje želje i nade. Molitva mora biti osobna, osobni susret s Bogom; mora uvijek iznova nalaziti svjetlo i nadahnuće u velikim molitvama Crkve i svetaca, u liturgijskoj molitvi u kojoj nas Gospodin neprestano uči ispravno moliti. U molitvi se uvijek isprepleću javna i osobna molitva – tako možemo govoriti Bogu i Bog tako govori nama. Na taj način dolazi do čišćenja, po kojem se otvaramo Bogu i pripravnici smo služiti drugima. Tako postajemo pripravnici primiti nadu. Nada u kršćanskom smislu uvijek je nada za druge, aktivna nada u kojoj se borimo da stvari ne pođu zlom svršetku. Aktivnom nadom držimo svijet otvorenim za Boga.¹⁰

7. Rad i trpljenje kao mjesta gdje se čovjek uči nadi

Svaki ozbiljan i ispravan čovjekov rad jest nada na djelu čime pokušavamo ostvariti svoje manje ili veće nade, što činimo svaki put kad rješavamo zadatke koji se pred nas postavljaju, a važni su za daljnji život. Svakodnevnim rad i borba za život umaraju čovjeka ili se pretvaraju u fanatizam, ako nije prosvijetljen svjetlom neuništive nade. Naše je djelovanje izvor nade za nas i za druge, ali je upravo velika nada koja počiva na Božjim obećanjima ona koja nam, u dobru i u zlu, daje hrabrosti i usmjerava naše djelovanje. Trpljenje je također dio ljudskoga života; potječe od ljudske nesavršenosti, ali i od mnoštva grijeha koji su se namnožili tijekom povijesti (a i dalje se množe). Trpljenje se može spriječiti tako da se spriječi patnja nevinih, da se blaži bol, pruža pomoć onima koji duševno pate – na to nas obvezuje pravednost i ljubav, a oboje pripadaju temeljnim potrebama kršćanske egzistencije i ljudskoga života. Ali čovjek ne ozdravlja tako da se kloni i bježi od patnje, već tako da bude sposoban prihvaćati nevolje, po njima sazrijevati i naći smisao po jedinstvu s Kristom, koji je patnje podnio beskrajnom ljubavlju. Sposobnost prihvaćanja trpljenja iz ljubavi prema dobru, istini i pravednosti bitan je pokazatelj čovječnosti. Jer, ako su moji blagostanje i sigurnost važniji od istine i pravednosti, tada vrijedi zakon jačega, vladaju nasilje i laž. Čovjek je za Boga tako vrijedan da je on sam postao čovjekom kako bi mogao supatiti s njim na krajnje stvaran način, u krvi i tijelu – od tada je u svakom ljudskom trpljenju prisutan netko tko s čovjekom supati, Bog koji dijeli čovjekove patnje. I tako je svanula zvijezda nade.¹¹

⁹ Usp. SS, 38. – 47.

¹⁰ Usp. SS, 48. – 51.

¹¹ Usp. SS, 51. – 59.

8. Posljednji sud kao mjesto učenja i odjelotvorenja nade

Još od najranijih vremena svijest o sudu imala je velik utjecaj na svakodnevni život kršćana; to je bio kriterij prema kojem su uređivali ovozemni život, opomena savjesti i nada u Božju pravednost. U svojoj vjeri u Krista gledali su prema naprijed, prema času suda koji je Gospodin nagovijestio. U suvremenom dobu ideja posljednjega suda sve više blijedi: kršćanska je vjera individualizirana i usmjerena prema spasenju pojedinca, dok u razmišljanju o univerzalnoj povijesti svijeta prevladava ideja napretka. Ateizam 19. i 20. stoljeća prosvjed je protiv nepravdi u svijetu i svjetske povijesti općenito (u svijetu postoje velike nepravde, nevini trpe i u njemu vlada cinizam vlastodržaca – takav svijet ne može biti djelo dobrog Boga, Bog koji je odgovoran za takav svijet ne može biti pravedan). Sam čovjek pozvan je uspostaviti pravdu na zemlji, prosvjedovati protiv Boga. Prosvjedovati protiv Boga u ime pravde ničemu ne služi, svijet bez Boga jest svijet bez nade. Samo Bog može učiniti pravdu, vjera nam daje sigurnost da on to i čini. Slika posljednjega suda nije u prvom redu slika užasa, nego slika nade, slika koja u svijest doziva odgovornost. Bog je pravedan i čini pravdu – to je naša utjeha i nada. U njegovoj je pravdi ujedno sadržana i milost (to vidimo u raspetom i uskrsnom Kristu).¹²

Smrcu naše životno opredjeljenje postaje konačno i s tim svojim životom dolazimo pred Sudca. Između smrti i uskrsnuća postoji posredno stanje (čistilište), to shvaćanje preuzeto je iz ranoga židovstva – duše se tada nalaze u nekoj vrsti privremenoga uzništva, u tom su stanju moguća čišćenja i ozdravljenja, po kojima duša sazrijeva za zajedništvo s Bogom.

Osobe, koje su u srcu pregazile svaku želju za istinom i spremnost za ljubav, nemaju mogućnost za ozdravljenjem i očišćenjem, jesu one u kojima bi dobro bilo nepovratno razoreno – pod tim se podrazumijeva pakao. Može biti čistih duša koje su pustile da ih Bog potpuno zahvati i time su potpuno otvorene bližnjemu; kod takvih osoba zajedništvo s Bogom već sada usmjerava čitavo njihovo postojanje i putovanje k Bogu, punom ispunjenju onoga što već sada jesu. Susret s Kristom odlučujući je čin posljednjega suda, pred njegovim se pogledom ništa ne može skriti. Susret s njim preobražava nas i čisti te postajemo ono što uistinu jesmo. Njegov pogled, dodir njegova srca ozdravlja nas neizrecivom boli, kao ognjem, ali ta je bol blažena, u kojoj sveta moć njegove ljubavi našim bićem prostruji poput plamena i osposobljuje nas da postanemo potpuno ono što jesmo i time budemo potpuno Božji. Bol ljubavi postaje naše spasenje i naša radost.¹³

Zaključak

Prikaz enciklike, iako štur, pokušao nas je uvesti u bit i temelj onoga što se poima pod pojmom »kršćanske nade«. Tijekom povijesnih prevrata i događanja, struja svijesti i različitih pravaca razvoja ljudske misli i ljudskih nastojanja, uvijek je pred očima bilo pitanje nade – nekad istaknuto više, nekad manje. Kada se kršćansku nadu stavljalo po strani i smatralo nebitnom, čovjek je tada najviše gubio u svojoj malenosti, jer samo kršćanska nada pruža ono što je čovjeku potrebno za pravi, potpuni život u zajedništvu s Bogom. Kršćanska nada jest ona koja čovjeka može potaknuti na razmišljanje, rad i težnju prema Bogu, koji čovjeka neizmjerljivo ljubi i poziva u njegovoj slobodi.

¹² Usp. SS, 60. – 65.

¹³ Usp. SS, 66. – 70.

Sv. Terezija Avilska i Zamak duše

Pišu: Marijana Kvaka, Luka Ivković

Uvod

U ovom kratkom izlaganju pokušat ćemo istražiti i prikazati djelo Terezije Avilske *Zamak duše*. Citiranjem, komentiranjem citata i objašnjavanjem Terezijinih misli pokušat ćemo prikazati život i duhovnost ove svetice. Rad je podijeljen na tri dijela. Na početku će biti govora o životu svetice, njezinim zapisima i shvaćanju nje kao mističnog teologa. Drugi dio rada odnosi se na početne odaje njezine knjige koji govore o asketskom životu, dok treći dio obrađuje dolazak u više odaje zamka, približavanje Bogu i dobivanje milosti kao nagrade za ustrajnost i poniznost. Ove godine navršava se i 500. obljetnica rođenja svete Terezije, mističarke i velike svetice. U kratkom radu bit će prikazan svetičin hod prema Gospodinu i njezina mistična iskustva. Bilo je čak i njoj zahtjevno prepričati ih nekome ili prenijeti ih na papir.

1. Život svete Terezije od Isusa

Sv. Terezija od Isusa, poznata i kao Terezija Avilska, rođena je 28. ožujka 1515. godine u Avili. Roditelji su joj bili don Alonso Sánchez de Cepeda i doña Beatriz de Ahumada.¹

Bila je veoma temperamentna i ljupka djevojka, promišljena u svojim odlukama te je posjedovala veliku sposobnost ljubiti. Sve je iznenadila svojom odlukom da stupi u samostan karmelićanki od Utjelovljenja u Avili, jer je bila mlada, lijepa i ambiciozna. Vodila ju je želja za spasom duše. Ulazak u samostan za nju je bio dramatičan doživljaj, što piše i u svojim djelima, no odluka nije malaksala. U prvoj godini doživljava tjelesni slom, te je upala u stanje sveopće anemije jer je previše držala do savršenosti. Nakon oporavka, opisujući život u samostanu tih godina, pokazuje sve njegove slabosti, sjene i nedostatke. Stoga se energično odlučila za reformu karmela u duhu evanđelja po kojem je živjela. Tako se rodio novi, idealni karmel. Radi obnove karmela Terezija je krstarila cijelom Španjolskom i osnovala 16 samostana. U tom razoblju nastaju i njezina pisana djela: *Moj život*, *Put k savršenosti*, *Zamak duše*, *Knjiga osnutaka*. Pothvatom obnove postaje središnja osoba katoličke obnove u XVI. stoljeću.² »Terezija je umrla 4. listopada 1582. Godine u Alba de Tormesu, nakon što je svečano otvorila posljednji samostan (Burgos). [...] Terezija je 1614. godine proglašena blaženom, a svetom već 1622. godine. [...] Papa Pavao VI. godine

¹ Usp. D. M. VARGAŠEVIĆ, *Sv. Terezija od Isusa*, u: *Susret*. Časopis za promicanje redovničkog života, 3 (2015.) V., str. 51.

² Usp. *isto*, str. 51.-53.

1970. proglasio ju je naučiteljicom Crkve. Slavi se 15. listopada.«³

1.1. Terezijina djela

Zamak duše najzrelije je Terezijino djelo, jer ga piše nakon postignuća punine duhovne i ljudske zrelosti. Dok je u knjizi *Moj život* iznijela osnove misticizma, ovim djelom proširuje svoje riječi, te ga piše manje osobno i opisno. *Zamak duše* podijeljen je na sedam odaja. Prve tri opisuju askezu, daju uvid u takav način života, dok je preostali dio posvećen mističnim iskustvima. Terezijin je cilj pomoći sestrama svojega samostana na putu molitve i duhovnoga života. Djelo je pisano u obliku dugoga pisma, kao pedagoški traktat za sve one koji nisu još stigli do mističnoga života. Sam sadržaj djela govori o nutarnjim iskustvima, molitvi i onomu što nam čini Gospodin.⁴ »U tom Božjem svjetlu ona promatra čovjeka, njegovo otvaranje Svjetlu i rast u duhovnom životu koji se predstavlja u dinamičnom skladu odnosa s Bogom.«⁵

Opisuje se rast i razvoj cijeloga društvenog života, od odreknuća grijeha do potpunoga sjedinjenja s Bogom. kao i stupnjevi molitve koja je predstavljena kao životna snaga koja neprestano obogaćuje naše mogućnosti u susretu s Bogom. Obrađuju se i krjeposti, milosti te se daju savjeti, upozorenja i poticaji s obzirom na duhovni život. Cilj je usmjeriti čitatelja prema Bogu te ga obvezati da se bori, bude ustrajan, spozna je, ljubi druge i nada se.

Trebamo shvatiti da zamak predstavlja dušu, obrub i prokop su tijelo i svijet, velike oda je beskrajno su blago duše stvorene na Božju sliku i ukrašene milošću, a posebna odaja u srcu zamka jest središnje mjesto Boga u nama. Vrata zamka predstavljaju molitvu, a život u zamku borbu i zajedništvo.⁶

1.2. Terezija kao mistični teolog

Nema sumnje da je Terezija bila iskusan mistik, no je li ona bila i mistični teolog? Iako ne nalikuje skolastičkim teolozima, ona teološki promišlja o mističnim iskustvima, kako o svojim, tako i o tuđim, te mnogo piše o tom, stoga joj ne možemo odbiti ovaj naslov. I sama je rekla da nije isto imati mistično iskustvo, razumjeti ga te znati objasniti.⁷ *Jer jedna je milost zadobiti od Gospodina kakvu milost, druga razumjeti što je ta milost, a treća znati to riječima izraziti da i drugi mogu razumjeti kakva je.*⁸ Također, vrlo je cijenila učene teologe koji su znali za razne načine molitve, a idealom je smatrala kombinaciju mističnoga iskustva i mistične teologije. Njezina mistična teologija jest teologija ljubavi spram Boga i bližnjega, i govori kako je u molitvi neophodno mnogo ljubiti, ne mnogo misliti. Zanimljiv je i njezin stav o Utjelovljenju. U kontemplaciji ima snažan osjećaj Isusove prisutnosti po nutarnjem čulu ili nekom dubljem sloju svijesti. Ima osjećaj proslavljenoga tijela Isusova koje je izvan prostora i vremena, i Utjelovljena Riječ uvijek je prisutna u njezinu životu.⁹ »Pored te ljubavi za Utjelovljenu

³ M. LUTI, »Terezija Avilska«, u: *Suvremena katolička enciklopedija*, prir. M. Glazier i M. K. Hellwig, Laus, Split, 1998., str. 975.

⁴ Usp. T. AVILSKA, »*Zamak duše*«, KS i Hrvatski karmelićani i karmelićanke, Zagreb, 1985., str. 7. – 10.

⁵ *Isto*, str. 10.

⁶ *Isto*, str. 10. – 11.

⁷ Usp. W. JOHNSTON, *Mistična teologija. Znanost ljubavi*, Demetra, Zagreb, 2007., str. 94.

⁸ *Isto*, str. 94.

⁹ *Isto*, str. 95. – 96.

Riječ kod nje je istaknuta i jedna vrlo konkretna ljubav prema bližnjem. Poput većine mističnih teologa i ona je bila duhovni učitelj...¹⁰

2. Ljepota i dostojanstvo duša

Sv. Terezija u prvim dvjema odajama, *obraćenje i napetosti između ustajanja i odustajanja*, govori o ljudima koji su zarobljeni svjetovnim stvarima, koji ponekad spoznaju da su na krivom putu, pa se preporuča Bogu. Na taj način ulaze u najprizemnije prostorije prvih odaja. Na samom početku opisivanja prvih odaja, Terezija govori kako naši umovi ne mogu do kraja otkriti Stvoritelja, stoga se i ne moramo truditi shvatiti ljepotu zamka, već sebe, jer smo stvoreni na sliku Božju. »Nije mala šteta ni pomutnja što, našom krivnjom, ne poznamo sami sebe niti znamo tko smo. Zar ne bi bilo veliko neznanje, kćeri moje, da nekoga upitaju tko je, a on da ne pozna sebe, niti da znade tko su mu otac i majka, niti iz koje je zemlje.«¹¹ Glede zamka, treba shvatiti kako ući u njega i primiti milosti. »Čini mi se da govorim nekakvu besmislicu; jer ako je ovaj zamak duša, jasno je da se nema radi čega ulaziti, jer upravo ona to i jest, kao što bi bila besmislica reći nekome da uđe u neku odaju, ako je već unutra. No morate shvatiti da je od biti do biti jako puno...«¹² Uspoređujući duše bez molitve s ukočenim tijelom koje ne može zapovijedati udovima, Terezija govori kako je važno obnoviti svoju dušu tako da se potrudimo spoznati i izliječiti svoju veliku bijedu. Dakle, vrata su zamka

molitve i razmatranja. Duše koje uđu, iako su zaokupljene svijetom, imaju dobre želje i ponekad se preporuča Gospodinu te razmišljaju tko su. Iako su ušli u najniže odaje, s njima je puno »gamadi« koja ne dopušta da vide ljepotu i da se smire. U prvim odajama prisutan je proces obraćenja.¹³ »Njihova spoznaja Boga i samih sebe vrlo je oskudna, ali ipak u nekom rastu.«¹⁴

2.1. Duše u smrtnom grijehu

Govoreći o ružnim dušama, koje su u smrtnom grijehu, Terezija navodi da – iako čine dobra dijela, one nemaju nikakva ploda dok se ne izbave iz stanja grijeha. »Namisao onoga koji učini koji smrtni grijeh nije zadovoljiti Njega, nego ugoditi nečastivomu, koji je sama tmina, pa tako i jedna duša postaje tmina.«¹⁵ Trebamo se usredotočiti na sjajno sunce duše i shvatiti da njemu ništa ne može oduzeti ljepotu, no ona može biti skrivena zbog grijeha. Kad bi svi shvatili kakva je duša kad smrtno sagriješi, ne bi bilo moguće da itko sagriješi, pa čak i da se podvrgne najvećim patnjama koje se mogu zamisliti, zato da pobjegne od prigode. Treba naučiti umaknuti prigradama koje se stvaraju oko nas i zovu nas na zlo. Kada njih počnemo uspješno izbjegavati, na pravom smo putu. Iz udijeljene milosti proizlazi velik strah da se Gospodina ne uvrijedi, i shvaćanje poniznosti, tako da razumijemo da dobra djela, koja učinimo, nemaju izvoriste u nama nego u Bogu. Gledajući Božju čistoću, moći ćemo spoznati svoju prljavštinu.¹⁶ Terezija

¹⁰ Isto, str. 96.

¹¹ T. AVILSKA, »Zamak duše«, str. 31. – 32.

¹² Isto, str. 33.

¹³ Usp. isto, str. 33. – 34.

¹⁴ Isto, str. 16.

¹⁵ Isto, str. 35.

¹⁶ Usp. isto, str. 35. – 38.

se osvrće na duše koje je nečastivi upropastio i zbog njega ljudi ne uspijevaju upoznati sami sebe. U sobama prvih odaja nečastivi podmeće smicalice da bi spriječio duše u njihovu razvijanju. Da se ne bi izgubile, one trebaju zazivati Boga i Majku za posrednicu da im daju snage i bore se za njih. U prve odaje jedva da i dopire svjetlost koja izlazi iz palače u kojoj je kralj, a da bi dospjela do drugih odaja, duša treba nastojati prestati baviti se nepotrebnim stvarima, te izbjeći prigode koje do zla dovode. Postoji mnogo stvari koje mogu obmanuti duše i na to upozorava svoje sestre.¹⁷

2.2. Ustrajnost i sredstva koja dušu dovode do posljednjih odaja

Druge odaje govore o borbi i ustrajnosti. Manje je pogibli, a više patnje i postoji velika

napetost između dvaju nespojivih svjetova. »Svetica to ovdje predstavlja kao smrtnu borbu između Sotone i duše. [...] Ovdje ona sve jasnije čuje Boga koji je zove, ali u isto vrijeme primjećuje nešto što je vuče natrag. Mnoštvo otrovnih životinja, koje su se s dušom provukle u druge odaje, čine sve da ona ne odgovori Bogu.«¹⁸

Terezija govori kako treba zauzeti herojski stav i odlučnost te aktualizirati evanđeosko načelo da se Božje Kraljevstvo silom osvaja. Savjetuje da se nikako ne odustaje od puta i da se suoči sa životnim zaprjekama, imajući na umu da nema boljega oružja od križa.¹⁹ Ovdje ljudi ulaze dublje u molitvu i žele

prijeći na višu razinu, no često im nedostaje odlučnosti jer ne napuštaju prigode. Oni koji idu za svjetovnim ugodama, doživljavaju nesreću. Ne razumiju da je cijeli svijet pun lažnosti. Ulažući napor, duša nadvladava svjetovne stvari i tako razvija krjeposti. Također, bitno je stalno zahvaljivati. To nas učvršćuje i čini put sigurnijim. »Zbog toga se nemojte obeshrabriti ako koji put padnete, pa da se ne prestanete truditi da idete dalje, jer čak iz pada Bog će izvući dobro...«²⁰ Sabranost se mora postizati polako i na blag način i bilo bi dobro razgovarati o vlastitim događajima s iskusnijim osobama od sebe. Ako Gospodina ne gledamo i ne razmišljamo o tom koliko dugujemo i o smrti koju je podnio za nas, ne ćemo ga moći upoznati.²¹ Gledajući ustrajnost i sredstva koja dušu dovode do posljednjih odaja, nužno nam se nameće pojam *nada*, koji usko vezemo za svetičin život i djelovanje. Sam pojam označava uvjerenje u pozitivan ishod u vezi s događajima i okolnostima u životu.²² U Katekizmu Katoličke Crkve stoji: ufanje (*nada*) bogoslovna je krjepost po kojoj čeznemo za nebeskim kraljevstvom i vječnim životom kao za svojom srećom, stavljajući svoje pouzdanje u Kristova obećanja i oslanjajući se ne na svoje sile, nego na pomoć milosti Duha Svetoga (KKC 1817).²³ Sveto pismo navodi: »Držimo nepokolebljivim ispovijedanje naše nade, jer je vjeran Onaj koji je obećao« (Heb 10, 23). Duh Sveti bogato je izliven »na nas po Isusu Kristu, Spasitelju

²⁰ Isto, str. 44.

²¹ Usp. isto, str. 43. – 44.

²² Usp., <http://sh.wikipedia.org/wiki/Nada>, (stranica konzultirana 29. 5. 2015.)

²³ Usp., <http://duhos.com/kkc-bogoslovne-kreposti-ufanje/>, (stranica konzultirana 29. 5. 2015.) KKC 1817-1821

¹⁷ Usp. isto, str. 36. – 39.

¹⁸ Isto, str. 16.

¹⁹ Usp. isto, str. 17.

našemu, da opravdani njegovom milošću budemo, po nadi, baštinici života vječnoga« (Tit 3, 6-7). Nada je »pouzđano i čvrsto sidro duše«, koje prodire tamo »kamo je kao preteća za nas ušao Isus« (Heb 6, 19-20). Ona je i oružje koje nas u borbi spasenja brani: »budimo trijezni [...] obucimo oklop vjere i ljubavi i stavimo kacigu, nadu spasenja« (1 Sol 5, 8). Iz ovih primjera vidimo da čovjeka snažno obilježava nada u Isusa Krista, kao što se i sveta Terezija nadala dolasku Gospodinovu i vječnomu životu. U tom nadanju da spasi dušu svoju, može se zaključiti da djelo *Zamak duše*, ima isti karakter. Sam put duše od prvih odaja obraćenja, pa do borbe i ustrajnosti i na koncu u susretu s Gospodinom. Sam taj put okarakteriziran je nadom, koja čovjeku daje snage da ustraje u životu. Uza sve napasti ovoga svijeta, dok se čovjek nada da s Kristom može sve podnijeti, ne će propasti već baštiniti život vječni. Sv. Terezija osoba je nade, osoba koja ima vjere i pouzdanja u Gospodina, te se na tom putu bori. Osim svoje borbe, pišući djela daje savjete drugim ljudima da se ne sputavaju, da budu ustrajni u života, da nikada ne okrenu leđa Bogu, već da se nadaju, da vjeruju i ljube Gospodina.

2.3. Hod prema blaženstvu

U četvrtim odajama Terezija prikazuje duše koje su svojom ustrajnošću uspjele nadvladati tegobe. »Toliko ne žele uvrijediti Njegovu Veličanstvo pa se i lakih grijeha čuvaju, one su i prijateljice obavljanja pokore, svojih satova sabranosti, dobro troše vrijeme...«²⁴ Treće odaje omogućuju čovjeku da sigurno ide do svojega spasenja. Napominje

da će biti teško no treba se uzdati i osloboditi strahova. Nadalje, očito je vidljivo koliko je Tereziji teško pisati i moli svoje sestre da je zagovaraju kod Boga.²⁵ Također, opisuje duše koje su prešle velike teškoće da bi dospjele do ovih odaja i smatra da ih ima mnogo na svijetu. Govori da one najčešće obavljaju pokoru, drže se satova sabranosti, dobro troše vrijeme i vježbaju se u djelima milosrđa prema drugom. Objašnjava da je krivo misliti kako oni, koji obuku redovničku odjeću i napuste sve, završavaju svoj posao. Tek tu počinje prava borba i muka te hod u spoznavanje istina.²⁶ Postoji mnogo duša koje dođu do ovih odaja i dugo žive u čestitosti i skladu, no nakon što su kušane, srce im se uznemiri, postanu prestrašene, stoga moraju biti ponizne, ispravljati se, a pokore bi trebale biti odmjerene. Brinući za druge, i mi napredujemo.²⁷ »Sa željama koje nam Bog daje za dobro duša, sestre, mogle bismo učiniti mnogo pogriješaka, pa je bolje da se priklonimo onomu što kaže naše Pravilo, u šutnji i pouzdanju nastojati živjeti uvijek, jer će se Bog pobrinuti za njihove duše.«²⁸

3. Zadovoljstvo, slasti i molitve

Na samom početku četvrtih odaja, Terezija se preporučuje Duhu Svetomu i objašnjava kako odsada On govori preko nje. Odaje se približavaju mjestu gdje je Kralj, a razum ne može na pravi način iskazati sve što se događa. Iako izgleda da je za dolazak u ove odaje trebalo proživjeti mnogo vremena u

²⁵ Usp. isto, str. 46. – 47.

²⁶ Usp. isto, str. 48. – 49.

²⁷ Usp. isto, str. 50. – 53.

²⁸ Isto, str. 53.

²⁴ T. AVILSKA, »Zamak duše«, str. 17.

prethodnima, to ne mora biti tako jer Gospodin daje kada hoće, kako hoće i komu hoće. Terezija objašnjava kako nečista stvarjenja rijetko ulaze u ove odaje te da ako i uđu, ne donose štetu. Zatim se osvrće na razliku između zadovoljstva i slasti, kako bi što uspješnije uspjela objasniti razliku između tih dvaju pojmova.²⁹ »...zadovoljstvima mogu nazvati ona koja stječemo svojom meditacijom i molbama našem Gospodinu, [...] na kraju, tomu pomaže Bog, [...] ne možemo ništa bez Njega.«³⁰ Terezija je dosta brzo prešla proces asketskog-duhovnoga rasta, te se prebacila na mistični dio. Dok su prve tri odaje činile proces čišćenja duše i borbe, ovdje Bog preuzima inicijativu. Shvatila je da misao nije razum, da je razum nezreo te da su samo moći duše, za razliku od rastresenih misli, zaokupljene Bogom i sabrane u njemu. Ključ svega jest molitva, kojom ćemo dobiti i slasti i zadovoljstva. Terezija opet objašnjava slasti opisujući dva izvora s dva pojila, koja se pune vodom na dva različita načina. U jedno voda dolazi s veće udaljenosti pomoću mnoštva žljebova i naprava, dok je drugo napravljeno na samom izvoru vode i puni se bez ikakve buke, pa ako je izvor izdašan, nakon što se pojilo napuni, nastaje velik potok kojemu nije potrebna ni naprava, ni žljebovi. Dakle, prvo pojilo predstavlja zadovoljstva dosegnuta molitvom i meditacijom, a drugo slast koju Bog daje komu hoće.³¹

3.1. Živim, ali ne više ja

Dolazimo do petih odaja u kojima govori o molitvi u kojoj se duša sjedinjuje s Bo-

gom. Jako joj je teško opisati tajne koje se događaju. »Ah sestre, kako bih vam mogla iskazati bogatstvo, blaga i radosti što ih ima u petim odajama? Vjerujem da bi bilo bolje ne kazati ništa o onima što preostaju. Jer, niti će se to znati iskazati, niti to razum zna shvatiti.«³² Pokušava objasniti kako se to sjedinjenje nalazi između sna i jave. Duša ostaje u nedoumici što joj se dogodilo, je li joj se pričinilo, je li usnula ili joj je to dano od Boga. Ako se zbija radi o sjedinjenju s Bogom, ne može ući ni nečastivi, ne će se usuditi doći i ne može nanijeti zlo, a duša stječe dobiti. »Bog udomljuje sam sebe u nutrini one duše, tako da pri ponovnom dolasku k sebi ne može posumnjati da je bila u Bogu i Bog u njoj.«³³ Uspoređujući događanja s citatom iz Pjesme nad pjesmama – *uveo me Kralj u odaje vina* – govori da nas Veličanstvo mora uvesti i ući u središte naše duše i da bolje pokaže svoje divote. Slijedi usporedba pravljenja svile i pretvaranja gusjenice u lijepa leptira. Iako gusjenica gubi život u »traženju«, na kraju se to isplati. »A kad gusjenica naraste [...] počinje izradivati svilu i graditi kuću gdje treba umrijeti. Htjela sam da se ovdje spozna ta kuća, a to je Krist.«³⁴

Trebamo se umarati poput gusjenice i graditi si odaje da bismo se uspjele sjediniti, tim poslom odstraniti samoljublje i svoju volju te navezanost na ovozemaljsko. Iako je to vrlo teško, moguće je vršenjem pokore, molitvom, trpljenjem i poslušnošću. Sve se svodi na poniznost i nepretjerivanje. Najvažnije je ljubiti Gospodina i bližnje. Vr-

²⁹ Usp. isto, str. 54. – 55.

³⁰ Isto.

³¹ Usp. isto, str. 55. – 60.

³² Isto, str. 68.

³³ Isto, str. 71.

³⁴ Isto, str. 74.

šenjem Njegove volje dolazimo do Njega i dobivamo milosti. Također, treba upoznati sebe, čak i u sitnicama, i razvijati krjeposti, jer ako nečastivi postavlja mnoge zamke i privide, svojim djelima Gospodinu pokazujemo svoje namjere. Ako vidimo bolesnika, bolje je da pomognemo njemu, nego da netko mora pomagati nama. Terezija završava ovu odaju moleći se da ne bude mnogo pukotina na putovima sjedinjenja i govori kako uvijek treba željeti biti više Gospodinov, a ne zadovoljiti se sitnicama. Ključ je svega voljeti bližnje i biti spreman trpjeti za njih. Osvrćući se na sestre, govori kako treba prisiliti svoju volju da vrše volju ostalih sestara, čak i ako izgube dio svojega prava. Treba zaboraviti svoje dobro radi njihova i preuzeti tuđi posao da bi se drugoga oslobodilo.³⁵ »Nemojte misliti da vas ne će ništa stajati i da ćete to naći učinjeno. Pogledajte koliko je našega Zaručnika stajala ljubav kojom nas je ljubio, i da nas izbavi od smrti, umro je teškom smrću na križu.«³⁶

Umjesto zaključka

Sveta Terezija rođena je prije 500 godina. Iako je živjela u nekom drugom vremenu, iskustvo duhovnoga rasta i borbi aktualno je u svako vrijeme. U njezinu životu vidi se izrazita prisutnost vjere, ufanja (nade) i ljubavi. Sve tri su međusobno povezane i prožete jedna drugom te međusobno rastu u susretu s Kristom. Sveti Pavao nadu tumači kao gorljivo iščekivanje objave Sina Božjega.³⁷ U tom kontekstu i sv. Terezija ima

isto mišljenje, nadu poima kao nešto više, ne kao optimizam, već kao duhovnu silu koja nam daje snage u daljnjem djelovanju. Terezija, kako je već izloženo u njezinu životopisu, imala je dinamičan život i različite ciljeve ispred sebe, koje je htjela ostvariti. Promišljena, puna ljubavi i elana, brinući se za spas svoje duše, krenula je u redovnice. Nadala se boljem životu od onoga koji joj se nudio. U svom životu, kao i današnja generacija, iskusila je uspone i padove, slatkoće i suhoće, ljepotu i muku molitve, ali je doživjela i mnoge Božje milosti koje i mi možemo primiti ako slijedimo Krista i odupremo se nečastivomu. Na kraju, imajući u vidu život Terezije, možemo zaključiti molitvom o 500-oj obljetnici njezine smrti i moliti je da nas zagovara kod Boga – da budemo vjerni služitelji i prenositelji radosne vijesti svakom čovjeku.

Bože, naš Oče, slavimo te i blagoslivljamo jer nam daješ milost slaviti petstotu obljetnicu rođenja svete Terezije od Isusa. Gospodine Isuse Kriste, »istinski Prijatelju«, pomози nam rasti u prijateljstvu s tobom kako bismo, poput Terezije, kćerke Crkve, pred svijetom pružili svjedočanstvo tvoje radosti, pozorni na potrebe čovječanstva. Duše Sveti, pomози nam napredovati, »čistom savješću i ponizno«, na putu nutarnjega života, utemeljeni u istini, u nenavezanosti duha, i bezuvjetnoj bratskoj ljubavi. Poput Terezije od Isusa, učiteljice duhovnosti, nauči nas odlučno moliti čitavim srcem: »Tvoja sam, Gospodine, za Tebe sam rođena što želiš učiniti sa mnom?« Amen.³⁸

³⁵ Usp. isto, str. 74. – 81.

³⁶ Isto, str. 81.

³⁷ <https://milosrdniius.wordpress.com/2013/10/30/papa-franjo-o-nadi/>, (stranica konzultirana 28. 5. 2015.)

³⁸ http://karmel.hr/?page_id=493, (stranica konzultirana 8. 5. 2015.)

Intervju s vodstvom Fakulteta

doc. dr. sc. Suzana Vuletić, doc. dr. sc. Šimo Šokčević, doc. dr. sc. Šimo Šokčević

Marija Kozić, IV. godina

Od 2014/15. Akademske godine, Katolički bogoslovni fakultet dobio je nove članove uprave.

Što pobliže određuju pojedine funkcije i ciljeve koje planiraju ispuniti u vremenu njihovog mandata, te koja je njihova vizija za budućnost fakulteta, upitali smo naše prodekane: doc.dr.sc. Suzanu Vuletić, prodekanicu za nastavu i studente; doc. dr. sc. Šimu Šokčevića, prodekana za znanost i međufakultetsku suradnju te doc. dr. sc. Grgu Grbešića, prodekana za financije i organizaciju poslovanja?

Prvim smo pitanjem i mi, sami, studenti, htjeli dokučiti koja je uloga pojedinog prodekanskog mjesta na fakultetu. Na upućeno pitanje: ***Možete li pobliže objasniti svoju funkciju?***

Doc. Vuletić nam odgovara kako je prva domena *prodekanice za nastavu i studente*, voditi brigu za izvedbu studijskoga programa, provoditi sve potrebne smjernice za što kvalitetniju provedbu nastave i biti studentima na raspolaganju za poštivanje njihovih *Statutom* predviđenih znanstveno-nastavnih potreba u praćenju i njihovoj uspješnoj realizaciji.

Međutim, u mojem subjektivnom doživljaju navedenih zaduženja, ne želim se ograničavati samo pravno-funkcionalističkom formulacijom navedenih očekivanja, već želim biti i empatijski naklonjena studentima u svim domenama poboljšanja uvjeta studentskoga života, nastojati im biti bliska te pružiti širu

paletu izvannastavnih ponuda prema njihovim osobnim afinitetima, sposobnostima i kompetencijama: karitativne, humanitarne, kreativne, dramske i biblijske skupine; te pokušati ostvariti sponu između studenata drugih fakulteta, kako se ne bi osjećali dislocirano od ostalih studentskih sveučilišnih ponuda u đakovačkom kampusu.

Služba *prodekana za znanost i međufakultetsku suradnju* jasno je definirana Statutom KBF-a u Đakovu.

- poticanje znanstveno-istraživačke djelatnosti na Fakultetu i predlaganje mjera za njezino unaprjeđenje, kao i briga o znanstveno-istraživačkoj i znanstveno-nastavnoj suradnji;
- koordinacija i vođenje izdavačke djelatnosti Fakulteta i predlaganje plana te djelatnosti;
- organiziranje i sudjelovanje u izradi studijskih programa vezanih uz poslijediplomski studij;
- suradnja s voditeljima odsjeka u organizaciji znanstvenoga rada;
- koordinacija međunarodne suradnje Fakulteta;
- briga i evidencija o znanstvenim projektima u koje je Fakultet uključen ili koje Fakultet vodi te suradnja s glavnim istraživačima i istraživačima na projektima;
- sudjelovanje u radu Fakultetskoga vijeća i podnošenje izvješća iz svojega djelokruga;

- moguće je obavljanje i djelatnosti iz djelokruga dekana, za koje dekan da ovlasti, te obavljanje i drugih poslova po nalogu dekana i Fakultetskoga vijeća.

Prodekan Grbešić smatra da je u samom naslovu njegove prodekanske službe upisana i uloga koju treba obavljati. Radi se o razvoju i financijama.

Naš Fakultet, gledajući infrastrukturu, spada među bolje fakultete u Republici Hrvatskoj. U krugu od 50 metara nalazi se fakultet, knjižnica, studentski dom i studentski restoran. To su veoma dobri uvjeti za studij. U okviru postojeće infrastrukture nastojat će poboljšavati te uvjete. Tako je već uređen prostor na prvom katu: nabavili smo nove hrastove klupe za druženje studenata u pauzama; tapecirano je 300 stolica; obnovljeni su podestii katedri; nenastavno osoblje je dobilo prikladnu odjeću na kojoj se nalazi logo Fakulteta; nabavili smo i ormare za studentske toge; dekan i prodekani dobili su nove toge, a Fakultet je nabavio i novi dekanski lanac; kupljen je i novi namještaj u uredu dekana. U knjižnici smo pregradom odijelili čitaonicu od ulaznoga dijela kako bismo studentima omogućili što veću tišinu. U velikoj dvorani biskupa Mandića nabavili smo novi namještaj.

U studentskom smo domu, također nastojali uvesti poboljšanja. U kuhinji smo nabavili peć za pizze, veliki zamrzivač za hranu, komarnike na svaki prozor, ormar za cipele na svakom katu, stolove i kompjutor s pisačem u kantini, fotelje za ugodnije gledanje TV programa.

Nakon predstavljanja njihove funkcije, uputili smo im i pitanje koje ciljeve planiraju ispuniti u vremenu njihova mandata?

Prodekanica Vuletić ističe da:

- U viziji nastave tijekom narednoga razdoblja planira se uvođenje stalnih inovacija novih znanstvenih spoznaja u osuvremenjivanje postojećih, razvojem novih studijskih programa, promoviranjem koncepta cjeloživotnoga obrazovanja te permanentnom edukacijom koja će se provoditi različitim oblicima formalnoga i neformalnoga učenja, poticanjem kreativnosti te produbljivanjem i održavanjem suradnje sa srodnim visokoškolskim ustanovama u zemlji i inozemstvu.
- Novi *strateški plan* KBF-a predviđa različitim znanstveno-istraživačkim aktivnostima promicati raznolikost profila i istraživačkih interesa, poboljšanjem resursa za učenje stranih jezika za osoblje i studente dostupnošću više suvremenih akademskih izvora u nastavi i knjižničnim resursima.
- Katolički bogoslovni fakultet kao *Strateški cilj* ima cjeloživotnu formaciju svojih polaznika, nudeći im različite oblike stručnih i znanstvenih specijalizacija kao i mnogovrsne oblike usavršavanja organizacijom proširenih poslijediplomskih specijalističkih studija i doktorskih programa.
- Kako bi permanentna edukacija bila ostvarena na što kvalitetnijoj razini stručnih eminentnih predavača za određena znanstvena područja, namjera nam je pokrenuti zajedničke i/li združene programe poslijediplomskih doktorskih studija, u suradnji s katoličkim bogoslovnim fakultetima, crkvenim učilištima i ostalim visokobrazovnim institucijama humanističkoga usmjerenja.
- Namjera nam je stvoriti povoljnije uvjete za studentsku razmjenu s europskim i ostalim sveučilištima u okviru programa

Erasmus+, interinstitucionalnih sporazuma i bilateralnih ugovora o razmjeni studenata i (ne)nastavnoga osoblja s jasno određenim parametrima prohodne ekvivalencije ECTS bodova i komparacije srodnih studijskih programa, uklapanjem u *Hrvatski i Europski kvalifikacijski okvir*. Neke od njih smo već u kratkom vremenu uspješno ostvarili, a i drugi su u proceduri.

- *Strategija razvoja* KBF-a ističe brojne prednosti koje želimo reafirmirati i zadržati na razini uočenoga zadovoljstva, no u viziji narednoga razdoblja namjera nam je i više se usredotočiti na prilike i prijetnje zastupljene i izražene u SWOT analizama.

U viziji *prodekana za znanost*, navodi se da u vremenu koje slijedi imamo dva ključna cilja koja su definirana *Strateškim programom znanstvenih istraživanja (2015.-2020.)*.

Prvi je cilj osnaživanje opsega, transparentnosti i kvalitete znanstveno-istraživačkoga rada s ciljem ostvarivanja konkurentnosti i međunarodne prepoznatljivosti Fakulteta. To planiramo postići organiziranjem znanstvenih simpozija i kolokvija, poticanjem nastavnika da svoje radove objavljuju u prestižnim časopisima, da objavljuju stručne, uredničke i autorske knjige, da intenzivno sudjeluju na simpozijima i da samostalno pokreću projekte. Jednako tako namjera nam je izraditi digitalni repozitorij radova naših nastavnika kako bi se povećala transparentnost, a osim toga nastojat ćemo osigurati snažniji transfer znanja stručnom i savjetodavnom djelatnošću. Također, cilj nam je poticati i različite tematske oblike popularizacije važnosti teološke znanosti kao takve (Strossmayerovi dani, predstavljanje knjiga, organizacija manjih znanstvenih projekata studenata i nastavnika, te prezentacija istih sudjelovanjem na Festivalu znanosti, Smotri sveučilišta i

stručnim skupovima otvorenim studentima u zemlji i inozemstvu). Osim toga, svake godine namjeravamo imati nekoliko gostujućih predavanja u sklopu kojih planiramo ugostiti znanstvenike i stručnjake koji će široj zajednici približiti određene aktualne i važne teme. S ciljem podsjećanja na Strossmayerov duh i ideju da su znanje i obrazovanje temelji društvenoga identiteta i razvoja, svake ćemo godine pozivati eminentne znanstvenike da održe predavanja o raznim temama iz područja teologije, filozofije, društvenoga i političkoga života te tako doprinesu interdisciplinarnosti, pluralizmu i akademskom dijalogu, tim ključnim čimbenicima duhovnoga i materijalnoga napretka jedne nacije.

Daljnji ciljevi fakultetskog razvoja u misiji prodekana Grge, su: uređenje naše fakultetske kapele. Drugi važan projekt bi bio uređenje vanjskoga prostora između zgrade fakulteta, knjižnice i studentskoga doma.

Za obnovu vanjskoga lifta u knjižnici dali smo izraditi projekt. Njegovom obnovom omogućit ćemo osobama u kolicima i onima koji imaju poteškoće u hodanju lakši pristup našoj knjižnici.

U postupku je i izrada projekta za nadstrešnicu za bicikle. Jedan od većih projekata bio bi i uređenje krovista knjižnice koje prokišnjava.

Sljedeće pitanje upućeno našim prodekanima, bilo je: ***Koja je Vaša vizija za budućnost fakulteta kako će se to odnositi na fakultet kao zajednicu i cjelokupan studij?***

Prodekanica za nastavu, odgovorila nam je da se u viziji Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu navodi, kako je namjera Fakulteta u odgovornosti prema crkvenom, kulturnom, društvenom i povijesnom nasljeđu, neprestano nastojati napredovati prema

ispunjavanju temeljnoga poslanja: intelektualnoga i duhovnoga razvoja mladih ljudi. Nakana mu je trajno rasti u izvrsnosti s obzirom na kvalitetu učinkovitoga poučavanja, aktivnoga učenja, fakultetskih istraživanja, te s obzirom na odgovornu zauzetost prema sveučilišnoj, nacionalnoj i međunarodnoj, kako društvenoj, tako i crkvenoj zajednici.

Kako se ističe i u *Statutu* KBF-a, za životnu dinamičnost i razvoj Fakulteta od temeljne je važnosti svijest evangelizacijskoga poslanja, u našem slučaju, u Crkvi i društvu, s obzirom na specifičan humanistički doprinos, u kojem će te vrijednosti biti prisutne i posredovane.

U našem *Strateškom dokumentu razvoja* postavlja se za institucionalnu obvezu stalni rast u kvaliteti studiranja, u opće ljudskoj i kršćanskoj formaciji studenata, u što boljem funkcioniranju svih tijela i službi unutar Fakulteta i njihova povezivanja na nacionalnoj razini, boljom koordinacijom religioznih obrazovnih institucija u zajedničkoj intenciji poboljšavanja kvalifikacijskoga okvira, standarda zanimanja i u kreiranju bolje i prilagođenije politike zapošljavanja.

Da bismo postigli prethodno zadane intencije vizije nastave, namjera nam je razviti djelotvorne strategije i ishode učenja za razvoj i unaprjeđenje studijskih programa, uključujući prostor za veću interdisciplinarnost i pokrivenost programa suvremenim teološkim i filozofskim raspravama, usklađeni s međunarodno priznatim standardima.

Dugoročni ciljevi nastavne vizije pratit će se trajnom verifikacijom postignutih rezultata te kontinuiranim nastojanjem oko poboljšanja kvalitete nastave i znanstveno-istraživačkoga rada. Oni bi se trebali provoditi otvorenosću javnosti, tj. transparentnošću sustava studija

i jačanjem svijesti o važnosti kvalitete studija te promicanjem interne kvalitete koja podrazumijeva praćenje i refleksiju o postignutim rezultatima sa svrhom trajnoga poboljšanja. Ono se odnosi na potrebu jasnijega sustava praćenja i kontinuiranoga vrjednovanja zacrtanih i realiziranih kompetencija kurikulumu programa, podrobnije zacrtanih dosega očekivanoga znanja, vještina, samostalnosti i odgovornosti koju ćemo pokušati osigurati svojim polaznicima.

U otvorenoj međusobnoj komunikaciji, do broj interaktivnoj suradnji s našim službama i profesorskim vijećem, vjerujem da plodna učinkovitost zacrtane vizije i misijskoga poslanja, ne će izostati, na dobrobit institucije, osobnoga znanstvenog i duhovnoga dobra studenata, pohvalne opće društvene prepoznatljivosti i pastoralno-katehetske angažiranosti naših polaznika.

Prodekan Šokčević naglašava da mu je želja da Fakultet, kao i dosad, promiče vrijednost i važnost općega dobra te dostojanstva ljudske osobe, odnosno da posvećuje pozornost znanstvenoj i duhovnoj izgradnji svakog člana svoje akademske zajednice. U tom kontekstu strategije, vizije, planovi – potrebni su za funkcioniranje jedne institucije, ali ono što je presudno jesu osobe, a to su nastavnici i studenti, kako oni bivši (prijatelji Fakulteta), tako i sadašnji, i budući. Stoga, svi skupa bismo trebali biti spremni na suradnju, hrabro življenje prema Istini te prihvaćanje vlastite odgovornosti, a sve to na dobrobit i plodno djelovanje Fakulteta kao zajednice. To je jedino jamstvo naše svijetle budućnosti i jedini »modus vivendi« po kojem naš Fakultet može biti pogodno mjesto za poticanje snažnoga svjedočenja jedinstva humanosti i svetosti, i kao takav privlačan za studiranje generacijama studenata u budućnosti.

IN MEMORIAM – mr. sc. MARKO TOMIĆ

Marko Tomić rođen je 28. studenoga 1952. godine u Harkanovcima, a preminuo je 30. srpnja 2014. godine u KBC-u Osijek. Osnovnu školu završio je u rodnom mjestu. Od 1967. do 1971. godine polazi Nadbiskupijsku klasičnu gimnaziju u Zagrebu (prve dvije godine) te Biskupijsku gimnaziju »J. J. Strossmayer« u Đakovu (druge dvije godine), gdje i maturira. Studij teologije pohađao je na Visokoj bogoslovnoj školi u Đakovu od 1971. do 1977. godine, kada je zaređen za svećenika. Jednu je godinu bio kapelan u Župi sv. Petra i Pavla u Osijeku i već sljedeće godine biskup ga šalje na poslijediplomski studij u Rim, gdje na Papinskom sveučilištu Gregoriana (1978.-1984.) završava biblijsku specijalizaciju i magistrira godine 1980., kada do 1984. godine upisuje doktorski program istoga Sveučilišta. U jesen 1984. g. vraća se u Đakovo i na Biskupijskoj gimnaziji J. J. Strossmayera predaje grčki jezik. Iste godine počinje predavati i na Visokoj bogoslovnoj školi, kasnije Teologiji u Đakovu, danas Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu.

Tijekom svih tih godina studentima je predavao kolegije: Uvod u misterij Krista i povijest spasenja, Opći uvod u Sveto pismo, Uvod i egzegzu sinoptičkih evanđelja, Biblijsku teologiju SZ, Biblijsku teologiju NZ, Biblijsku arheologiju, Osnove grčkoga jezika te Biblijski

ski grčki jezik. Odmah je započeo posebne seminare i osnovao studentsku biblijsku grupu, što je jedinstven potez koji je ostvarivao do kraja života.

Vršio je službu tajnika VBŠ u Đakovu (1989.-1991.), bio glavni i odgovorni urednik Vjesnika Đakovačke i Srijemske biskupije (1990.-1994.), tajnik Instituta za biblijski pastoral KBF-a Sveučilišta u Zagrebu (1989.-1994.). Na Pedagoškom fakultetu Sveučilišta u Osijeku predavao je izborni kolegij Uvod u Bibliju (1995.-1996.). U nastavno zvanje višega predavača izabran je 29. ožujka 2010., a do 2013. godine, vodio je 90-ak diplomskih radova iz biblijskih znanosti; većinu samostalno, a neke u suradnji s kolegama bibličarima. Godine 1991. priredio je biblijske izložbe s popratnim katalozima u Đakovu i u Slavonskom Brodu, održao je niz predavanja u okviru Obiteljskoga instituta Teologije u Đakovu i obiteljskih susreta širom Nadbiskupije, na teološko-pastoralnim seminarima za svećenike i vjeroučitelje te prosvjetne djelatnike u Slavonskom Brodu i u Osijeku.

Od 1986. godine sudjeluje na međunarodnim susretima »Colloquium biblicum« u organizaciji Katoličkoga teološkog fakulteta Sveučilišta u Beču i KBW Austrije. Zajedno s drugim bibličarima 2006. godine organi-

zira međunarodni simpozij povodom 175. obljetnice prvoga tiskanog hrvatskoga prijevoda Biblije (1831.-2006.). Bio je posvećen animiranju biblijskoga pastoralna na području Nadbiskupije, organizirao je i vodio brojne seminare za animatore biblijskoga pastoralna na nadbiskupijskoj razini te bio na čelu Ureda za biblijski pastoral. Posebno je rado vodio hodočasničko-studijska putovanja po Svetoj Zemlji i bio vrlo tražen vodič.

Obavljao je dužnost pomoćnika predstojnika Teologije u Đakovu za znanost i nastavu (2001.-2003.), bio je član komisije za razredne ispite, član mješovite komisije za suradnju sa Sveučilištem u Osijeku, pročelnik Odjela za kršćanski zapad Instituta za ekumensku teologiju i dijalog »Juraj Križanić« KBF-a Sveučilišta u Zagrebu, član komisije za izdavanje udžbenika i priručnika Nacionalnoga katehetskog ureda HBK te član *The Catholic Biblical Association of Amerika*. U Vjesniku Đakovačke i Srijemske biskupije imao je redovitu biblijsku rubriku *Praktični rad s Biblijom* i objavio preko 70 radova. Također, objavljivao je i u liturgijskoj reviji *Živo vrelo*, stručnoj reviji *Diacovensia*, u zbornicima u čast poznatim bibličarima...

U sjećanje na dragog nam profesora, u ovom broju Teofila donosimo Vam njegove »bisere« i izjave studentima koje će oni, koji su ga upoznali, zasigurno vječno pamtiti. Dio ovih zapisa studenti su spontano skupili netom nakon profesorove smrti na društvenim mrežama, te su ih objavili zajedno. Drugi dio zapisi su pojedinih studenata koje su sami zapisivali, a donosimo ih s inicijalima.

Z. M.: »Prije nekoliko godina u ispitnom razdoblju ležao je u bolnici zbog bolesti noge. Znajući kako studenti žive u nadi da ispita biti ne će, Profesor nam je poručio: DRAGI STUDENTI, AKO SAM BOLESTAN U NOGU, NISAM BOLESTAN U GLAVU! Tako je i bilo!

M. T.: »Svi oni koji su rekli da im se sviđa to što sam ja umro, nek' znaju da ih sve čekam tamo gore!« – tako bi rekao vlč. Tomić.

T. K.: Nakon što sam na satu Grčkoga jezika krivo izgovorila sve naglaske (a znamo kako je osjetljiv na njih), rekao mi je: »Eh, dekanice (budući da sam kod njega išla na dekanski ispit), da me ovoliko ne boli noga, otišao bih za tebe bos do Dragotina.«

M. M.: Evo samo nekih koje sam zapisao s predavanja:

- Ove kao da su u rodbinskoj vezi s pokojnim ministrom Šuškom! – Stalno šuščaju!
- Zapušili s onim kandilom – dimna zavjesa! – Pa, nisu više suzavca dobili ni oni u Kijevu. (Pred advent, mislim.)
- Ama, nije ti 100 stadija da je svaki 11 km. Nego ukupno tih 100 stadija je 11 km. Pa da je tako, kako si ti rekao, ne bismo još do tamo stigli!
- Ima nekoliko egzorcista, koji se time bave u fušu!
- Prirredio sam tri kopije samarijanskoga Pentateuha: jednu Mojsiju, jednu Iliju, jednu meni.
- Da vama netko održi Govor na gori, što biste vi zapamtili? – Da je dugo trajao, jedino to!

M. V.: Jednom prilikom pričao sam mu kako mi je majka bosa hodočastila 30 km do Voćina. Nekoliko tjedana prije ispita iz Grčkog, kaže on meni: *Glavo kupusova, ako ne naučiš taj Grčki, može ti mater i 100 km pješice, ne će ti to pomoći da položiš.*

I. P. Š.: Došli studenti na svečanu podjelu diploma, i ja među njima. I reče mi profesor: *Vidi! Čuda se događaju, pa i ti si diplomirala!*

G. F.: Sjećam se (mislim) prvog susreta s prof. Tomićem. Bilo je to na motivacijskom razgovoru. Nakon što je vido da sam završio komercijalnu školu, pitao je planiram li s ovim fakultetom otvoriti trgovinu s nabožnim predmetima.

H. Š.: Neke njegove *dosjetke* s predavanja:

- Bavio se stočarstvom na ekstenzivan način. (o Davidu)
- Redovito ljudi nakon smrti ne pišu poslaniće.
- Za Ivana je teško reći kako je umro od starosti.
- Izvor svih mogućih pokora. (o devinoj dlaci na Ivanu)
- Bio je golub, jer da je bila golubica ili grlica, ne bi mogla tako dugo letjeti zatvorenog kljuna. Ispala bi joj grančica. (citira zle jezike)
- Petar je zatajio Isusa jer mu nikad nije zabravio što mu je ozdravio punicu. (citira zle jezike)
- Lakše se to grčki izgovori ako otvorite usta.
- He hora tes Županjas. (= županjski kraj)
- Treba samo naučiti. To je najjednostavniji trik.
- Imenice mogu biti u raznim agregatnim stanjima.
- Skoro sam u zaklon otiš'o. (o kihanju studenta)
- Grčki jezik ne bi bio grčki kad ne bi bio kompliciran.
- Ako ovako nastavite, ja ću sebi morat' infuziju donosit' na sat.
- Pitanje autorstva jako je važno. (za vrijeme pisanoga ispita)
- Znamo da ponekad uz imenicu ide i pridjev.
- Budite i drugi spremni, jer nikad ne znate ni dana ni časa. (dok ispituje jednoga studenta na grčkom)
- Ajde, pomozu supatniku. (dok ispituje grčki)
- Nebesa i zemljesa.
- Pa to je neki optativ, lijevi, koji je ukinut sigurno. (komentira nečije čitanje na grčkom)
- Ti nisi ni pocrvenio zbog te izjave? Ništa?!
- Deuterususjeda. (= druga susjeda)
- Pa to je sličnije, čovječe, eritrocitima nego... (komentira nečije pisanje grčkog na ploči)
- Ova je spužva opet dehidrirala.
- Ti da si svjestan koje stvari lupáš, umro bi od smijeha, čovječe. (pri ispitivanju grčkog)
- Svi smo mi sitne kukavice i veliki heroji.
- Bijednik nije onaj komu fali, nego onaj tko je promašio.
- Jedina poteškoća u zajedničkim stvarima jest zajedništvo. Sve je ostalo prednost.
- Nemojte mi samo reći na ispitu da je kumranska zajednica izrađivala skije.
- U pustinji ti je problem voda. Tako, kad si žedan iscijediš ovcu i popiješ mlijeko.
- Najkasnije vas puštam u pola dvanaest i pet.
- N. N. jede sendvič na satu: »Ti ideš u preživače.«
- Ako se dobro ne zaštitiš od sunca, može ti se dogoditi da budeš bivši.
- Ulazeći u razred viče: *Otvorite te prozore. Pa ovdje je gore nego u Auschwitzu. Jedino šta je otvoreno su N.N. usta.*
- N.N., ako te budu kad umreš kremirali, trebat će im dvije urne, jedna za tijelo, druga za jezik.
- N.N., ako ikad postaneš biskup, stavi si u grb mravojeda, jer je to jedina životinja koja si može obmotati jezik oko tijela.
- N.N., ako ti ovoga ljeta položiš grčki, ja ću na trepavicama u Dragotin otići.
- N.N., jesu tvoji bili mlinari? Što melješ toliko.
- Mi na Masadi, ono plus 50 stupnjeva, kaže mi jedna hodočasnica: Velečasni, vidite li vi ove anđele? Ja odmah viknem: »Nosila!«
- Mijenjao sam jednog župnika u Njemačkoj. Imalo sam sahranu neke starije gospođe koju su kremirali. Došli oni do one male grobnice, metar puta metar, i ja mislim sad će je spustiti. Kad oni otvore urnu i počnu sipati prah dolje, a ono zapuše vjetar. Pola pokojnice sam u kosi odnio.

Uredili bivši i sadašnji studenti KBF-a, Zlatko Hnatešin i doc. dr. sc. Suzana Vuletić.

Isus je zakon!!!

Draga braćo i sestre, uzvanici,
Svi domaći i svi gosti!
Neka mi svatko od vas oprost
Što ne ću nastupiti kao do sada,
Uobičajeno, konvencionalno!
Ne će biti šale i puno smijeha,
Točke na »i« i sličnih shema.

Ono što vam želim predstaviti,
Pred vas staviti, vama predočiti,
U nadi da ćete uočiti
Jest život s kojim se svi danas
Moramo suočiti!

Bez oklijevanja, potrebno je prijeći na stvar,
osjetiti stvarnost u kojoj
uz pregršt realitija,
ništa nije realnost!

Iz perspektive slobode,
Ropstva ima previše!
Umjesto punim plućima,
Čovjek na škrge diše,
Pada sve više, tone dublje i dublje,
Sve mu se vrijednosti gube,
Umjesto brata svoga
Novac, moć i slava se ljube!

I slijepac slijepca pokušava voditi,
Nikada pravi put ne će pogoditi!
Što se onda iz toga može izroditi?!?
Svodit će se sve na muku i jad
I ljudsko propadanje jer
Apokalipsa današnjice ne poznaje nadanje!
Davanje je postalo uzimanje,
Suosjećanje gaženje bližnjega svoga,
A zajednički nazivnik jedan je:
IZBACILI SMO BOGA!!!

Iz kuća, stanova, raznih institucija,
Postoji tendencija da nastane revolucija
Koja će Boga izbaciti i iz naših srca,
A ono jedino njegovom zaslugom kuća.

Bože – makni se s puta!
Priznati te je sramota!

Štoviše – pljuvati te divota,
I opet zaslugom ljudi,
Boga čeka Golgota,
Progon, EGZODUS života!

U svom egoizmu i narcisoidnosti
Sebe uzvisivši, križ smo prekrížili.
Postali smo bogovi, pali na tjemje,
Sijemo samo sjeme negativnosti!

I nadamo se da će biti bolje,
Eno svjetla na kraju tunela,
Ali od svjetla ostade puka želja.

Kako smo tako brzo zaboravili,
Iza sebe ostavili ONOGA
Koga su naši predci slijedili?

Zar je moguće da njih,
Koje život nije mazio,
S vremenom ih gazio,
JEDAN I JEDINI JE PAZIO!?

No, mi smo mu rekli zbogom,
Okrenuli mu leđa,
Postali stup soli
Čega nitko nije svjestan!

I samo se nastavlja bez oklijevanja,
Ne izvlači se iz ovoga stanja,
Iza nas tolika otkrića,
U nama pregršt znanja...
No, prezasićenost na vrhuncu,
Doživljava se krah, gubimo dah jer
Naš duh opet zapada u mrak.

I mislimo da je mračno doba prošlo,
Nešto bolje došlo,
Da se pravim putem napokon pošlo!
Ali društvo je na stranputicu ošlo,
Krenulo krivim stopama,
Umjesto da pliva, gazi po lokvama
I traži oaze spasa, a nema glasa
Koji bi uzviknuo...
LJUDI – VRATITE ISUSA!!!

Rekli smo mu ne, no odlučio se:

ČEKAT ĆE!

Iznova nas poziva – ja sam Put,

Vi vratite mi se!

Nije okrenuo leđa, nije okrenuo pogled,

Već nam jasno kaže:

JA SAM POBIJEDIO SVIJET!

To možeš i ti, čovječe,

Samo poslušaj me!

Jasno uzvikni: ODLAZI, SOTONO!

Jer ti si Božje stvorenje!

Sama ljubav i dobrotu

Ulila je dio SEBE u TEBE,

Da te grije svojom snagom

Da ti srce ne zebe!

Da odvažno pogledaš u oči,

Nevoljama ovog svijeta,

Jer tvoja propast bila bi šteta!

Mnogo puta si, čovječe, pao,

U grijeh si se dao, nimalo se nadao,

...da će nečastivi biti tako jak...

Kad odjednom, u lance te okovao!

I zarobljen stojiš, nemoćan, jadan i slab,

No, moćnu desnicu Bog pruža ti rado!

Govori ti – izgubljeno janje,

Vrati se u stado!!!

Nisi stvoren za podzemlje, tamu i smrt,

Iz Edena si ispao,

No čeka te rajski vrt;

Samo me slijedi, dušu uredi, iznova kreni,

putem istine i života: DOĐI K MENI!

Mnogo puta si zastranio,

Toliki grijeh počinio,

Svemu osim Bogu se divio! Živio

Nisi, već životario, sve dobro zanemario

I u jamu duboku si pao!

Čovječe današnjice, ako nastaviš

Vratit će ti se,

Tvoja djela pokopat će te,

A sve radi pohlepe!

Bog je jedan, bogova nema,

No prepuna ih je naša zemlja!

Svijet vrvi od igrača,

Umjesto boli i plača,

Zvuk profita se jača i jača!

Čovjeka ZGAZI ako nema zarade,

Neki za koru kruha krvavo rade,

Nama se gade sve te priče

A činimo što? Nitko se ne miče!!!

I prošavši mnoga stoljeća,

Čovjek se danas strahu vraća,

Ne od kuge, vatre ili mača,

Već od plača, koji zahvaća

Sve veću populaciju i ne daje

Garanciju

Za ovu i ovakvu situaciju!

Mi smo strahovali od bauka,

Rata, droge ili babaroge,

A danas strah »ulijeva« onaj

Koji majku nijemo zove!

Zar je došlo do toga da je

Ono malo stvorenje,

Dano od Boga,

Opasnije od ostalog SVEGA?

Jesmo li toliko zastranili,

Kako bismo glad utažili,

Spremni na sve – taj nijemi krik

POTPUNO UGASILI???

Ne mareći za budućnost,

Ljepotu života, nego lakše od ičega

Zgazimo sirota!!!

Zar nam nije rečeno:

Ne bludniči, ne ukradi, još više ne ubij,

Ali Bog, kog si izbacio nek' ti sudi,

A ne ljudi...

Uz to je rečeno, poštuj Boga,

Oca i majku...

Kako danas, kad imamo takvu tlaku,

I pritisak, ostaviti barem

Trag ili otisak prave obitelji

Iz koje nastaju žitelji ovog društva

Koje izumiranju prijeti!

Treba mi mama, njena ljubav i toplina,
Oče, tvoja snaga i jačina,
Da me štiti od ovog naraštaja
Koji roditelja 1 i onog broj 2 stvara!

Čovječe u pamet si prizovi,
Sjeti se što Bog stvorio,
Muško i žensko, Adam su i Eva,
To nije neka ludost, nisu Eva i Mileva,
To nije anomalija Steve i Adama
Već je to jedna femili:
MAMA, TATA i JA!!!

Ali to mnogi ne vide,
Ničeg se ne stide,
Boga se ne boje,
Sudbine kroje i stoje
Uzdignute glave,
okrunjeni mnogim otkrićima,
Dok u njihovim žićima
Nema ni traga evanđeljima.

I vječito se od Boga bježi,
Jer on postavlja pravila,
Pratimo ih da nam duša bude zdravija!
To je jedini zakon
Koji treba slijediti,
Bližnjega ne uvrijediti,
Za Boga se opredijeliti!

U kinu ovoga svijeta
Koji nam mozak plijevi,
Birajmo koji ćemo razbojnik biti,
Desni ili lijevi!

OTVORIMO OČI!!! Pogledajmo njega,
Raširenih ruku spas nam sprema!
I gleda, krvavog pogleda, čovječe,
VRATI SE U MOJ ZAGRLJAJ!!!

Ne ćeš propasti, đavlu dopasti,
Ja to nikada ne ću dopustiti,
Za te ću se zauzeti,
Samo, vjeruj mi, uzmi križ i nosi
Prema vlastitoj Kalvariji!

Nije lako, ne će ni biti,
Ali pomoći ću ti!

Rukama ranjenim, čavlima izbodenim,
Još mogu snažno držati te,
Da ne posustaneš,
Jer VOLIM TE, i NE DAM TE,
I NE PUŠTAM TE i OPET IZNOVA...
VOLIM TE, ČOVJEČE!

Bože, slijep sam, trebam svjetlo,
Mjesto tebe izabirem nešto
Što me još više obavija tamom,
Ne želim postati hramom Duha Svetoga,
Parakleta, zaštitnika ovog svijeta!

Trebao bih prihvatiti savjet ili jakost,
Pobožnost ili mudrost,
No svakog dana draži su mi,
Zavist ili bludnost!

I svaki grijeh me kida,
Odvlači od tebe i zato te molim: Isuse...
NE ŽELIM TO VIŠE!!!

Želim biti tvoj, sin Nebeske Majke
Da iz mene progovori Duh,
Riječi tvoje jake da me hrabre i jačaju,
Drugima stižu, plodne mi se vraćaju,
Da mogu spremno reći:
Njega ja ću slijediti, život okrenuti,
Poput Marije bolji dio odabrati.

Uzviknuti ponosno,
OČE NAŠ, radosno,
Prihvatiti sve, ali volju tvoju prvenstveno,
Do kraja života
Ljubiti te strastveno
Čekajući poziv:
»Valjaš slugo dobri!«
Uđi u radost i tereta se oslobodi!

Tako neka bude
JER ISUS JE ZAKON,
Još jednom AMEN!!!
Ovo želim svakom!!!

ALELUJA!!!

Krešimir Šaf

Njegov poziv

Tvoj me glas zazvao i ja sam krenuo. Činilo se zanimljivim krenuti u avanturu s tobom. Bilo je poput nijednog drugog poziva dosad. To je bio poziv ozbiljnosti, snage i obraćenja koji ispočetka nisam razumio, a tako me privlačio. Bit ću iskren, ni sad ga puno puta ne razumijem, a tako me neodoljivo privlači. No, iako ga ne razumijem, znam, dok sam s tobom i u tebi, koračam putem života... Ali istodobno ne mogu te ne pitati što te to nagnalo da me pozoveš? Nemam ti baš mnogo toga donijeti, nemam ti puno toga za ponuditi. Imam svoje grijehe kojih se stidim, imam svoje strahove koje skrivam, imam rane koje zakrpavam sebičnošću. No, znaju se često proderati, pa još

više zaboje. Što ti onda ja, tako bijedan, mogu poslužiti, što bi ti od mene moglo koristiti? Poznajem svoje slabosti i ti ih poznaješ bolje od mene samoga.

Vidim ljepotu u tvojem pozivu, i bijedu vlastitu. Unatoč tomu, odlučio sam te slijediti...

Ne znam što ćeš sa mnom činiti, no ne sumnjam u tvoje snage i kreativnost. Učini sa mnom što ti je drago, cilj moj je konačan i vječan. Spreman sam za njega trpjeti, spreman sam i umrijeti – kako bih uistinu mogao živjeti.

Josip Matezović

Kraljici zvijezda

Misli me nose zvijezdama koje promatram u daljini na crnom platnu svijeta stvorenog... Poslagane po skladnoj logici poput nota raspisanih u višeglasju. I dok mi oči gledaju najljepše nebeske ukrase, tonem u molitvu pred san...

Gospi se uteći valja, jer samo ona razumije ove moje strepnje kroz noći. Razumije ona kako je blizina Kristu tako slatka i neodoljiva da se dugo ne da bez nje hodati...

Ona, Kraljica zvijezda, najbolje razumije ljepotu i tjeskobu. Valja se dotaknuti njezinih zvijezda na konopcu, i tiho dozivati ime Jaganjca po njenoj dobroti. Snaga je u slabosti, koja priznaje svoje nedostatke i potrebnu pomoć zagovora njezina...

Josip Matezović

Slabost

Stavljam svoju slabost

u tvoje čvrste ruke.

Moja nemoć na putu muke,

neka bude

vapaj križu tvom u tišini.

I dok moje oči gledaju tvoje,

nek' u njima raste

snaga raspetoga Sina živoga Boga,

koji umrije za grijehe moje,

i cijeloga svijeta.

Josip Matezović

Snaga

Snaga dolazi
iz Božje milosti
pa znam
da sam
jaka.

Srce je moje
posebna vaza
na čijem je dnu
nada,
a pri vrhu
snaga.

I kad priznam
da bojim se
i brinem
za novo sutra,
shvatim da je tu
olovka
koja će
zapisati sve.

Spasenje

I kada me progone,
i kad mi
ravno u lice
pljuju,
samo mi ti
daješ snagu;
u tebi mi sve
spasenje.

Po tebi
svetomu Ocu
putujem,
ne po onima
koji me izruguju.

I što im vrijedi
nekom pamet soliti
kad ne znaju
za milost moliti;
svoje poštovati
ne znaju?!

I nek' ih boli
što
svoje volim,
i nek' im smeta
što mi je snaga
ruka tvoja sveta!

Sva snaga
u tebi je,
ti si moje
spasenje!

Kad tuga stisne

Zalud blaga sva,
Zalud čitav svijet...
Kad tuga stisne
I
Srce od bola vrisne,
Nije ti ni do čega.

Gledaš u četiri
Hladna zida i...

Tuguješ,
Suze brišeš,
Al' izlaza nema;
Rješenje
Ne vidiš.

A onda
Jedna topla ruka
Podigne te
Iznad svih;
Dugine boje
Pred očima
Sjaje
I
Osjećaš da je
Čitav svijet
Pod tvojim
Nogama
Jer
Božja snaga
U tebi je.

Martina Peunić

Promišljanje o pozivu

(nastalo na temelju pitanja. »Koje je ime meni Bog dao?«)

Tko sam ja? To je jako teško, nezahvalno pitanje i teško je na njega naći odgovor koji nije osobno ime. Uvijek sam nasmijan, vedar, uvijek u društvu, ponekad i ispraznom, ponekad i krivom. Često sam u, usudio bih se reći, ispraznim pričama, praznim glupostima, nepotrebnim razglabanjima, dokolici koja i nije baš najpozitivnija... I tako živim, životarim, obitavam... Moram priznati, nije to tako ni loše. Ali nešto nedostaje, kopka... Nije to to... A onda dođeš ti, Gospodine, ti, velik i svemoguć, meni malom, slabom, nesavršenom, usudio bih se reći nedostojnom. I zoveš me... »Ej, pa ti, svemogući Bog, zoveš mene? Tko sam ja da bih uopće s tobom mogao komunicirati? Ja, koji sam često padao, bio preslab, odustajao (pa čak i od tebe). Ti mene zoveš i to uporno. A ja? Ja bojažljivo pridižem glavu i pitam se: »Otkud ja? Zašto? Jesam li dostojan? Jesam li sposoban?« A ti me polako privlačiš, prizivaš, daruješ me. I to kako... Najvećim darom, darom da slijedim tebe, da budem tvoj, potpuno.

Ali, strah me, Gospodine, strah me da ne ću uspjeti, da ću te razočarati, tebe, koji mene nikada nisi razočarao. Zato se predajem tebi, a ti me vodi, onako kako je volja tvoja. Znam da sam još daleko od toga, da je ovo tek koračić, ali sam sve više siguran, to je to, to je moj cilj. Želim to, svim svojim bićem, želim te slijediti. Spreman sam na sve, na pljuvanja, pogrde, na teškoće, sve za tebe, Isuse. A ti me vodi, čuvaj, brani, daj da budem dostojan, da ti u poniznosti služim, da izađem iz sebe, radi tebe.

A moje ime? Učitelju, moje ime neka bude na proslavu tvojega imena, samo tomu neka služi. Podari mi svojega Svetog Duha, neka me vodi i ravna na mojem putu i neka moj put uvijek bude na tvom Putu. **N. N.**

Kronika studentskih događanja

Središnja svečanost proslave Dana KBF-a u Đakovu

Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, proslavio je 6. studenoga 2014. g. svoj dan – *Dies Facultatis*. Proslava u 40. akademskoj godini osječkoga Sveučilišta, 208. godini od ustanovljenja Dijecezanskoga bogoslovnog učilišta Biskupijskoga sjemeništa u Đakovu te 10. godini od osnutka KBF-a u Đakovu, započela je u đakovačkoj katedrali-bazilici sv. Petra svečanim

misnim slavljem koje je predvodio đakovačko-osječki nadbiskup metropolit, veliki kancelar KBF-a u Đakovu, mons. dr. sc. Đuro Hranić.

Proslava je nastavljena u Dvorani biskupa Antuna Mandića Središnje nadbiskupijske i sveučilišne knjižnice Fakulteta akademskim činom promocije trideset i četvero (34) diplomiranih teologa te sveučilišnih specijalista Pastoralna kriznih situacija.

Duhovne vježbe studenata laika KBF-a

U petak, 7. studenoga 2014. godine, započele su duhovne vježbe za studente laike KBF-a, koje je predvodio fra Ivan Matić, svećenik Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda sa sjedištem u Zagrebu.

Tema duhovnih vježbi bila je »Neka mi bude po Riječi Tvoj« , s ciljem poticaja na djelovanje u zajednici, davanju doprinosa s obzirom na vlastiti životni poziv.

Hodočašće u Vukovar

U utorak, 18. studenoga 2014. g., studenti Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu, na čelu s dekanom, izv. prof. dr. sc. Ivicom Ragužem, i prodekanima doc. dr. sc. Suzanom Vuletić i doc. dr. sc. Grgom Grbešićem, sudjelovali su u »Koloni sjećanja«, obilježavanju obljetnice pada grada Vukovara.

Proslava svete Cecilije

U srijedu, 26. studenoga, studentski zbor Katoličkoga bogoslovnog fakulteta proslavio je sv. Ceciliju, zaštitnicu crkvene glazbe. Svetu misu u studentskoj kapelici predvodio je mo. Vinko Sitarić u koncelebraciji s doc. dr. sc. Grgom Grbešićem, povjerenikom za studente laike, i vlč. Petrom Vidovićem, tajnikom Fakulteta. Na-

kon mise upriličeno je zajedničko druženje u vedrom ozračju.

Adventska duhovna obnova studenata KBF-a

U četvrtak, 4. prosinca, u sinodskoj dvorani Središnje nadbiskupijske i fakultetske knjižnice održana je adventska duhovna obnova za studente Katoličkoga bogoslovnog fakulteta pod nazivom: »Radujte se, Gospodin je blizu«. Duhovnu obnovu vodila je s. Meri Gotovac. Nakon duhovno-

ga nagovora uslijedilo je klanjanje i sveta misa koju je predvodio mr. Bože Radoš, duhovnik Bogoslovnoga sjemeništa, u koncelebraciji s doc. dr. sc. Grgom Grbešićem, povjerenikom za studente laike.

Sv. Nikola na KBF-u

U petak, 5. prosinca, na Katoličkom bogoslovnom fakultetu održana je predstava u sklopu obilježavanja sv. Nikole. Predstavu su, s teološkom porukom, već tradicionalno pripremili studenti treće godine.

Nakon predstave upriličena je dodjela prigodnih poklon-paketa djeci djelatnika Fakulteta te studentima. Studenti su se kritički osvrnuli na problem današnje

globalizacije, marketinga i medija. Istaknuli su kako mediji pozivaju na zabavu i potrošnju, a pravi smisao Božića gubi se. Sv. Nikolu zamijenio je djed božićnjak, a ljudi sve više prihvaćaju nove ponude koje ih udaljuju od vjere.

Ugovor o međunarodnoj suradnji

Ugovor o suradnji između Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Katoličkoga teološkog fakulteta Karlova Sveučilišta u Pragu potpisan je. 10. prosinca 2014. godine. Ugovorom su izv. prof. dr. sc. Ivica Raguž, dekan KBF-a u Đakovu, i dr. sc. Prokop Brož, dekan

Katoličkoga teološkog fakulteta, jasnije odredili područja buduće suradnje i zajedničkoga djelovanja. Uz Ugovor o suradnji sklopljen je i *Erasmus+ inter-institutional agreement* na razdoblje od 5 godina, kojim su se oba fakulteta obvezala na suradnju u razmjeni studenata, nastavnoga i nena-stavnoga osoblja.

18. SMOTRA SVEUČILIŠTA J. J. STROSSMAYERA U OSIJEKU

U petak 12. i subotu 13. prosinca održana je 18. smotra Sveučilišta J. J. Strossmayera na Ekonomskom fakultetu u Osijeku. Na smotri je bilo zastupljeno svih 17 sastav-

nica Sveučilišta, među kojima i Katolički bogoslovni fakultet sa svojim predstavnicima: prodekanicom za nastavu i studente, doc. dr. sc. Suzanom Vuletić, tajnikom fakulteta dipl. teol. Petrom Vidovićem, predstavnicima studenata: Anitom Lučić, Marijom Lasić, Josipom Matezovićem,

Kristijanom Posavcem i Emanuelom Matosom.

Tom se prigodom nastojalo maturantima približiti mogućnosti njihove daljnje edukacije.

Blagoslov na KBF-u

U srijedu, 7. siječnja, vlč. Petar Vidović, tajnik Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu, blagoslovio je zgradu, profesore,

re, studente i djelatnike Fakulteta. Nakon homilije uslijedio je blagoslov i završna molitva.

Novi Erasmus+ ugovor na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu

Na inicijativu belgijskoga Katoličkog sveučilišta u Leuvenu, 27. siječnja 2015. godine zaključen je sporazum o suradnji između Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Fakulteta teoloških i religijskih znanosti Katoličkoga sveučilišta u Leuvenu.

Erasmus+ međuinstitucijskim sporazumom izv. prof. dr. sc. Ivica Raguž, dekan KBF-a u Đakovu, i prof. dr. Bénédict

Lemmelijn, prodekanica za međunarodnu suradnju Fakulteta teoloških i religijskih znanosti, dogovorili su suradnju u idućih 5 godina u području razmjene studenata, nastavnoga i nenastavnoga osoblja.

Korizmena duhovna obnova studenata laika

U četvrtak, 19. ožujka, održana je korizmena duhovna obnova za studente laike Katoličkoga bogoslovnog fakulteta, koju je predvodio đakon Henrik Damjanović, cistercit.

Nakon duhovnoga nagovora uslijedilo je kratko izlaganje o cistercitskom redu te križni put, a duhovna obnova završila je svetom misom.

Studijsko putovanje u Akvileju i Ravennu

U četvrtak, 16. travnja, studenti 3., 4. i 5. godine Katoličkoga bogoslovnog fakulteta krenuli su na studijsko putovanje u Akvileju i Ravennu, zajedno s dekanom prof. dr. sc. Ivicom Ragužem, prodekanima doc. dr. sc. Suzanom Vuletić, doc. dr. sc. Šimom Šokčevićem i doc. dr. sc. Grgom Grbešićem te profesorima: dr. sc. Antunom Japundžićem i mr. sc. Marijom Živković.

U jutarnjim su satima stigli u Akvileju gdje su izmolili Jutarnje hvale te krenuli u obilazak patrijarhalne bazilike iz 11. st. koju krase podni mozaik. Poslije obilaska slijedila je sveta misa u istoj bazilici, a predvodio ju je dekan, prof. dr. sc. Ivica Raguž.

Poslije obilaska Akvileje put je nastavljen prema Milano Marittima, gdje je uslijedila večera i druženje. Drugi dan započeo je molitvom i doručkom te nastavljen putom prema Ravenni. Prvo je uslijedio posjet bazilici sv. Apolinarija u Classi. Na-

kon posjeta ovoj bazilici uslijedila je sveta misa koju je predvodio prodekan doc. dr. sc. Grgo Grbešić u katedrali Kristova uskrsnuća u Ravenni. Vlč. Nakon svete mise obišli smo Neonovu krstionicu gdje su bogoslovi otpjevali prigodnu pjesmu. Posjetili smo muzej te nadbiskupovu kapelicu sv. Andrije u kojoj se nalazi mozaik s prikazom Krista ratnika. Nakon ovoga obilaska posjetili smo Danteov grob gdje je pročitano nekoliko stihova iz njegove »Božanstvene komedije«. Nakon toga smo posjetili novu baziliku sv. Apolinarija koja ima mozaike s nizom svetaca-mučenika. Nakon kratkoga odmora i ručka posjetili smo baziliku sv. Vitalea. Odmah pokraj ove bazilike nalazi se mauzolej Gale Placidije gdje se nalaze simboličke figure golubica koje piju iz posude te tri sarkofaga koja pripadaju Gali Placidiji, caru Valentinijanu III. i caru Konstanciju III. Nakon obilazaka uslijedilo je slobodno vrijeme za daljnje razgledavanje grada te je uslijedio povratak kući u večernjim satima.

Zavjetno hodočašće u Dragotin

U srijedu, 13. svibnja, na blagdan Gospe Fatimske, studenti, profesori i djelatnici Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu hodočastili su u svetište Gospe Dragotinske. Susret je završen zajedničkim ručkom i druženjem.

Studenti KBF-a proslavili apsolventsku večer

U subotu, 9. svibnja, studenti pete godine KBF-a, proslavili su apsolventsku večer. Tom su se prigodom prvo sastali na Fakultetu na zajedničkom domjenku s prodekanicom, doc. dr. sc. Suzanom Vuletić, koja im je održala prigodan govor o budućnosti i potaknula na nesebično zalaganje i radosno vjersko svjedočenje u budućem životu i katehetskom radu.

Potom je uslijedila zajednička večera s nekoliciinom profesora, popraćena tamburaškim sastavom. Na taj način studenti su u zajedništvu s profesorima proslavili skorašnji završetak studija.

Večer stvaralaštva studenata KBF-a

U četvrtak, 28. svibnja, u Dvorani biskupa Antuna Mandića, u Središnjoj nadbiskupijskoj i fakultetskoj knjižnici, održana je studentska »Večer stvaralaštva« na kojoj su studenti pokazali svoje umijeće u pjevanju i glumi.

Uz domaće studente nastupili su i gosti, studenti Splitskoga katoličkog bogoslovnog fakulteta.

Program je započeo scenskim prikazima, glazbenim animacijama i kratkim studentskim promišljanjima. Nakon prvoga dijela programa, uslijedila je dodjela zahvalnica Studentskoga zbora i uprave Fakulteta.

Potom je uslijedila dodjela priznanja i od strane KBF-a, uvođenjem nove kategorije za večer stvaralaštva.

Program »Večeri stvaralaštva« završen je zajedničkom točkom svih sudionika, a druženje studenata nastavljeno je uz roštilj i tamburašku glazbu.

Znanstvena kronika (MEĐUNARODNI) SIMPOZIJI

Međunarodni simpozij na temu »Izgrađivati zrelu osobnost za plodne međuljudske odnose«

Dvodnevni međunarodni simpozij na temu »Izgrađivati zrelu osobnost za plodne međuljudske odnose« započeo je 17. listopada, a završio 18. listopada 2014. godine, na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu, u svečanoj dvorani biskupa Antuna Mandića Središnje nadbiskupijske i fakultetske knjižnice.

Nakon molitvenoga uvoda, brojne okupljene na Simpoziju, pozdravio je dekan KBF-a Đakovo, izv. prof. dr. sc. Ivica Raguž, koji je istaknuo kako se organiziranjem ovoga Simpozija imalo namjeru pozabaviti temom zrelosti, zrele osobe, temom koja je danas višestruko ugrožena i postavljena u pitanja.

Sudionicima i predavačima na Simpoziju obratio se generalni vikar Đakovačko-osječke nadbiskupije, mons. Ivan Čurić, u ime Nadbiskupije i nadbiskupa mons. dr. Đure Hranića. Uputio je lijep pozdrav sa željom za plodonosan rad, razmjenu iskustava i spoznaja.

Nakon njega, obratio se skupu i dr. sc. Josip Bošnjaković u ime organizatora, sa željom što uspješnijega i plodnosnijega tijeka saznavanja na Simpoziju. Istaknuo je nakanu Simpozija da se jasnije i svjesnije pristupi raznolikosti izražavanja ljudske egzistencije, one egzistencije koja se svojim življenjem ostvaruje, rasvjetljuje,

objašnjava, uvijek u odnosu na druge i na drugoga.

Prvoga dana Simpozija održano je pet predavanja. Prvo predavanje bilo je na temu »Biti zreo odgovitelj u odnosu s mladim«, koje je izlagao prof. dr. sc. Zbigniew Formella, teolog i pedagog Papinskoga sveučilišta Salezijana.

Drugo predavanje održao je dr. sc. Krunoslav Novak, teolog, komunikolog s Hrvatskoga katoličkog sveučilišta u Zagrebu, pod nazivom »Virtualni svijet kao izazov na putu zrelosti«.

Treće predavanje prvoga dana Simpozija, pod naslovom »Izazovi i poteškoće u međuljudskim odnosima kod osoba zrele i starije dobi (Življenje samoće)«, izložio je red. prof. dr. sc. Mihály Szentmártoni, teolog, psiholog, psihoterapeut s Papinskoga sveučilišta Gregoriana.

Četvrto predavanje održala je Sanda Smoljo, teologinja, psihologinja i psihoterapeutkinja, doktorandica pri Papinskom sveučilištu Gregoriana. Pod naslovom

predavanja »Obitelj: povlašteno mjesto razvijanja zdrave ljudske osobnosti«.

O temi »Formirana savjest – preduvjet zrele ličnosti«, govorio je mons. dr. sc. Marin Srakić, nadbiskup đakovačko-osječki u miru.

Prvi dan Simpozija završio je projekcijom filma »Nedodirljivi«.

Drugoga dana simpozija izloženo je šest predavanja. Prvo predavanje pod nazivom »Poteškoće i devijacije u području afektivno-seksualnog života posvećenih osoba« održao je prof. dr. sc. Hans Zollner, teolog, psiholog, psihoterapeut, predsjednik Instituta za psihologiju pri Papinskom sveučilištu Gregoriana.

Drugo predavanje održala je psihologinja i psihoterapeutkinja Zdenka Pantić iz Zagreba, na temu »Bogatstvo odnosa i mogućnosti suradnje osoba različitih spolova na području pastoralnog života«.

Izv. prof. dr. sc. Mijo Nikić, teolog, psiholog Filozofsko teološkoga instituta Družbe Isusove govorio je na temu: »Utjecaj egzistencijalnih strahova i ratnih posttrauma na psihičko zdravlje pojedinca i naroda«.

Četvrto predavanje drugoga dana na temu »Što pozitivna psihologija može ponuditi ljudskoj formaciji budućih svećenika, redovnika i redovnica u Katoličkoj crkvi?«, koje je održao dr. sc. Piotr Kwiatek, teolog, psiholog, psihoterapeut (Bogoslovija franjevac manje braće – kapucina, Institut za Franjevačke studije u Krakovu).

Teolog, psiholog, doktorand pri Papinskom sveučilištu Salezijana u Rimu, Piotr Tymosiewz, održao je peto predavanje drugoga dana pod naslovom »Tempera-

ment osoba kao regulator ponašanja u bračnoj komunikaciji. Empirijsko istraživanje u biskupiji Siedlce u Poljskoj«.

Šesto i posljednje predavanje održao je mr. sc. Marijo Buljević sa KBF-a u Splitu na temu »Humor i svetost«.

Zaključne riječi održali su dr. sc. Josip Bošnjaković i doc. dr. sc. Šimo Šokčević, prodekan za znanost i međufakultetsku suradnju. Program simpozija popratili su zbor studenata *Ruah*, zbor bogoslova i vlč. Mario Brkić izvedbom glazbenih točaka.

Beograd – međunarodni simpozij povodom 20. godišnjice smrti Yvesa Congara

Dekan KBF-a u Đakovu, izv. prof. dr. sc. Ivica Raguz, i trojica studenata, Dinako Glavaš, Dino Klem i Željko Filajdić, sudjelovali su 28. svibnja 2015. g., na Međunarodnom simpoziju povodom 20. godišnjice smrti Yvesa Congara i objavljivanja srpskoga prijevoda njegove knjige *Devet vekova kasnije*. Simpozij je nosio naslov *Jedna, sveta, opšta i apostolska Hristova Crkva. Kongarovi pogledi u prošlost – otvaranje perspektiva budućnosti* i odvijao se na Pravoslavnom bogoslovnom fakultetu Univerziteta u Beogradu.

Prvi u nizu Međunarodnih znanstvenih simpozija o biskupu J. J. Strossmayeru (Beč, Austrija)

U četvrtak, 21. svibnja 2015. godine, u Beču je održan prvi u nizu Međunarodnih znanstvenih simpozija kojima se obilježava 200. obljetnica rođenja i 110. obljetnica smrti đakovačkog ili bosanskog i srijemskog biskupa Josipa Jurja Strossmayera.

Međunarodni znanstveni skup u Beču organizirao je Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku u suradnji s Institutom za povijesnu teologiju i Katoličkim teološkim fakultetom Sveučilišta u Beču, te Hrvatskim povijesnim institutom u Beču.

Skup pod nazivom »*Duhovni graditelj nacije* Josip Juraj Strossmayer (1815.-1905.) u Beču«, Beč i Hrvati u 19. stoljeću« održan je u dekanatskoj sali Katoličkoga teološkog fakulteta Sveučilišta u Beču.

Na znanstvenom skupu sudjelovalo je dvanaest predavača iz Austrije, Slovačke, Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

ZNANSTVENI KOLOKVIJI

Znanstveni kolokvij prigodom obilježavanja 160. obljetnice smrti Sørensa Kierkegaarda

Znanstveni kolokvij održan je prigodom obljetnice smrti danskoga filozofa 12. ožujka 2015. godine u Dvorani biskupa Josipa Jurja Strossmayera na KBF-u u Đakovu.

Tijekom kolokvija održana su četiri predavanja.

Prvo predavanje, »Odgojne implikacije Kierkegaardove antropologije«, održala je doc. dr. sc. Aleksandra Golubović, s Filozofskog fakulteta u Rijeci.

»Totalitarizam i tjeskoba: kierkegaardovska refleksija«, prof. dr. sc. Bojana Žalca (Teološki fakultet, Ljubljana), drugo je predavanje ovoga znanstvenog kolokvija.

Treće predavanje bilo je »*Kierkegaardova koncepcija egzistencijalne dijalektike*«, doc. dr. sc. Ite Lučin s Filozofskoga fakulteta u Mostaru.

»Kierkegaardove bilješke o kršćanstvu u Dnevnicima« prof. dr. sc. Ivice Raguža, četvrto je predavanje znanstvenog kolokvija.

Znanstveni kolokvij prigodom obilježavanja 130. obljetnice rođenja Romana Guardinija

Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku održan je 16. travnja, s početkom u 15.30 sati, znanstveni kolokvij prigodom obilježavanja 130. obljetnice rođenja Romana Guardinija.

Prvo izlaganje održao je doc. dr. sc. Šimo Šokčević, pod naslovom »Filozofija moći Romana Guardinija«.

Potom je uslijedilo izlaganje »Liturgija kao umjetnost i igra kod Romana Guardinija« prof. dr. sc. Ivice Žižića.

»Katolički svjetonazor prema Romanu Guardiniju« naslov je trećeg izlaganja koje je održao prof. dr. sc. Ivica Raguž.

Zadnje izlaganje, bilo je naslovljeno »Guardini i Balthasar, dr. sc. Ivana Ivande.

Svaki od znanstvenih kolokvija završavao je ugodnim i plodnim raspravama, kojima se kroz pitanja, odgovore i iskustva nastojalo potaći na promišljanje, rad ali i shvaćanje onoga što je iznešeno u tijeku predavanja.

GOSTUJUĆA PREDAVANJA

»Heraklitovo bogoslovlje«

Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu 22. travnja održano je gostujuće predavanje prof. dr. sc. Igora Mikecina na temu *Heraklitovo bogoslovlje*, profesora na Katedri za povijest filozofije Filozofskoga fakulteta u Zagrebu.

Poslije predavanja uslijedila je rasprava/razgovor okupljenih s prof. Mikecinom. Tako se promišljalo mogu li danas teologija i filozofija misliti zajedno s Heraklitom ili je on zaboravljen, u najmanju ruku za-

tvoren u područje poetskoga. Takav susret naznačio je jednu od prvih namisli predavača – dijalog teologije i filozofije na uzajamno obogaćenje i korist, a na tom tragu stoji i cilj niza gostujućih predavanja.

Gostujuća predavanja prof. dr. sc. Valentine Mandarić i prof. dr. sc. Ružice Razum s KBF-a u Zagrebu

Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu 5. svibnja održana su dva gostujuća predavanja. Nakon uvodnoga pozdrava prodekana doc. dr. Šime Šokčevića, o temi »Suvremene tendencije u društvu – izazov

za vjeronauk u školi« govorila je prof. dr. Valentina Mandarić, a o »Temeljnim izazovima i napetostima današnjeg odgoja i obrazovanja« prof. dr. sc. Ružica Razum, obje s KBF-a u Zagrebu.

Nakon predavanja uslijedila je zanimljiva i korisna rasprava.

»Misija kazališta tijekom povijesti ili odnos kazališta i vjere«

27. svibnja 2015. Održano je predavanje red. prof. dr. sc. Sanje Nikčević, kazališne kritičarke i teatrologinje s Umjetničke

akademije u Osijeku, s temom: »Misija kazališta tijekom povijesti ili odnos kazališta i vjere«.

Ovo zanimljivo gostujuće predavanje i odlična predavačica uspjela nam je, zaokruženo s puno optimizma, predstaviti pojam i stanje kazališta danas. Osim toga, i možda puno važnije, poslije ovoga predavanja pred svima nama blista nada u neko drugačije kazalište koje možda urodi poticajem za češći odlazak u kazalište i bavljenje teatrom uopće.

PRVI LECTIO STROSSMAYER

U organizaciji Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Đakovu održano je 21. svibnja 2015. godine predavanje »*Sabor i Židovi. 50 godina Nostra aetate – baština i nalog*«, prof. dr. sc. Jana-Heinera Tücka s Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Beču.

Ovo vrijedno predavanje prvo je u nizu *Lectio Strossmayer*, predavanjâ koja će svake godine na našem Fakultetu održati ugledni mislioci iz inozemstva i koja imaju za cilj, kako je to u uvodnom obraćanju naznačio dekan, prof. dr. sc. Ilica Raguž, slijediti Strossmayerov duh.

Da se naznači osjetljivost problema dan je kratak uvodni prikaz antijudaističkih struja koje u Crkvi nisu minule nakon II. vatikanskog sabora, a predstavljaju ih tradicionalisti koji slijede Lefebvrea. U tu svrhu komentirani su navodi i teze Katekizma Bratstva sv. Pija. U ozračju rastućeg antisemitizma, islamističkih napada i protureakcije nastojanje oko sporazumijevanja i dijaloga među religijama ne čini se kao lak zadatak i zbog toga je ovo predavanje nastojalo ponovno posvijestiti pozitivne poslijesaborske kretnje u dijalogu s nekršćanskim religijama, navlastito i konkretno sa židovstvom.

Sudionici su pokušali zajedno s predavačem odrediti problematične točke dijaloga sa židovstvom poput toga kako sačuvati navještaj univerzalnosti Kristova spasenjskoga značaja u nekom mogućem susretu sa židovskom religijom. Problemizirana su i neka aktualna pitanja stava Crkve prema današnjoj državi Izrael i napetostima s Palestinom. U svakom slučaju, rasprava je pokazala visok stupanj razumijevanja za osjetljivost problematike te dobre uvide i ispravne stavove sudionika.

Očuvanje istine katoličkoga navještaja uvijek mora biti prioritet, bez površnoga i olakoga svođenja na puko humano ili univerzalno-antropološke vrijednosti, a prepoznavanje vrijednosti i isticanje pozitivnoga kod onih drugih uvijek bi trebalo imati prednost ispred pronalaženja onoga lošeg. Samo tako moći ćemo razgovarati i graditi na zajedničkim temeljima.

Poslije predavanja uslijedila je plodonosna rasprava. Sudionici su pokušali zajedno s predavačem odrediti problematične točke dijaloga sa židovstvom, poput toga kako

sačuvati najveštaj univerzalnosti Kristova spasenjskoga značaja u nekom mogućem susretu sa židovskom religijom.

13. STROSSMAYEROVI DANI

U sklopu 13. Strossmayerovih dana u subotu, 30. svibnja 2015. g., u Dvorani biskupa Mandića Središnje nadbiskupijske i fakultetske knjižnice u Đakovu održan je znanstveni skup na temu »Strossmayer u arhivima Vatikana i Đakova«.

Prvo predavanje o Strossmayeru i njegovim najbližim suradnicima izložio je dr. sc. Vlatko Dolančić.

Dr. sc. Tomislav Mrkonjić izlagao je na temu »Izvori o Strossmayeru u Vatikanskim arhivima«.

Zadnje predavanje održao je dr. sc. Giuseppe Croce, a tema je bila »Strossmayer u dnevniku Vincenza Tizzanica«.

Skup je moderirala mr. sc. Darija Damjanović Barišić, a glazbenim točkama obogatila ga je MVS »Bečarine« te sopranistica Marijana Matijević, uz orguljsku pratnju mo. Vinka Sitarića.

Preoblikovani izvještaji događanja, preuzeti sa službenih stranica Đakovačko-osječke nadbiskupije i KBF-a u Đakovu.

Predstavljanje I. godine

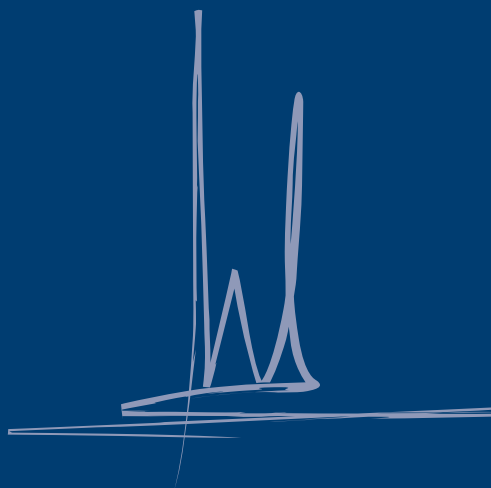
Ime i prezime	Župa	Mjesto	Biskupija
1. Matija Bajt	Župa Svih Svetih	Sesvete	Požeška biskupija
2. Adrijana Bertina	Župa sv. Ane	Potok	Sisačka biskupija
3. Marina Bošković	Župa sv. Vinka Pallottia	Vinkovci	Đakovačko-osječka nadbiskupija
4. Slađana Bradarić	Župa sv. Ilije proroka	Brodski Stupnik	Požeška biskupija
5. Josipa Brataljenović	Župa Snježne Gospe	Đakovački Selci	Đakovačko-osječka nadbiskupija
6. Matea Brico	Župa Svete Obitelji	Slavonski Brod	Đakovačko-osječka nadbiskupija
7. Domagoj Brkić	Župa sv. Katarine, djevice i mučenice	Nijemci	Đakovačko-osječka nadbiskupija
8. Ines Cvitković	Župa Kraljice svete krunice	Vođinci	Đakovačko-osječka nadbiskupija
9. Marijana Fabijan	Župa Rođenje sv. Ivana Krstitelja	Vladislavci	Đakovačko-osječka nadbiskupija
10. Lucija Grabovac	Župa svete Obitelji	Osijek	Đakovačko-osječka nadbiskupija
11. Bernarda Ilijević	Župa sv. Ćirila i Metoda	Osijek	Đakovačko-osječka nadbiskupija
12. Kristijan Japarić	Župa sv. Antuna Padovanskog	Slavonski Brod	Đakovačko-osječka nadbiskupija
13. Ivan Jurinić	Župa sv. Ivan apostol	Grabarje	Đakovačko-osječka nadbiskupija
14. Stjepan Krešo	Župa sv. Ane	Tenj	Đakovačko-osječka nadbiskupija
15. Dario Kučera	Uzvišenje sv. Križa	Branjin vrh	Đakovačko-osječka nadbiskupija
16. Andrijana Lukadinović	Župa Presvetog Trojstva	Antin	Đakovačko-osječka nadbiskupija
17. Ante Miljanić	Župa Bezgrešnog Srca Marijina	Vinkovci	Đakovačko-osječka nadbiskupija
18. Luka Perić	Župa Bezgrešnog Srca Marijina	Vinkovci	Đakovačko-osječka nadbiskupija
19. Matej Perić	Župa sv. Mateja, apostola i evanđeliste	Tovarnik	Đakovačko-osječka nadbiskupija
20. Martina Peunić	Župa sv. Mihaela Arkandela	Stara Gradiška	Požeška biskupija
21. Sebastian Pšihistal	Župa sv. Petra i Pavla	Osijek	Đakovačko-osječka nadbiskupija
22. Maurizio Rezo	Župa sv. Barbare	Jakšić	Požeška biskupija
23. Marko Rubil	Župa sv. Antuna Padovanskog	Bukovlje	Đakovačko-osječka nadbiskupija
24. Magdalena Svoboda	Župa sv. Petra i Pavla	Kaptol	Požeška biskupija
25. Martina Terzić	Župa Preslavnog imena Marijina, Svilaj	Novi Grad	Đakovačko-osječka nadbiskupija
26. Ivona Tešija	Župa sv. Obitelji	Osijek	Đakovačko-osječka nadbiskupija
27. Tomislav Vojnić Mijatov	Župa Srca Isusova	Donji Tavankut	Subotička biskupija
28. Mateja Živković	Župa Ime Marijino	Retkovci	Đakovačko-osječka nadbiskupija
29. Marijo Žunić	Župa sv. Terezije Avilske	Suhopolje	Požeška biskupija
30. Ana Žutić	Župa Dobrog Pastira	Đakovo	Đakovačko-osječka nadbiskupija

Ovaj broj sufinanciran je od Studentskog zbora
Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

STUDENTSKI ZBOR
SVEUČILIŠTA JOSIPA JURJA STROSSMAYERA

ISSN 1846-1336